

**Aportacions
pastorals
del
Concili Vaticà II**

95

**QUA
DERNS DE
PASTORAL**

QUA DERNS DE PASTORAL

95

1986

SUMARI

● PÒRTIC

No enterrem el Concili	5
------------------------	---

● QÜESTIONS

La Sagrada Escriptura en la renovació de les comunitats, <i>Pere Llabrés</i>	10
Litúrgia: podem caminar més?, <i>Josep Lligadas</i>	14
El Concili i la renovació catequètica, <i>Jesús Huguet</i>	20
Canvis en la formació de les consciències, <i>Pere Torras</i>	26
El cristià en el món de la política, <i>Joan Gomís</i>	38
Passes en la col·legialitat episcopal, <i>Teodor Úbeda</i>	41
Els Vicaris episcopals, <i>Salvador Bardulet</i>	47
La vida i l'acció pastoral dels preveres, <i>Manuel Pal</i>	51
L'ecumenisme després del Vaticà II, <i>Joan Botam</i>	56
Ecumenisme a la zona de Rubí-Terrassa, <i>Lluís Bonet i Armengol</i>	65
La parròquia popular de can Singuerlín, <i>Salvador Cabré</i>	67

● LECTURA

Panorama bibliogràfic, <i>Joan Llopis</i>	72
---	----

● 4 VENTS

Girona, <i>Joaquim Pla</i>	78
Lleida, <i>Jaume Montaña</i>	83
Mallorca, <i>Pere Llabrés</i>	85
Urgell, <i>Antoni Mirabet</i>	89
Vic, <i>Sebastià Codina</i>	92

● L'ESPECTADOR

Fe i ateisme a la Televisió, <i>Josep M. Totosa</i>	95
---	----

● RETALLS

per <i>Quim Pla</i>	99
---------------------	----

● VIDA DEL CENTRE

105

CONCILI I RENOVACIÓ PASTORAL

Dedicar ara un número al Concili Vaticà II pot semblar reiteratiu. Però deixar passar el XXè. aniversari sense dir-ne res o amb un simple comentari editorial ens va semblar que no podiem fer-ho. Vam decidir-nos, doncs, per recórrer senzillament uns quants aspectes de la vida de la nostra Església concreta per tal de mostrar la incidència que hi ha tingut el Concili i contribuir a mantenir-lo viu i operant, convençuts que es tracta d'un d'aquells fenòmens d'àmplia volada i llarg abast que només amb el pas del temps pot desplegar les seves virtualitats.

Per això no volem que s'enterri el Concili, com explicitem al PORTIC. Ni retornant al que havia estat abans (el restauracionisme net i pelat). Ni apellant continuament a la seva lletra —i només a la seva lletra!—, però oblidant que el Concili Vaticà II és, sobretot, un esperit, i que una manera de trair-lo és, precisament, tancar-lo en la materialitat d'una lletra determinada, ni que sigui la dels documents en què es va expressar. Ni considerant-lo un fet passat i conclòs, que respon a uns problemes i a uns temps que ja pertanyen a la història, mentre que avui ens cal fer un salt endavant, sense necessitat de passar per un aprofundiment d'allò que el Concili va significar.

Una sèrie de QUESTIONS ressegueixen, després, alguns camps de la vida i l'acció de l'Església. Perquè devem al Concili un acos-

tament a la Sagrada Escriptura (Mn. Pere Llabrés, de Mallorca), una reforma litúrgica en profunditat (Mn. Josep Lligadas, de Mataró), un aprofundiment i una extensió de la catequesi, encara que el moviment catequètic sigui anterior i en bona mesura independent del Concili (Mn. Jesús Huguet, de Solsona), un aprofundiment i una reorientació de la consciència moral (Mn. Pere Torras, rector d'una barriada de Sant Feliu de Guíxols), una assumpció pública dels valors de la societat democràtica (Joan Gomis, fins no fa gaire president del Secretariat de Justícia i Pau de l'Estat espanyol), l'afirmació de la collegialitat episcopal i les primeres passes per fer-la realitat (Dr. Teodor Òbeda, bisbe de Mallorca), la creació del nou «ofici» de Vicari episcopal (Mn. Salvador Bardulet, vic. ep. de Manresa, Igualada i Calaf), una profunda incidència en la vida i l'acció pastoral dels preveres (Mn. Manuel Pal, de la Seu d'Urgell), l'afermament de la conversió de l'Església catòlica a l'ecumenisme (P. Joan Botam, caputxí de Barcelona, i Mn. Lluís Bonet, de Terrassa), una profunda transformació de moltes comunitats parroquials, com la de Can Singuerlín, a Sta. Coloma de Gramenet (Mn. Salvador Cabré)... i tantes altres coses més que no apareixen en aquestes pàgines.

També la secció LECTURA va dedicada al Concili. El Sr. Joan Llopis ens presenta un panorama de llibres i articles significatius apareguts amb motiu del XXè aniversari.

Després d'aquest periple conciliar, ja vénen els habituals 4 VENTS, ben nodrits, com va essent costum, sortosament; però també L'ESPECTADOR, les breus pinzellades dels RETALLS i, finalment, VIDA DEL CENTRE.

Que el recorregut per tota aquesta lletra impresa us faci bona companyia i us sigui d'utilitat en aquesta arribada de la calor, aquest temps amb el qual ve, altra vegada, com diu el nostre gran Maragall —ep, el poeta!—, i amb tanta olor, la seva enamorada, la ginesta. Deixeu-m'ho dir amb les seves mateixes paraules: «La ginesta altra vegada! / la ginesta amb tanta olor! / És la meva enamorada / que ve al temps de la calor». — J. T.

PÒRTIC

NO ENTERREM EL CONCILI

Parlar del Concili resulta difícil. Els qui el van viure no poden no mirar-se'l a la llum del que ha passat després ni sense evocar el que va representar quan es preparava i se celebrava. Els qui no el van viure, en canvi, tendeixen a mirar-se'l com a cosa passada i, doncs, ininteressant, i tendeixen a mirar-se els qui en parlen com uns nostàlgics bloquejats en els anys de la seva joventut.

I tanmateix no ens resignem a no parlar del Concili Vaticà II, indiscutiblement l'esdeveniment més important, i de molt, que ha viscut l'Església catòlica al llarg d'aquest segle. I no és, només, que no sapiguem resignar-nos-hi: és que cal parlar-ne, és que cal mantenir viu el seu record i actives les seves intuïcions i

les seves virtualitats. Perquè un esdeveniment d'aquest ordre necessita temps per a desplegar-les.

El Concili no ha passat en va, sinó que marca una inflexió de primera magnitud. D'aleshores ençà, res no pot ser com abans. Pretendre-ho no és simple continuïtat: és restauracionisme. I prou sabem que tots els restauracionismes són fruit d'un esperit que no s'avé amb els temps i que, a la llarga, estan destinats al fracàs.

Toquem, així, un dels aspectes més nuclears del Concili: l'esperit que el va animar empenyia l'Església a posar-se en sintonia amb els temps moderns, amb l'actualitat. Un esperit que s'adiu amb l'Esperit del Senyor, que és sempre novetat i que no s'avé amb encarcaraments ni fixismes de cap mena. Un esperit sensible al tancament que s'havia produït, al desfasament que hi havia entre l'Església i el món, i que no era cosa bona ni per a l'un ni per a l'altra. El Papa Joan XXIII parlava dels «signes dels temps»: una manera ben positiva i evangèlica de llegir la realitat que ens envolta com una crida del Senyor, que es troba a les antípodes de l'aïllament altiu, propens a l'enaltiment propi i a la condemna aliena.

El Concili significa, doncs, mantenir despertes les antenes i establerts els ponts del diàleg, vol dir obertura i permeabilitat, vol dir sintonia amb el que es cou al defora dels nostres murs, on també es deixa sentir l'Esperit del Senyor i la seva crida. Només a partir d'aquests supòsits és possible d'exercir el veritable discerniment.

El Concili significa, també, participació. És una altra mena d'obertura: ara a l'interior de la mateixa Església, que no és una Jerarquia, sinó un Poble jerarquitzat, que és tota una altra cosa, on l'autoritat no és semblant a la dels prínceps de les nacions, si hem de creure l'evangeli, sinó un autèntic servei, com el d'aquell que no ha vingut a fer-se servir, sinó a servir i a donar la vida.

Un poble no constituït per esclaus arramadats i servils, sinó per ciutadans lliures, responsables, corresponsables de la vida del conjunt i de la seva marxa.

Participació, corresponsabilitat: vet aci unes paraules que assenyalen una altra línia-força de l'esperit del Concili, i que s'adiu, així mateix, amb l'esperit dels temps moderns. I no hem de tenir por de dir que, en un cas i en l'altre, és fruit del mateix Esperit.

Les realitzacions són en marxa: consells pastorals, consells presbiterals, sinode de bisbes. Aquestes institucions fan només els seus primers passos: val la pena de tenir-ho en compte. I tenen al seu davant molt de camp per córrer: en el terreny del diàleg i de la participació, cert; però també en el d'una autèntica corresponsabilitat. No s'hi val a tallar-los les ales, bloquejats per les paraules: també de la reunió del govern se'n diu «consell» (de ministres). No s'hi val a apellar a una eclesiologia antiga (que era pràcticament una «jerarcologia» i, doncs, un reduccionisme), precisament quan ha estat completada i superada per la concepció de l'Església com a sagrament i com a Poble de Déu. Assumim, doncs, el repte d'anar definint, concretant i fent realitat l'organització de l'Església real com a Poble de Déu. Aquest repte el tenim tots, perquè és a tots els nivells i en totes les instàncies que les coses han d'anar d'aquesta manera.

L'esperit del Concili significa, igualment, llibertat de fills de Déu. Un aire fresc va recórrer l'Església, començant per aquella paraula lliure que va ressonar a l'aula conciliar el primer dia quan els cardenals Liénart i Frings van qüestionar el pla i les comissions que els donava, fets i pastats, la Cúria romana, i que va continuar manifestant-se al llarg de totes les sessions. Una llibertat que és, també, sintonia amb el món modern.

Viure en una societat lliure és difícil per a tothom: per als ciutadans i per a les autoritats. Viure en una

Església lliure és també difícil: per als de dalt i per als de baix, per a dir-ho amb aquesta expressió. Però no s'hi val a fer-se enrera: quan hem tastat el gust de la llibertat, ¿com podem avenir-nos a retornar a l'esclavatge d'Egipte, ni que sigui somniat en les olles de carn que hi menjàvem? Tampoc no s'hi val a reduir els marges de la llibertat: ja ho sabem, que llibertat no és sinònim de llibertinatge (com ens repetien a tort i a dret en temps de la dictadura); però també sabem que la llibertat és una i indivisible, i que de llibertat mai no n'hi ha prou. Només hem de vetllar de no fer-ne una ocasió per a la «carn», o que no sigui motiu d'escàndol per als febles, com ens recomana sant Pau. Però això no significa retallar els marges de llibertat, sinó fer-ne un bon ús.

Precisament la llibertat pot servir d'index del que passa a l'Església després del Concili, perquè sense llibertat no hi ha obertura ni responsabilitat. Quan la llibertat es retalla des de dalt, vol dir que ens allunyem del que va significar el Concili. Quan és des de baix que tenim por a la llibertat, si aquest fenomen es generalitza vol dir que alguna cosa no funciona en la nostra Església, que aquesta no és, de fet, un àmbit que convidi a la llibertat.

Vint anys després d'haver-se conclòs, podem dir que el Concili Vaticà II «tot just ha començat i és ple de virtuts inconegudes». I nosaltres continuem apostant-hi per als anys que tenim al nostre davant, quan tantes coses han canviat, d'ençà d'aquells feliços (?) seixantes i quan tantes coses canviaran, encara. Apostem pel Concili, hem dit; volem dir per la seva novetat, pels fermentes de renovació que va introduir en la vida de l'Església i que volem que puguin donar-hi els seus fruits. I ens refusen a tornar enrera, pel camí de restauracionismes aparentment fàcils, però, de fet, impossibles; o apellant a una fidelitat estricta a la seva lle-

tra, a «allò que diu el Concili i prou», com si tota lletra no fos fruit d'un esperit, que sempre la sobrepassa. I ens refusem, també, a tancar-lo entre parèntesis i pretendre fer un salt endavant amb l'excusa massa superficial que ja està superat, que pertany a la història, que és cosa de nostàlgics.

No enterrem el Concili, aquest gran do que el Senyor ha fet a la seva Església en encetar el darrer terç del segon mil·lenni de la seva vida.

QÜESTIONS

LA SAGRADA ESCRIPTURA EN LA RENOVACIÓ DE LES COMUNITATS

PERE LLABRÉS

Bé podem afirmar que l'atenció més desperta i freqüent a la Paraula de Déu, escrita en els llibres sants, ha estat un dels fruits més palpables i satisfactoris del Concili entre els fidels.

Després d'uns segles de contra-reforma, en què la Santa Escriptura era gairebé tancada a l'oïda dels catòlics, ve el concili Vaticà II que afirma: «Convé que l'accés a la Sagrada Escriptura estigui ben obert als fidels cristians» («Dei Verbum», 22).

De fet, de temps enrera, el moviment bíblic havia anat superant

les disposicions tridentines, i els llibres inspirats s'havien posat en mans dels catòlics en traduccions a llengües vives i des dels textos originals.

La Bíblia havia deixat de ser, per a un bon nombre de catòlics, un «llibre protestant» i era motiu de lectura, de consulta, havia esdevingut una font de pietat, de formació i d'ensenyament. És veritat que sovint el redescobriment de la Bíblia era fruit de factors apologetics, entre nosaltres de la lluita contra els testimonis de Jehovà, i, una mica enrrera contra esglésies reformades. Amb motiu d'aquestes controvèrsies, s'havia anat multiplicant la venda de bibles i especialment de nous testaments i d'evangelis; la difusió bíblica era ben notable ja abans del Concili.

Però és al Vaticà II que cal atribuir el do i el reclam d'haver induït en els fidels catòlics un gust i un delit per la lectura i l'audició més abundoses i freqüents de la paraula divina escrita.

La constitució «Dei Verbum» ensenya que la predicació eclesiàstica i la mateixa religió cristiana s'han de nodrir de la Santa Escriptura i per ella s'han de regir (DV, 21). Mana el Concili que les versions a llengües diferents i des dels textos primitius posin a l'abast dels fidels la Paraula de Déu (DV, 22). «També el ministeri de la paraula, la predicació pastoral, la catequesi i tota la instrucció cristiana —en la qual convé que l'homilia litúrgica tingui un lloc preferent—, es nodreix i s'enforteix, esdevé més sant i més saludable, amb la mateixa paraula de l'Escriptura» (DV, 24). Recomana també que tots els agents de pastoral (preveres, diaques, catequistes...) s'aboquin a les Escriptures amb lectura assídua i amb estudi diligent. Ho recomana també als religiosos ja que, com diu sant Jeroni, el desconeixement de les Escriptures és el desconeixement de Crist (DV, 25). És voluntat, en definitiva, del Concili que tota la vida apostòlica i tota la vida cristiana estigui amarada de la Paraula de Déu.

Podem afirmar, al cap de vint anys, que aquests desigs del Vaticà II, de la «Dei Verbum» en concret, han estat joiosament assumits per les comunitats cristianes i hi han donat fruits esplèndids de renovació, d'envigoriment i de sintonia evangèlica.

Esmentaré només alguns punts on la presència de la Bíblia ha estat més viva i eficaç.

L'acció litúrgica

L'esmentada constitució «Dei Verbum» a diferents indrets, quan tracta de la difusió del coneixement i de l'ús de la Paraula de Déu

entre els fidels, fa referència a la litúrgia ja que és en aquesta i per mitjà d'aquesta que els cristians escolten, preguen, mediten la Santa Escriptura i hi són adoctrinats. La constitució conciliar de Litúrgia, en proposar les normes generals de la «instauratio» litúrgica, afirma en l'art. 24: «En la celebració de la litúrgia té una importància màxima la Sagrada Escriptura». D'ella són les lectures i els salms; de la seva inspiració brollen les pregàries, les oracions i els càntics; d'ella reben sentit les accions i els signes. S'ha de promoure, doncs, l'afecte suau i viu a la Santa Escriptura en la litúrgia.

La redacció dels nous llibres litúrgics ha tingut ben present aquest principi. S'ha parat una taula més abundant de la Paraula divina als fidels, tal com auguraven també els arts. 35 i 51 de la dita constitució sobre Litúrgia.

Això és del tot palpable en el nou leccionari dominical i ferial, que ha donat sovint la «sorpresa» de més d'un text bíblic ignorat totalment per bona part dels fidels, àdhuc dels més practicants. L'homilia, que és el viu complement del leccionari, ha estat posada també en tot el seu just valor pels documents conciliaris i post-conciliaris.

Així mateix la lectura bíblica ja és quasi inseparable de tota acció litúrgica: li dóna aquell sentit de fe que de vegades el practicant no arriba a copsar en el ritu.

Tot plegat això ha fet que el contacte viu amb la paraula divina anés creixent, talment que l'acció litúrgica pogués esdevenir més clarament una resposta conscient al Déu que parla i salva.

La catequesi

S'ha anat passant d'una catequesi devocional i dogmàtica a una educació en la fe, fonamentada en la Sagrada Escriptura.

S'ha recuperat, en aquest sentit, una tradició ben genuïna de l'Església, testimoniada en l'antic catecumenat, model de tota catequesi, com diu el papa actual en el pròleg de l'exhortació «Catechesi tradendae».

Aquesta fonamentació bíblica de la catequesi s'ha anat fent a tots els nivells, no solament per als nens, sinó també per a adolescents, joves i adults. La referència a l'Escriptura és clara i freqüent també en les catequesis sacramentals i en les ocasionals. Partir de la Sagrada Escriptura és quelcom ben freqüent en tota explicació i predicació cristiana.

La catequesi més desperta i actualitzada ha anat incorporant les noves troballes en el camp bíblic.

S'ha retornat, doncs, en bona part, a una formació cristiana a partir de la Paraula de Déu.

En tota activitat cristiana

En els cercles més actius i formats dels cristians del postconcili, bé podem afirmar que la Paraula ha envaït la reflexió i l'acció.

S'han deixat de banda sovint unes pràctiques devocionals, i s'ha anat incorporant la lectura bíblica, la reflexió privada i en comú sobre la Paraula escoltada, per cercar camins de realitzacions apostòliques. La lectura bíblica obre cada vegada amb més freqüència les nostres reunions i sovint n'indica una pauta i unes conclusions.

No cal dir que la presència de la Bíblia en les famílies, la lectura personal de l'Escriptura per orientar la pregària i la reflexió, han fet del Llibre sant un joiell de la llar i un company assidu i estimat.

Cal prosseguir la tasca

En la revisió que enguany fem del postconcili, ens trobem sempre amb aquests problemes: molts de sectors no han acceptat la renovació oferta, encara no s'han assumit plenament la lletra i l'esperit del Concili.

La formació bíblica no s'improvisa. Si els catòlics han viscut segles d'esquena a la Bíblia, és prou lògic que moltes persones, per edat o per formació, inculpablement sens dubte, li girin encara l'esquena. La formació bíblica ha de començar per la catequesi i és obra llarga, de diverses generacions. Hi ha bon nombre de catòlics que no solament ignoren quantes cartes escriví sant Pau —de què es lamentava ja sant Joan Crisòstom—, sinó que ni tan sols tenen un coneixement aproximat de què és la Bíblia.

Malauradament hem de confessar que molts catòlics no saben manejar la Bíblia; els és un llibre estrany.

Cal prosseguir, doncs, la tasca formativa d'un acostament cada cop més il·lustrat i afectuós dels fidels al que és fonament i font indispensable i inesgotable de la fe i de tota la vida cristiana. Per a aquesta tasca, cal renovar constantment la catequesi i arribar a establir la institució del catecumenat, de què manquen ordinàriament les nostres comunitats. Dins el catecumenat, com en la tradició més autèntica de l'Església, hi ha de florir la formació bíblica, indispensable per comprendre la celebració sacramental i tota la vida de la comunitat cristiana.

LITÚRGIA: PODREM CAMINAR MÉS?

JOSEP LLIGADAS

No deixa de ser curiós. Perquè resulta que ara, quan hom es posa a pensar o a parlar o a escriure sobre el concili i el post-concili, se li engega immediatament al cervell el mecanisme de la defensa: cal defensar el concili, i la seva aplicació. Com si la cosa òbvia fos que el concili i els esforços posteriors per aplicar-ne els plantejaments i les intuïcions són quelcom bàsicament erroni i perillós, i, per tant, que qui pensi el contrari ha de demostrar-ho.

És curiós com el cardenal Ratzinger —amb el suport del papa, suposo— ha aconseguit muntar una campanya tan ben muntada per aconseguir aquests resultats, per arribar a crear aquesta mena de sensació general. I és curiós com aquesta campanya ha aconseguit el suport —militant o simplement silenciós— de tot de sectors eclesiàstics dels que valoren per damunt de tot la «seguretat», entesa en el seu sentit humà, no pas en el seu sentit evangèlic. És curiós, certament. I quan dic curiós ho dic des de la perspectiva de qui es mira les coses des de fora. En canvi, si haig de parlar des de dintre, com a creient, diré que tot això em produeix una profunda tristesa, perquè estem perdent un tren darrera l'altre, i perquè cada cop es marquen més diferenciadament dos estils d'Església que em fa por que arribi un dia que esdevinguin incompatibles, cosa que potser alguns sectors restauracionistes deuen estar desitjant per erigir-se en capdavaners de l'Església «ortodoxa» contra la «cismàtica». Si haig de parlar des de dintre, penso que des de les altures institucionals s'està cometent un greu frau a l'Església sencera i al món.

No és el mecanisme de la defensa el que se'ns hauria d'engegar en parlar del concili i el postconcili. El mecanisme que se'ns hauria d'engegar és el de la valoració del gran salt que el concili va significar, el de la valoració també de l'esforç i la il·lusió esmerçats en la seva aplicació —que això sol, aquesta il·lusió i aquest esforç, ja va significar una impagable gràcia de Déu—, el de la valoració, també —evidentment—, d'allò que no va anar com hauria hagut d'anar, i finalment, i especialment, el de l'anàlisi dels passos nous

de renovació que cal continuar fent, a partir de l'evidència que els «signes dels temps» actuals són diferents dels de fa vint anys, i exigeixen el corresponent «aggiornamento» de l'Església per a respondre-hi adequadament i anunciar-hi l'Evangeli adequadament. El que cal ara és continuar endavant. I, en canvi, sembla que l'únic objectiu possible ara sigui el de lluitar perquè no ens facin anar excessivament enrera.

Un gran pas endavant

En aquest article hem de parlar de Litúrgia. Mn. Joan Carrera, en un article publicat a «Catalunya Cristiana» i reproduït a «Missa Dominical», evocava, simplement, sense teoritzar-hi, la situació en què vivíem abans de la reforma litúrgica. Com han canviat les coses! I, on seríem si no haguessin canviat? I no només en les formes rituals, sinó en un plantejament anterior, previ, que és també un plantejament que ha afectat tot el conjunt de la vida de l'Església: un afany de veritat, de netedat, de seriositat, de presentabilitat estètica fins i tot. Ara, de la nostra Litúrgia, no se'n podrien fer pel·lícules del Pepe Isbert. I això, diria, és un pas decisiu. El qui signa aquestes ratlles és capellà dels de després de la reforma litúrgica. Però no em costa gaire d'imaginar l'angúnia dels capellans de fa vint-i-cinc anys que es prenién seriosament la seva tasca de fer viure als fidels les celebracions centrals de la fe, quan aquesta tasca els quedava fortament bloquejada per uns ritus plens de misteri sobreafegit o de simple desordre; o, com també diu Mn. Carrera en el seu article, d'implicacions econòmiques que —amb raó o sense, que això és igual— provocaven escàndol.

La constitució sobre Litúrgia, la *Sacrosanctum Concilium*, va ser, per damunt de tot, això: un esforç de retornar a la Litúrgia, als punts de referència permanents i visibles de la fe, una netedat, veritat i centralitat que havien perdut. I ho va fer col·locant, al mig de tot, un plantejament de la celebració cristiana que havia anat quedant progressivament arraconat: els sagraments cristians, i molt especialment l'eucaristia, són la presència dins l'Església del Senyor mort i ressuscitat que es continua donant als seus fidels. En funció d'aquest sentit recuperat calia llavors reordenar antics plantejaments parcials dels sagraments en general i de l'eucaristia en particular: instruments per donar la gràcia per als quals només cal assegurar les condicions de validesa, acte de culte a Déu que no necessita ser significatiu sinó simplement viscut amb fe devota i fonamentalista, sacrifici expiatori que desvetlla més que res la

consciència de culpa del qui hi participa, acte de participació obligatòria sota pena de pecat, etc.

La recuperació del plantejament central de la celebració cristiana i la reordenació dels plantejaments parcials —reordenació que a vegades ha implicat pràcticament oblit, i això no és bo; ja ho direm més avall— es van traduir en unes concrecions visibles que han anat configurant les nostres celebracions, i que els han canviat la cara de manera decisiva.

I, com a primer element, el més visible, el fet que les celebracions litúrgiques se celebrin en les llengües vives. Era, evidentment, l'element clau per a fer possible de vehicular el sentit de la celebració: la Paraula podia ser realment escoltada, el gest sacramental podia ser realment interpretat.

Juntament amb això, un altre element ha configurat les nostres celebracions: de molt diverses maneres hi hem fet present de manera explícita la vida de l'Església i del món: la celebració sacramental, presència significativa de la salvació de Jesucrist enmig del camí dels homes, s'ha pogut omplir de les referències a aquest camí humà, tant el camí més proper i quotidià, com el camí de la humanitat sencera, de l'Església sencera. Això es fa —s'intenta fer— formalment en l'homilia i en la pregària dels fidels, i es fa de maneres menys formals en altres detalls i referències, des dels cants a les monicions, passant pel sol fet de ser junts compartint intel·ligiblement la celebració. I el cas és que podria fer-se força més, tant en aquests llocs formals, com en altres elements que és possible d'introduir si s'hi pensa.

Un tercer element ha configurat les nostres celebracions: la participació de tots. Díficilment podríem imaginar-nos ara una missa en què el capellà s'ho fes tot des del començament al final. I difícilment podem sentir-nos còmodes en una celebració sacramental en què el capellà no té més remei que fer-s'ho tot. Aquesta participació té diversos nivells i graus, però ningú no en queda —o no n'hauria de quedar— fora: perquè la participació no és només pujar al presbiteri i fer-hi alguna cosa, sinó que és també cantar i respondre i, sobretot, compartir amb altres un mateix esdeveniment salvador.

I, finalment, hi hauria un quart element, aquest potser —potser— no previst pels qui van engegar la reforma: la valoració del que és central en la celebració i del que no ho és i, com a conseqüència, la llibertat d'adaptació de les celebracions sacramentals en situacions que ho demanin. Des d'una trobada massiva per un motiu excepcional, fins a una missa en petit grup en una casa particular, ocasions molt diverses han portat i porten a readaptar a

fons els ritus de les celebracions litúrgiques i fer-les més expressives del que està vivint el grup que celebra. Això, evidentment, ha donat peu a allò que els conservadors anomenen «excessos» —per exemple, celebracions en què, per «desmitificar» encarcaraments, es tracta el pa i el vi de l'eucaristia com si fossin només un aliment de comunió en què Jesucrist no hi tingués gran cosa a veure; o celebracions en què es llegeixen tota mena de textos sense que la Paraula hi tingui cap lloc rellevant—, però ha donat peu, alhora, i sens dubte amb més freqüència, a un bon esforç d'arribar al sentit fondo i concret de la celebració, per transmetre-la amb aquesta fondària al grup que celebra.

El que queda per fer

Juntament amb tot això, amb aquesta valoració positiva del que hem avançat, hi ha altres coses que han quedat penjades, problemes nous, i valors perduts que caldria recuperar en el que tenen de valuosos. Enumerem-ne algunes, d'aquestes coses.

La primera és, potser, que entre tots plegats no hem tret de la reforma litúrgica tot el fruit que n'hauríem pogut treure. Perquè la celebració —el missal, els rituals— ofereix ara possibilitats diverses que cal valorar, pensar, aprofundir, adaptar, triar. I que, en principi, comportarien que cada celebració fos especialment pensada tenint en compte les diverses situacions i possibilitats, els tipus d'assemblea, etc., i que el president i els altres responsables s'aturessin cada cop a fer-ne la preparació concreta. No pas per fer grans invents i variacions cada vegada —la gent no ha de venir a la celebració cada cop preguntant-se: quina ens en faran avui?—, sinó per fer treure de cada celebració el màxim de suc possible. Però ens passa que tenim poc temps, que tenim moltes feines —tots, preveres i laics— i ens costa aquesta preparació litúrgica permanent. Però si sempre és bo de plantejar-se ideals, doncs en aquest cas també. Així que plantegem-nos-ho.

Però, al costat d'això, hi ha l'altra cara de la moneda: la reforma litúrgica hauria d'haver avançat més, hauria d'haver continuat reformant, i en canvi resulta que s'ha aturat. El fet de traduir els textos i de fer les paraules i els gestos més intel·ligibles i propers, ha fet que ens adonéssim que hi havia moltes coses més a adaptar, molts passos més a fer. Calia accentuar més —institucionalment, per part dels responsables de l'Església— la pluralitat de possibilitats, ajudar en la recerca, estimular l'estudi i l'aprofundiment de nous camins..., i en canvi, sembla que ara els responsables institu-

cionals de la litúrgia es dediquin exclusivament a «vigilar» la gent que «es passa». O potser ja ni això. I llavors, és clar, les iniciatives queden a nivell de franc tirador: ni són ajudades perquè es mantinguin fidels al que és més fonamental, ni són aprofitades per al progrés conjunt de l'Església. I, certament, no sembla pas per ara que hi hagi possibilitats que aquesta actitud canviï.

Un altre element és, potser, una crítica al to general que han anat agafant les nostres celebracions. Parlem molt, callem poc, tenim poc espai per al gest, no hi ha oportunitat de pregar gaire ni d'interioritzar. Amb la preocupació de la raonabilitat, de la intel·ligibilitat, i també amb l'afany de la participació —entesa com la necessitat d'estar fent coses contínuament—, hem omplert la celebració de paraula i hem deixat menys valorat l'element més simbòlic, allò que entra pels ulls i no per les orelles, allò que arriba al cor i no al cervell. Com a mínim, hauríem d'afegir a les nostres celebracions més espais de silenci o de música escoltada. O allò de cantar a les festes el prefaci i fer servir l'encens. O altres coses que la imaginació i el bon seny suggereixin.

I juntament amb aquest excés de paraula i aquesta preocupació desmesurada per la intel·ligibilitat, hi hauria el que insinuàvem abans: en reordenar els plantejaments parcials de la celebració, hem deixat massa arraconada una afirmació fonamental sobre les celebracions cristianes: les celebracions cristianes no són primer de tot una reunió d'instrucció o una trobada fraternal; són, primer de tot, una convocatòria de Jesucrist, un do de Jesucrist que es fa present enmig de la seva comunitat com a gràcia, lliurant-se ell personalment als seus fidels. Participar en l'eucaristia i en els sacraments té sentit en tant que creiem que, a través dels senyals que veiem i fem —els gestos, les paraules, la unió de tots—, entrem en contacte amb alguna cosa, amb Algú, que està més enllà de nosaltres i està en el fons de nosaltres, i que se'ns visibilitza a través dels signes que l'Església reconeix com a expressió central d'ella mateixa. I això potser ho hem recordat poc, i hauríem de recordar-nos-ho més.

I guardem per al final un problema que és més de fons. Un problema d'estructura d'Església, de futur de l'Església. Un problema de moltes cares. *Primera cara*: les nostres comunitats cristianes són febles, i el compromís de la fe hauria de ser molt més intens perquè les celebracions de l'eucaristia tinguessin un valor més ple i viu. I per dir això no cal dubtar de la bona fe de ningú dels qui participen a les celebracions, ni cal que els capellans presidim les celebracions com si no ens interessessin. Però el fet hi és, sens dubte. *Segona cara*: allò que en altres èpoques anomenàvem el

problema de la sacramentalització, i que ara potser ja no anomenem de cap manera. És el que fa que en una parròquia on, per exemple, hi ha cinc-centes comunions l'any i no sé quants enterraments, i bateigs, i casaments, sigui impossible, per bona voluntat que hom hi posi (i sense entrar en cap plantejament de fons, sinó simplement per raons estadístiques), que aquelles celebracions litúrgiques esdevinguin allò que fóra mínimament desitjable, i que sigui impossible també que el capellà corresponent no n'acabi totalment tip (i ja dic, sense entrar en cap plantejament de fons, que si s'hi entra la cosa queda força pitjor). *Tercera cara:* la situació dels presidents de les celebracions, o sigui els capellans. Resulta que cada cop som menys, i cada cop serem menys, i, pel que es veu, ningú no té cap ganes de plantejar-se què cal fer davant aquesta realitat evident... M'imagino que, com que els responsables de l'Església són generalment vells, deuen pensar que els qui vindran darrera ja s'arreglaran, quan de fet mantenint aquesta situació s'està impedit que la comunitat cristiana pugui desenvolupar-se de maneres normals i civilitzades. Dit d'una manera més dura: quan fóra tan senzill i fàcil assegurar a la comunitat els ministres necessaris ordenant de preveres un bon nombre de gent casada i perfectament capaç de realitzar aquesta tasca, resulta que hi ha un «manament humà», la llei del celibat, que es posa per davant del «manament de Déu» que vol que a la seva Església es puguin celebrar els sagraments sense tantes angoixes i amb més normalitat.

En la vida litúrgica, tenim camps on podem caminar més, on podem continuar caminant, i caldria que ho féssim. I tenim altres camps on també caldria caminar, però no és possible fer-ho. I aquí estem, i cal continuar endavant.

EL CONCILI I LA RENOVACIÓ CATEQUÈTICA

JESÚS HUGUET

Podria semblar que tirem l'aigua al nostre molí i que posats a fer panegírics del Concili li atribuïm totes les excel·lències de la nova catequesi. No és així. Per altra banda som conscients que en el panorama actual de la catequesi no tot tampoc són lluïssors.

Com en tants d'altres aspectes de la vida i de l'actuació de l'Església, també en la catequesi el Concili va fer de catalitzador. Els germens ja hi eren en gran part. Només cal recordar els diversos intents de renovació pedagògica que sota l'influx de l'escola activa s'havien dut a terme al llarg de la primera meitat d'aquest segle; el moviment querigmàtic a Alemanya, amb la seva renovació bíblica i litúrgica; l'orientació antropològica de la catequesi francesa, a l'escalf de la nova teologia i dels moviments evangelitzadors. Els germens hi eren, però més aviat esporàdics, atuits i sovint reprimits. Recordem, per exemple, l'anomenada crisi del catecisme, a França, la tardor del 57, de la qual van ser víctimes catequistes tan eximis com Colomb i Coudreau. I si ens referim més concretament a casa nostra, es pot dir que ni germens no hi havia. No havíem sortit encara del catecisme de preguntes i respostes. Tinguem en compte que el «Catecismo Nacional, Texto Único» apareix traduït al català als voltants de l'any 60. En aquest estat de coses, el Concili va representar una primera generalitzada que va fer que els germens esclatessin, traguessin brotada arreu i es desenrotllessin.

En aquest sentit creiem que no és injust atribuir al Concili els principals elements que han caracteritzat la renovació catequètica i que al nostre entendre serien el llenguatge bíblic, la renovació doctrinal, l'orientació antropològica, la renovació pedagògica, centrada en el grup, i la incorporació dels laics.

Ens limitarem a comentar breument cada un d'aquests elements.

El llenguatge bíblic

Fins aleshores la catequesi era primordialment doctrinal. Res d'estrany si la mateixa revelació era considerada com la notificació d'un conjunt de veritats i la fe com l'assentiment intel·lectual a aquestes veritats. En la Constitució «Dei Verbum» el Concili ens presenta la revelació com la comunicació personal de Déu als homes, a qui parla com amic, invitant-los a la seva comunió i companyia. Comunicació que assoleix la seva plenitud en Jesucrist i que resta viva i actual, ja que «en els llibres sagrats, el Pare del cel s'adreça amb amor als seus fills i parla amb ells». Per tant, diu, tota la predicació eclesial, així com també la mateixa religió cristiana —en el n. 24 esmenta expressament la catequesi— s'han de nodrir de la Sagrada Escriptura i han de regir-se per ella.

D'aquesta manera el Concili va donar un impuls decisiu a la implantació del llenguatge bíblic en la catequesi, amb el consegüent desplaçament de les fórmules teològiques abstractes. D'aquest retorn a les fonts la catequesi en va sortir rejuvenida i enriquida amb les insondables riqueses de la història de la salvació. I, sobretot, aquest retorn a les fonts de la revelació, entesa com autocomunicació amorosa de Déu, va permetre a la fe i a la vida cristiana en general recuperar el seu caràcter de relació viva i personal amb Déu. Una recuperació fonamental. Aleshores la catequesi no es pot limitar a ensenyar unes veritats, sinó que ha d'introduir el creient en aquesta comunió ajudant-lo a identificar-se amb les experiències bíbliques, que continuen essent actuals, perquè, per mitjà de Jesucrist i el seu Esperit, el Déu de la Bíblia roman viu i operant en la vida i en la història dels homes.

La renovació doctrinal

Les causes en foren la inspiració bíblica de la catequesi, junt amb les mateixes ensenyances conciliars.

La perspectiva bíblica va conferir a la catequesi una estructura cristocèntrica: Jesucrist és el centre i la plenitud de la revelació. És del misteri de Crist d'on broten totes les altres grans veritats o realitats cristianes.

Aleshores Déu deixa de ser el Déu dels filòsofs per esdevenir

el Déu de Jesucrist, el Déu Trinitari, misteri d'Amor, Pare de tots els homes, amb el seu disseny del Regne.

En Jesús, gràcies a la comunicació insuperable i definitiva de Déu, s'ha realitzat la plenitud de l'humà. Per això l'ideal humà serà l'home nou fet a semblança de Jesucrist.

La moral cristiana esdevé la moral de Jesús, la que ell va ensenyar, la que va viure i vol viure en nosaltres. I la vida cristiana no consisteix en altra cosa que en el seguiment de Jesús, fins a ser semblants a ell.

La litúrgia, els sagraments, deixen de ser un conjunt de ritus per convertir-se en el lloc de la trobada salvífica amb Jesucrist, sempre present en la seva Església.

L'Església, de societat perfecta, passa a ser el Poble de Déu, la comunitat fraternal de Jesús, que té per distintiu la dignitat i llibertat dels fills de Déu, per llei el manament de l'amor i per objectiu l'expansió del Regne de Déu.

Una Església en diàleg amb el món, oberta als goigs i a les esperances, a les tristesses i a les angories dels homes, especialment d'aquells que pateixen.

Orientació antropològica

Es l'home, proclama el Concili, que cal salvar, és la societat humana que cal renovar! La salvació no és altra cosa que la plenitud de l'humà, portada, per l'autocomunicació gratuïta de Déu en Jesucrist, més enllà de tota expectativa humana. Una plenitud que, puix que l'home és un ser històric, es realitza no en un món de les idees, sinó en les situacions concretes de la vida i de la història.

D'aquí la preocupació per l'home i per la societat en concret. Com aconseguir que la Paraula, la revelació de Déu, arribi a iHuminar i a fecundar la vida de l'home i de la societat en la seva existència concreta?

Podem dir que aquesta preocupació ha estat la creu de la catequesi i al mateix temps el mòbil que ha impulsat el seu procés d'evolució: catequesi progressiva, catequesi de l'experiència, catequesi dels signes, catequesi hermenèutica, catequesi de l'alliberació...

I ha estat aquesta mateixa preocupació la que ha donat lloc al fenomen que després s'ha anomenat de la inculturació: l'Església, diu el Concili, no està lligada a cap cultura determinada;

fidel sempre a la seva pròpia tradició, pot entrar en comunió amb les diverses civilitzacions, amb gran profit tant per a ella com per a cada cultura.

L'impuls pedagògic

El recurs als subsidis pedagògics esdevé del tot necessari quan la catequesi vol fer atenció al subjecte, partir de les seves aptituds i interessos i incidir cada vegada més en la seva vida.

Com hem explicat abans, la preocupació pedagògica no era nova. Nous eren la seva generalització i el fet de posar-la al servei d'una catequesi existencial i no del simple aprenentatge d'unes veritats.

El grup

L'exigència pedagògica d'una participació activa va trobar l'estructuració apropiada en la catequesi de grup. En el grup els catequizands passen de receptors a protagonistes de la catequesi. És tot el grup, presidit i animat pel catequista, el qui catequitza i és catequitzat, el qui aprofundeix la vida i la Paraula i el qui fa camí cap a una trobada cada vegada més plena amb la persona del Crist.

En el grup, a més, la catequesi es pot beneficiar de la riquesa de les relacions que s'originen en el seu si i que constitueixen per si soles un veritable llenguatge, tant o més decisiu de cara a la realització humana i cristiana que el contingut d'allò que es pugui dir.

Però sens dubte que el que més decisivament va influir en la nova estructura catequètica basada en el grup i en la participació de tots els seus membres fou la concepció conciliar de l'Església com a comunió, Poble de Déu en el qual, gràcies a l'Esperit que han rebut, tots participen del do profètic de Crist. Si a una Església autoritària li corresponia una catequesi clerical i directiva, a una Església comunional, basada en els principis de la igualtat i la llibertat, li correspondrà una catequesi de tipus més comunitari, en què l'educació sigui obra de la iniciativa i participació responsable de tots. En el grup l'alliçonament cedeix fàcilment el lloc al diàleg, la doctrina al testimoni i la imposició a la recerca compartida.

La incorporació dels laics

Un dels principis fonamentals del Concili va ser el de la comunió i corresponsabilitat eclesial. I no hi ha dubte que on aquest principi ha trobat més ressò ha estat en la catequesi. Milers de catequistes laics porten el pes de l'educació cristiana dels nostres infants i adolescents. Potser sí que de vegades la seva preparació és deficient, però la seva disponibilitat és admirable.

I podríem esmentar encara el fenomen de la *catequesi d'adults*. Certament que hi va influir la necessitat experimentada en tots els camps d'una formació permanent. Però va ser sobretot l'exigència feta sentir pel Concili d'una fe personalitzada i posada al dia, viva i operant, la que en va acabar de fer veure la necessitat. Avui dia tothom està convençut que la catequesi d'adults és primordial, si bé les realitzacions encara són minses.

Epíleg: la catequesi, avui

Crec que podríem dir que avui dia la catequesi ha arribat a un punt d'una certa maduresa que li permet relativitzar les seves adquisicions anteriors i al mateix temps servir-se de totes elles amb llibertat. Al llarg d'aquests anys de constant renovació ha pogut comprovar que cap model ni cap tècnica no oferien la solució completa, al mateix temps que ha pogut experimentar allò de bo que contenien cada un.

Una maduresa que li permet també de reconèixer serenament les seves limitacions i deficiències. Una de les acusacions més fortes que es fa a l'actual catequesi es refereix a la seva inconsistència doctrinal. També és possible que els qui més la hi facin siguin aquells que no han fet mai catequesi. Amb tot, crec que la catequesi estaria disposada a reconèixer la part de veritat que conté l'acusació. Ara bé, seria ingenu pensar que amb una bona formulació doctrinal, com la que diu que es proposa fer el Catecisme Universal, tots els problemes de la catequesi quedaran solucionats. La catequesi es mou entre dues fidelitats: la fidelitat al missatge i la fidelitat a l'home. I sap que no pot ser fidel al missatge sense ser fidel a l'home. No es tracta d'imposar unes veritats, sinó de suscitar una fe lliure, personalitzada, capaç d'omplir de sentit, de vida i d'energies l'existència. A més a més, no es té prou en compte el gran problema que constitueixen la indiferència i la incredulitat del nostre món i que és el mur en què

s'estavellen tant els esforços catequètics com la pastoral en general. Aquest és el veritable problema de la catequesi i de l'Església. I, per desgràcia, no es resol amb simples proclamacions doctrinals.

CANVIS EN LA FORMACIÓ DE LES CONSCIÈNCIES

PERE TORRAS

Penso que per a desenvolupar un tema com aquest amb un mínim de rigor seria necessari moure'ns —i perdre'ns— en un autèntic laberint de distincions i subdistincions: tanta és la complexitat i la diversitat de possibles enfocaments. Per això ja des del principi voldria deixar clara una cosa: la meua manera de tractar el tema serà «a l'engròs». Cada afirmació naixerà d'una visió global, i podria ser contradita per una multitud de casos particulars que ens portarien a conclusions parcials diferents i fins i tot contràries.

També aquesta visió serà feta des d'un punt molt concret: Vilartagues. Vilartagues és una barriada de St. Feliu de Guíxols, d'aquelles que van néixer als anys 60 amb la immigració, i on la Cristiandat —«terminus ex quo» dels canvis— és viscuda d'una manera absolutament atípica, i al marge dels reduïts ambients acadèmics i erudits.

També cal notar que qui presenta aquestes reflexions pertany a aquella generació que quan estudiàvem encara estàvem de ple dins del pre-concili, però ja sentíem la necessitat de canvis. Com a anècdota diré que quan vaig començar el segon curs de moral, al cap de quinze dies em vaig vendre el llibre de text, amb la decisió, complida en un 50 %, de no perdre el temps amb aquelles coses. Som, per tant, també una generació atípica: la nostra formació és pre-conciliar, però estem divorciats d'ella des del principi (almenys pel que fa a la Moral).

Resumint: aquest escrit, a pesar del títol, és limitat en tots sentits i només vol servir per a provocar la reflexió en el possible lector.

I. CANVIS EN LA SOCIETAT

Possiblement aquesta és una de les poques afirmacions en la qual tots estarem d'acord: hi ha hagut canvis nombrosos i profunds en la societat. Amb tot, potser no hauríem de parlar de «molts canvis» sinó del *canvi*. Si teniu un televisor en blanc i negre, el dia que en compreu un de colors no direu que hi ha molts canvis. Tot ha canviat. És cert que el canvi es notará més o menys segons els programes, però això no treu que el canvi és total: tot es veu diferent. Si per comptes de quedar-nos dintre el camp de la televisió ens referim a televisió-ràdio, haurem de reconèixer que el canvi és molt més important: canvia el mateix mecanisme de percepció i el sistema cerebral de comprensió. A la ràdio és molt important la pròpia imaginació, la qual queda quasi del tot passiva en la televisió.

Al nostre temps ha canviat la mateixa manera d'entendre.

Els meus avis, que eren persones normals, a penes sabien llegir i escriure. La saviesa —que hi era, i molta— es transmetia de pares a fills. Era, per tant, una saviesa tradicional que mantenia i conservava les coses. Aquesta saviesa es fonamentava en una estructura mental centrada en la idea de l'*ésser*. Les coses *són*. Les coses perfectes són les que sempre han estat, són i seran igual. L'Escolàstica, sobretot després del Tridentí, descansava en conceptes com Déu-ésser perfectíssim, substància, eternitat, etc.

Avui que tothom va a l'escola, la saviesa ha canviat força de direcció: va de fills a pares. L'escola cada vegada ensenya més coses, i a casa els més «savis» són els fills. Quan voleu un bon diagnòstic busqueu un metge jove, dels de les últimes fornades: se suposa que estan més al dia dels «últims descobriments».

Aquest fet ha canviat la nostra estructura mental, que s'ha anat fent permeable a una idea que forma part essencial de la mateixa cultura humana (i sobretot bíblica), però que durant molt de temps havia quedat com congelada: la *historicitat* de les coses. Les coses no són; *es fan*. Déu és el Déu de la història; Déu d'Abraham, d'Isaac i de Jacob. El Déu de Jesucrist. Cada home no solament *està en* la història sinó que *és* història i fa la història amb els altres.

L'home perfecte no és el que s'acomoda a un ideal fix i general, d'acord amb lleis universals i immutables, sinó aquell que està atent als «signes dels temps» i hi respon. La llibertat no és ja simplement una qualitat sinó el primer deure (davant del qual sovint ens espantem, és cert!) que ens ha de fer capaços de donar a cada situació concreta la nostra resposta personal.

La responsabilitat ha desbancat l'obediència.

La categoria «història» no solament ha dessacralitzat antics valors pacíficament acceptats sinó que ens ha obert a valors nous o entesos d'una manera nova. Així si diem que *tots som germans*, això no serà tant com a conseqüència d'un manament de Déu sinó perquè ens sentim constructors d'una mateixa història: som poble; som comunitat; som pelegrins d'un mateix camí. Cada acció d'un afecta els altres. La política passa a ser categoria moral amb certa oposició a la pietat, que és vista com una expressió individualista i reaccionària enfront de les obligacions socials.

El *canvi* com a tal passa a ser un valor, i un valor necessari, almenys en el sentit de *progrés*. (Tant és així que a vegades es confonen aquests dos conceptes). L'esperança desplaça el seu objectiu anterior (un cel deslligat de la terra) i es concreta en el progrés. Fer progressar el món és possible, i a més obligatori i urgent. Així el progrés s'ha convertit en un dels *criteris de moralitat* (potser el principal). És bo allò que fa progressar el món, la nació, el poble, la persona,...

La idea de progrés en demana una altra: l'objectiu. Cap a on cal progressar? Aquí s'han donat i es donen diversitat de respostes que obren pas a la pluralitat de morals. Aquesta *pluralitat* també s'ha convertit, almenys mentalment, en categoria ètica. El pluralisme i la tolerància són l'única manera de fer possible una subsistència progressiva. La intolerància, el dogmatisme,... es tornen execrables (almenys en teoria). El dret a exposar les pròpies idees ja no es basarà en la veritat que contenen sinó en el pluralisme i en la llibertat d'expressió que n'és la conseqüència. La veritat no té drets. El subjecte dels drets és la persona.

Els *drets humans* són un altre dels *criteris de moralitat*.

El pluralisme només és possible en un estat de dret. Així el *dret* s'ha convertit també en *criteri de moralitat*. El dret en si mateix, com a instrument necessari. Això suposa un canvi important en relació al Dret canònic. Aquest era criteri de moralitat no per ser dret sinó per ser *canònic*, el dret de l'Església, que ens feia arribar així la voluntat de Déu, última font del dret. Avui el procés s'ha invertit: l'obligatorietat del dret es fonamenta en la seva necessitat formal —no és possible la societat sense una situació de dret— i d'aquí es passa sovint a una certa absolutització de la seva font material, que a nivell pràctic (i per alguns, també teòric) és l'Estat.

Si tenim en compte tot això potser seria millor parlar d'evolució que de canvi. Aquesta evolució s'ha anat fent lentament i de manera quasi imperceptible. Els pares que conviuen amb el fill que creix no noten la diferències d'un dia per l'altre. És quan el

tornen a veure després d'un xic de temps que diuen: estàs molt canviat!

Moltes idees de la modernitat, que es presentava com un salt al classicisme per sobre l'Edat mitjana, eren conseqüència lògica i espontània de l'Alta escolàstica; i el concepte d'*història* que d'alguna manera explota abassegadorament en Hegel o en Marx ja es troba en alguns dels filòsofs anteriors i en certa manera està a la gènesi del Protestantisme, el qual evidentment va néixer de l'Església medieval. Els canvis neixen sempre de les idees que actuen a llarg termini; i les idees solen néixer del dinamisme que les diferents forces provoquen, per sintonia o per reacció, en el cos social de cada moment.

I quan hi ha mecanismes de circulació ràpida de les idees, l'evolució es fa també igualment ràpida, i sembla permetre parlar de canvis a cada moment.

Resumint: l'evolució ha desembocat en el nostre temps en un canvi qualitatiu pel que fa a l'estructura moral. Molts antics i autèntics valors són vistos sota nous prismes filtradors que ens en fan descobrir importants parcelles de negativitat que abans desconeixiem. A la vegada se'ns presenten nous valors en horitzons que ens cal anar descobrint.

Estem en situació d'aventura (res de nou per a l'home de fe que segueix les petges d'aquell aventurer mític: Abraham).

II. EL CONCILI, CONSEQÜÈNCIA D'AQUESTS CANVIS

Dins aquesta nova societat plural, canviant i relativitzada, l'Església s'autodefinia i era vista com una excepció. Era com un vaixell ancorat en el gran riu de la història. Aquesta era la seva glòria i també la seva tragèdia. La seva glòria, perquè aquesta *marginació* era interpretada com a fidelitat a l'evangeli i port segur enmig del trontoll d'aquest món corruptible. Però, per altra part, una Església al marge de la societat real dels homes, tenia algun sentit? ¿No és l'Església el gran do de Jesús a la humanitat? ¿Podia ser fidel a Jesucrist una Església no encarnada?

A poc a poc els nous aires es van anar infiltrant i, a pesar d'algun constipat, el cos social de l'Església va sentir el goig de l'aire fresc i oxigenat del matí. Molts van començar a pensar que era bo d'obrir-se als nous aires. Més tard això va constituir per a alguns una autèntica necessitat i van començar a aparèixer forats en els murs de la «torre de vori». I va venir el Concili. Per primera ve-

gada en la història de l'Església —si prescindim del concili de Jerusalem— un concili no tenia per finalitat condemnar errors o corregir mals costums. Joan XXIII va reunir el concili per «posar l'Església al dia». La paraula màgica, clau, per entendre tota l'obra del Vaticà II va ser *aggiornamento*.

La paraula *canvi* era tabú dogmàtic en aquells temps. Ningú no s'hauria atrevit a parlar de canvi a l'Església. El miracle es va fer només trobant una paraula adient que significava el mateix però que no era tabú.

Posar-se al dia inclou un cert sentit comparatiu: superar un retard respecte a coses que ja estan al dia. També inclou una valoració bàsicament positiva dels canvis haguts en la societat.

A l'Església, li havia passat com a aquells pares que no saben entendre les ganes i els mecanismes d'emancipació dels seus fills i intenten evitar-ho, amb la més gran bona fe, per tots els mitjans. Però la vida està a favor dels fills, i aquests acaben per emancipar-se, trencant amb els pares, si cal. Al final els pares ho entenen; intenten superar el seu paternalisme i es reconcilien amb els fills acceptant i aprovant la seva emancipació. El Vaticà II ha estat un acte gegantí de reconciliació de l'Església amb el món. Aquesta és la gran obra i la gran novetat del concili. Als documents, s'hi fan moltes i variades afirmacions més o menys reeixides i més o menys importants. Són l'anècdota. La gran paraula ve donada pel canvi d'estil. Per comptes de reparar els forats que havien aparegut als seus murs, el concili en va fer finestres. I ha entrat l'aire nou i renovador. Que també s'hi empassin els microbis és un risc que cal afrontar però que no legitimaria tornar a tancar els forats ni a tancar les finestres.

Resumint: el concili ha fet que en l'Església fos canvi allò que en la societat havia estat evolució. Ha estat per a molts una forta sotragada. Però també cal tenir en compte que el cristià és a la vegada ciutadà. La situació anterior al concili creava en ell una divisió en molts casos angoixosa i sempre paralitzant. El concili ens ha tornat la pau interior.

III. CANVIS EN L'ESGLÉSIA

A partir del concili, quan l'Església parla de conversió no sol referir-se a la conversió dels altres, els de fora, els no catòlics. La conversió ha esdevingut una tasca constant de cada un de nosaltres i de la mateixa Església. En la pràctica, realitzar aquesta conversió

ha inclòs assumir la majoria de valors de la nostra societat. «Joies i esperances, tristeses i angoixes dels homes d'avui,... són també les joies i les esperances, les tristeses i angoixes dels deixebles del Crist, i no hi ha res de veritablement humà que no hagi de trobar eco en els seus cors» («Gaudium et Spes»). Aquesta frase mereixia per si sola el concili. Poder dir això va costar. Va ser un part dolorós i difícil. Però a partir d'aquí el catòlic és un altre. Sense haver estat convocat el concili per a la restauració moral de l'Església (com ho havien estat tots els precedents d'Occident), s'ha convertit en el més «moral» de tots els concilis. La moral, sens dubte, és una de les coses que més ha canviat.

Però quan parlem de moral cal distingir clarament dos nivells: la formació activa, la que ofereix el magisteri; i la formació de la base, aquella que el poble acull i segons la qual viu o almenys segons la qual jutja i valora les situacions.

L'«oferta» del magisteri

Encara que no acceptant d'aplicar-hi la paraula *canvi*, la realitat és que l'oferta ha variat molt. Però també aquí el més important no són els canvis concrets sinó el nou enfocament. Han desaparegut els antics *manuals de teologia moral*. Ha desaparegut la mateixa moral com a ciència autònoma. Només queden *qüestions de moral* que, per altra banda, van canviant continuament d'acord amb les circumstàncies i els valors de cada moment i de cada societat. En aquestes qüestions el que s'intenta oferir sobretot és una bona informació per ajudar a la resposta moral que cada u haurà de decidir.

De fet, no existeix una *moral cristiana* específica (encara que això, en el camp de la teoria, alguns no ho acceptaran). La fe no és una moral, si bé la fe porta l'home a actuacions ben particulars i concretes, però que no poden enquadrar-se i constituir un «sistema moral» (Vegeu el darrer apartat d'aquest article).

El magisteri, de fet —i algunes vegades també en la teoria—, creu en la majoria d'edat dels homes.

Amb tot, cal reconèixer que encara s'han donat i es donen (i es donaran) «solucions» a problemes concrets. Pensem en les famoses qüestions de la contracepció, el divorci, l'avortament, l'escola, etc. Tot això posa de manifest com costa portar a la pràctica la superació de la «consciència de cristiandat». Però aquests casos particulars no ens poden fer perdre de vista la profunditat del canvi realitzat.

El pluralisme que això comporta és avui una de les principals fonts de malentesos per la reacció que provoca en alguns ambients. Reacció, per altra banda, legítima en virtut del mateix pluralisme, que ens ha agafat una mica impreparats.

Però potser no és aquest el principal *canvi-problema* que avui pateix mota gent, sobretot entre els responsables de l'Església.

El «poble cristià»

Potser el principal problema per a molts és que, així com la societat es va emancipar de l'Església, també el poble cristià es va emancipant de la jerarquia. Això és conseqüència lògica (no cronològica) de la mateixa oferta del magisteri. Però una cosa és predicar la responsabilitat i una altra de ben diferent és acceptar que els altres s'ho creguin i actuïn en conseqüència. «Modo grosso» podríem dir que per un cantó es predica la superació del clericalisme, però dintre una Església clerical (no sabem ni tan sols imaginar-la altrament!).

El problema resulta més greu del que podria semblar a primera vista ja que a vegades dóna encara una certa consciència de culpabilitat als emancipats, que se senten enfrontats amb l'«Església» (com passa —i repeteixo la comparança— quan els fills s'emancipen d'uns pares massa «sol·licit»). Són xarampions que cal passar.

A aquest nivell potser això constitueix el canvi més visible i important. Abans del concili el cristià esperava de l'Església (del magisteri) que li digués què calia creure i què calia fer per obrar bé. Però ara, cada cop més, té la seva pròpia manera de pensar —que també és d'Església— i és crític amb aquells que s'atribueixen el dret d'expressar i imposar les pròpies idees com si fossin les de tota la comunitat. De la jerarquia n'espera el «servei de comunió», indispensable perquè l'Església, en les seves diverses comunitats, sigui «brou de cultiu» de la presència visible de Crist en el món. Però avui molts cristians més que preguntar a la jerarquia què cal fer, li exigeixen que actuï d'una manera determinada. Hi ha qui es rebella contra aquesta situació i la condemna. Fins i tot algú diu que la societat (abans) i el cos social de l'Església (ara) han perdut el *sentit del pecat*. Amb tot, crec que una anàlisi objectiva i serena contradiu aquesta afirmació. El que passa és que ha canviat la sensibilitat. Abans pecat era, sobretot i a nivell de base, fer el que l'Església prohibia o desobeir el que manava. Amb tot, grans *zones de pecat* eren pacíficament acceptades (domini sobre els altres, diner, supèrbia, masoquisme, manca de llibertat, individua-

lisme, injustícia social, màgia, alienació, etc.). És precisament a algunes d'aquestes zones que el cristià d'avui s'ha fet més sensible, tot relativitzant-ne d'altres que sovint havien pres una magnitud desproporcionada (sexualitat, obediència, pràctica religiosa, fidelitat, etc.).

Lluny de mi pensar que ara tot va bé; però crec sincerament que amb el canvi hi hem guanyat. Avui el cristià (i potser tot home) sent amb molta més força el pes del pecat, que no és solament una cosa dolenta que ens pot fer anar a l'infern sinó, i sobretot, una autèntica esclavitud que patim, contra la qual sentim la urgent necessitat de lluitar i de la qual hem de ser salvats. Avui el pecat té nom i cognoms molt concrets: poder, diner, consum, materialisme, feixisme, manipulació, etc. I si volem ser honrats ens caldrà reconèixer que l'Església com a tal no ha pas estat sempre la primera a *sentir* aquest pecat i a lluitar-hi en contra; àdhuc a vegades li ha ofert boniques «legitimacions».

Finalment, podem veure amb goig que l'Església ha començat la seva pròpia conversió i va acostant-se al lloc que ha d'ocupar: ser la capdavantera en la lluita i lloc privilegiat on es manifesti la victòria.

Amb tot, aquí voldria posar en relleu un punt molt important. Crec sincerament que la nostra societat amb les esglésies buides i amb problemes per a trobar joves que s'apunten a l'ofici de capellà, amb matrimonis divorciats, amb escoles sense classe de religió, o amb lleis que no castiguen l'avortament..., és globalment una societat menys impermeable als valors evangèlics del que era la societat que la va precedir. Fent un joc de paraules, diria que la cristiandat no era tan cristiana com la post-cristiandat. La nova societat és filla de l'Església. Per emancipar-se ha hagut de reaccionar contra ella. Però, encara que sigui sense confessar-ho, n'ha assumit també moltes coses. Valors típicament evangèlics han entrat a formar part de la ideosincràsia social. A mi em sembla un avenç que el qui vulgui cuidar malalts —cosa ben evangèlica— ja no s'hagi de fer frare, ja que la mateixa societat li ofereix horitzó i camí per a aquesta vocació. Igual que el qui vol ensenyar el qui no sap o el que decideix dedicar-se al servei del poble. Em sembla estupend que els humanistes coincideixin amb els missioners a predicar la llibertat, o que els polítics ens copiïn fent programes de solidaritat amb els pobres. Si exceptuem la missió específica de predicar la Bona Nova, jo diria que no hi ha cap de les vocacions tradicionals de l'Església que avui no vagi essent assumida per la societat.

És cert que aquests organismes socials no sempre funcionen bé.

Tampoc no hi funcionaven sempre els de l'Església. Però, en tot cas, són una manifestació de com elements essencials a l'evangeli han penetrat l'estructura social, encara que no s'hi trobin químicament purs. (Tampoc no són químicament purs a l'Església. El fet mateix de mantenir doblats alguns serveis, ¿no significa en certs casos que el sentit evangèlic està barrejat amb afanys de prestigi i d'influència?)

Resumint: després del concili l'Església ha emprès una *ruta de conversió* que resulta molt embrollada i difícil: la sortida del clericalisme. No s'han descobert encara els models alternatius i això fa patir força gent.

IV. PERSPECTIVES

Em veig del tot incapaç d'opinar sobre el futur, sobretot per dues raons: perquè és molt fàcil de confondre els propis desigs amb les possibilitats objectives, i perquè el fet menys pensat pot fer canviar el sentit de marxa de la història. La societat es mou per sintonia amb certes idees que es posen de moda en un moment determinat; però també es mou per reacció. L'experiència ensenya que per a qualsevol avenç cal pagar un preu i la factura sol arribar al moment menys pensat i de la forma més imprevista. Anirà endavant el canvi? Hi haurà quelcom que provoqui la reacció? En la ziga-zaga de la història, en quin punt estem? Ha arribat l'hora de la «factura»?

L'única cosa que puc fer és expressar els meus desigs (i els meus temors). Penso que el concili no va acabar la seva feina. Tots sabem que va finir d'una manera precipitada, entre altres raons perquè el seu cost econòmic es feia insuportable. Quan va estar dinàmicament encarrilat ja va ser hora de plegar. Potser va ser millor així perquè en aquell moment (ho podem dir amb la perspectiva que ens donen aquests vint anys) el concili no estava preparat per acabar la feina que ell mateix, en el curs de la seva celebració, es va imposar. La normalitat del postconcili és el millor clima per a continuar el concili.

Jo voldria posar en relleu dos punts, íntimament lligats, urgents i de fortes conseqüències en la concepció moral del nostre temps.

Dialèctica Església-món

No hem superat encara l'ambigüitat de la fórmula *Església en el món*. La solidaritat amb el món tan clarament afirmada en els principis generals no va trobar, ni en el mateix concili, un desenvolupament correlatiu en les normes més concretes, ni en el conseqüent comportament religiós dels cristians i especialment de la jerarquia. Massa sovint l'Església s'afirma no per referència al món sinó en contrast amb ell.

Cal avançar en el procés de «mundanització» (encarnació). No és el món per a l'Església sinó l'Església per al món. No és l'home qui s'ha de fer «cristià» sinó el cristià (i el mulsumà, i el jueu, i l'hindú, ... i l'ateu, i el marxista,...) que s'ha de fer *home*. Crist és l'*Home*: l'home nou en relació amb el vell que no era, no és encara, totalment home. Gran quantitat de barreres, limitacions, defectes, pecats,... impedeixen als humans ser realment i plena *homes*. L'ideal cristià és anar-se alliberant d'aquests elements deshumanitzadors per a ser, cada cop més, home. Res de propi no li impedeix d'entrar en comunió amb els homes. Només les muralles en què es tanquen els *encara-no-plenament-homes* el separen també a ell. Això vol dir que l'home nou ha superat tot confessionalisme, tota bandera aixecada *enfront de*, tot puritanisme, tota «definició»...

Si als països d'antiga cristiandat això suposa bandejar vicis ben característics (confessionalisme, doblaments amb la societat civil, teologia de les dues societats, etc.), als altres països això té conseqüències potser encara més importants: purificar-se de tota actitud colonitzadora (tant política com cultural, religiosa, jurídica, etc.) i estar oberts a tot allò que és veritablement humà, assumir-ho i sentir-ho nostre.

La solidaritat amb el món ha d'arribar al mateix llenguatge. La fe s'ha anat formulant amb categories judeo-greco-romanes. Després aquestes categories han quedat *fixades*, i la fe ha pres forma de religió. Com a tal no deixa de ser una religió més. Potser no cal renunciar totalment a aquest llenguatge (que és també un important fet cultural), però no es pot imposar excloent els altres.

¿Com s'anuncia Jesucrist amb categories africanes, xineses, etc? ¿Com es presenta el misteri de Jesús amb llenguatge musulmà, hindú, budista, etc? ¿Com s'anuncia la Bona Nova amb esquemes mentals laics, areligiosos, etc? No es tracta simplement de *traduir*. Els llenguatges no difereixen només per la diversitat dels mots, sinó que són precipitats de tota la cultura d'un poble.

Solidaritat-comunió

La solidaritat com a valor moral és una de les grans conquestes de la societat actual. Però l'horitzó propi de l'Església és la *comunió*. La solidaritat li queda curta.

Solidaritat ve de sòlid: cos íntimament unit en totes les seves parts. Continuant amb la comparació amb l'estat de la matèria, diria que la comunió és «vaporització». El sòlid és fortament unit però opac, acabat, tancat en si mateix, dur, inflexible, agressiu. El vapor és la matèria oberta, que es difon, transparent, suau. El vapor s'adiu més amb la vida del cristià, que és llum que s'escampa, font d'aigua que es vessa, llevat que tot ho penetra, sal...

La solidaritat no pot evitar una certa dosi d'injustícia: «els pares van menjar agraïssots i les dents dels fills s'han esmussat». Això no és just. La solidaritat és un fet, una dada objectiva. Per la solidaritat la meua acció afecta els altres tant si és bona com dolenta. La solidaritat imposa límits; sacralitza fronteres. Està sotmesa a lleis i no supera el camp de la política.

La comunió és sempre oberta, universal, més enllà del fet concret i de la llei. És creadora. És l'estil de vida de Déu.

L'Església, fins i tot després del concili, encara és curta en comunió; manté estructures que li són alienes i que l'obstaculitzen.

Si el concili ha posat l'Església al dia amb el món, per la comunió l'Església pot obrir el món a horitzons infinits. Ara que el món comença a *estar de tornada* de tants valors que creia salvadors; ara que la perspectiva ens permet descobrir la «dosi de pecat» que també hi ha en els valors nous, l'Església ha d'estar a l'altura de les circumstàncies i fer la seva aportació específica. Ara més que mai ha arribat l'hora de treure les conseqüències de la comunió en tots els camps: magisteri, litúrgia, missions, encarnació, etc. En el camí fet els últims temps l'Església s'havia quedat enrera. Avui, potser, el món només pot avançar si l'Església obre camí. I aquí està el meu temor. No tot són flors i violes en el món d'avui. Els nous valors no són fàcils i ens cansen. Sentim la temptació —en la qual caiem tan sovint— de manipular-los i corrompre'ls. I com millor és un valor, pitjor és la seva corrupció («*corruptio boni, peius*»). En nom de la llibertat es poden fer bestieses encara més grosses que les que es van fer en nom de l'obediència. En nom del progrés es pot deshumanitzar l'home encara més del que es va fer en nom de la tradició. El jove de setze anys és més capaç de fer-se mal que el nen de deu. Aquest necessitava normes; aquell necessita horitzons oberts. Trobar aquests és més difícil que donar aquelles.

¿Estarà l'Església a l'altura de les circumstàncies? Espero que

sí, però cal reconèixer que altres vegades no hi ha estat del tot. I encara que Déu escriu recte amb les nostres marrades, és necessari espavilar-se per no fer l'orni.

La solidaritat amb el món està portant l'Església a morir. No ens calen ni pensaments suïcides ni actituds masoquistes. De la mort de l'Església ja se'n cuidaran els «poders d'aquest món». Aquesta qüestió no depèn de nosaltres ni de res servirà l'oposició de «Pere» (Mt 16,21 ss.). A l'Església d'avui, li cal «passar» per la mort. Només així podrà oferir al món la resurrecció de la comunió.

Descobrir què implica això en cada lloc i en cada moment és feina de tots. Feina per a la qual, no ens enganyem, es necessita valentia, molta valentia.

Resumint: la situació de concili és extraordinària. Hi ha problemes que només es poden anar solucionant com a *obra de la base*. La vida ordinària de l'Església no ha de viure només del concili; l'ha de continuar. El gran repte de l'Església d'avui és trobar camins d'encarnació en un món emancipat.

EL CRISTIÀ EN EL MÓN DE LA POLÍTICA

JOAN GOMIS

Hi ha unes qüestions que, pel que fa al món dels cristians i la política, van resultar les més significatives del Vaticà II, afirmades en els documents conciliars i que es desprenien també del to i l'ambient del Concili. Aquestes qüestions són una reafirmació més clara i sistemàtica dels valors de la societat políticament democràtica i una obertura dialogant amb el món, la societat, els no catòlics i fins i tot els no cristians. Aquestes dues actituds suposaven —i alhora també derivava d'elles— un reconeixement més gran del paper dels laics i, consegüentment, una disminució del paper polític de la jerarquia i del clergat.

Es natural que aquestes actituds hagin tingut, en la vintena d'anys posteriors, una influència molt diferent segons les societats. Als països de l'Europa occidental, on la democràcia política portava com a mínim alguns decennis de vida indiscutida col·lectivament, aquelles aportacions conciliars afegien poca cosa de nou i, per tant, eren més un reconeixement d'allò ja assolit que una novetat. No crec que es vagin registrar canvis notables; tal vegada alguna llibertat més gran, o una comoditat més gran, per a persones o sectors cristians d'esquerra. L'Església assumia els valors de la democràcia política, del pluralisme i del diàleg; a la majoria dels catòlics d'aquelles societats això els semblava molt bé; als no catòlics suposo que també, encara que potser amb l'actitud, mig satisfeta mig mofeta, del qui veu que els emprenyadors d'ahir li donen finalment la raó. Potser no gaire cosa més? Era, al cap i a la fi, la reconciliació pública de l'Església amb els seus antics adversaris, els fills de la Revolució francesa —i en certa manera la reconciliació més reservada amb els fills del socialisme del dinou esdevinguts social-demòcrates.

Més influència van tenir lògicament aquelles actituds del Vati-

cà II en països de tradició catòlica on no hi havia democràcia política. Entre els quals Catalunya, entre els quals l'Estat espanyol. Entre els quals, amb més distància geogràfica i no només geogràfica, l'Amèrica Llatina. És obvi que entre nosaltres el concili Vaticà II representà políticament una confirmació per als demòcrates i una crítica, o si més no un advertiment sever, al règim de Franco. Els amplis sectors renovadors entre els catòlics de Catalunya —i, canviant tot allò que calgui canviar— a la resta de l'Estat espanyol, es van sentir ajudats pel Concili. El nacional-catolicisme va continuar retrocedint, i també la legitimació ideològica que el règim havia buscat, i molt sovint obtingut, en l'Església. Els conflictes entre jerarquia i règim van ser menys excepcionals.

D'alguna manera també va influir el Concili en la coexistència generalment tranquil·la entre catòlics i no creients dins de partits d'esquerra o socialistes. També en l'acceptació de catòlics en el partit comunista i en el fet que, per exemple, el PSUC es definís com a partit laic. També segurament en el fracàs, a les eleccions de 1977, de l'anomenat Equip demòcrata-cristià de l'Estat espanyol; les freqüentíssimes previsions fetes any rera any sobre el poder que un partit demòcrata-cristià tindria a Espanya després de Franco es van revelar totalment equivocades. Si a l'Europa occidental, on existien de temps partits demòcrata-cristians i altres d'inspiració cristiana, les actituds favorables al pluralisme i al diàleg no van a penes incidir en les fronteres dels partits, segurament sense el Vaticà II el panorama polític a Catalunya i a Espanya no hauria estat el mateix.

També hauria estat diferent l'actitud de l'Església jeràrquica, i la d'una àmplia opinió pública vers l'Església. Tot allò que significava el concili Vaticà II influí perquè els bisbes mantinguessin en general una actitud de no interferència en la política concreta, i que els partits polítics més o menys allunyats de la tradició catòlica es mostressin més tolerants o respectuosos amb una institució que havia estat ben sovint belligerant en el passat.

Fet i fet, i juntament amb molts d'altres factors, el concili Vaticà II contribuï que l'Estat espanyol s'incorporés en el seu panorama polític i tarannà cívic general a allò que era realitat des de temps a l'Europa occidental. Amb un retard que la guerra civil i les seves conseqüències allargaren encara més, també es registrava aquella reconciliació entre cristianisme i revolució francesa. I això amb els matisos propis que corresponen al cas de Catalunya com a societat que ja estava més propera a la usual a Europa.

El concili Vaticà II va tenir una influència encara més espectacular a diversos països d'Amèrica Llatina. I és lògic que així fos

perquè aquelles actituds promogudes pel Concili en el camp de la política encara xocaven més en règims de més virulència dictatorial i de distribució encara més desigual de les riqueses. Políticament i socialment, el Vaticà II resulta lògicament molt més avançat a Amèrica Llatina que a Europa. No és naturalment per casualitat que allò que passà a Medellín i Puebla no passà a Londres o Bonn, ni que la teologia de l'alliberament i els cristians pel socialisme nasquessin a Xile i no a Escandinàvia. El cas Camilo Torres —mort el 1966— no és concebible, per exemple, a la societat belga. El famós «Entre cristianisme i revolució no hi ha contradicció», que hom atribueix al bisbe mexicà Méndez Arceo, així com la frase de precisió posterior, «però tampoc no identificació», fàcilment podia néixer a Centre-amèrica i difícilment a Baviera.

Seria excessiu d'atribuir tots aquests corrents de cristians més o menys revolucionaris de països d'Amèrica Llatina al concili Vaticà II. Si més no atribuir-los-hi de manera exclusiva. Però igualment arriscat, o encara més, seria dir que no tenen cap influència o ressò d'aquell esdeveniment eclesial que realment va commoure la majoria dels catòlics. I segurament va commoure més els catòlics més desitjosos i més necessitats de canvi, com ho eren molts de països subdesenvolupats i oprimits d'Amèrica Llatina. La llavor era la mateixa però la terra diferent a Europa central, a la Península Ibèrica, a Colòmbia, a Xile, a El Salvador, a Nicaragua... I també és cert que a aquella llavor s'hi han afegit elements posteriors. Però aquest panorama seria diferent, i jo diria que pitjor, sense aquella iniciativa ecumènica que un dia se li acudí al Papa Joan.

PASSES EN LA COL·LEGIALITAT EPISCOPAL

TEODOR ÒBEDA

La col·legialitat i el seu marc

Diguem només dues paraules sobre la col·legialitat mateixa i, mínimament, sobre el marc d'aquesta qüestió a la teologia contemporània.

Recordem que l'eclesiologia sobre el ministeri apostòlic del concili Vaticà I és substancialment incompleta. Sobretot perquè esdeveniments externs impediren tractar totes les matèries intencionalment previstes, però també perquè l'enfocament del que es tractà fou parcial, mediatitzat com estava per qüestions històriques ocasionals que empenyien a subretxar unilateralment el primat del papa.

La qual cosa no ens ha de sorprendre gens. Perquè sabem que és així com avancen la reflexió teològica i l'autocomprensió de l'Església: per passes aïllades, fragmentàriament; i fins i tot a impulsos d'esdeveniments aliens a la mateixa Església. Ans al contrari, és molt convenient recordar constantment aquest estil de creixement, per no absolutitzar mai les formulacions aïllades, per no perdre mai la visió conjunta i evolutiva de tota la teologia, per estimular-nos a treballar il·lusionadament al nostre «moment teològic» i per no deixar d'aportar la petita part de llum que pertocaria a les nostres generacions.

Doncs bé, varen ser precisament les «insuficiències» del Vaticà I el que desvetllà i estimulà la reflexió teològica sobre el ministeri episcopal, que va quallar i fou formalment assumida pel magisteri eclesial al concili Vaticà II.

El tema de la col·legialitat és tractat, sobretot, al llarg i esplèndid capítol III de la *Lumen gentium*. I al corresponent decret *Christus Dominus* sobre els bisbes. De la importància de la qüestió

i de l'interès despertat al Concili, en donen raó l'extensió i la profunditat dels textos i el fet que s'afegís a la *Lumen gentium* una «nota explicativa» sobre el sentit exacte de les seves expressions sobre la col·legialitat.

Ve't aquí els trets substancials de la col·legialitat episcopal:

1. L'estructura i l'autoritat col·legial de l'ofici episcopal es dedueixen de la revelació i formen part, per tant, dels trets fundacionals de l'Església, que caracteritzen i diferencien aquest col·legi particular i l'elecció i la funció del cap i dels membres.

2. La pertinença al col·legi apostòlic es funda sobre la consagració episcopal (per la qual es rep una participació *ontològica* dels misteris sagrats) i sobre la comunió jeràrquica amb el cap i amb els altres membres del col·legi (que no és només una mena d'afecte subjectiu sinó que constitueix una vertadera realitat *orgànica*).

3. El col·legi, presidit pel seu cap i mai sense ell, és també «subjecte de la suprema i plena potestat sobre l'Església universal». De tal manera que el papa conserva íntegrament el seu ofici de vicari del Crist i cap de l'Església universal i la comunió amb ell és imprescindible per a l'acció col·legial dels bisbes al servei de l'Església, bé sigui universal, bé particular.

4. A cada bisbe, li correspon exercir l'ofici episcopal a la pròpia Església, on és principi i fonament d'unitat i de vida per l'Esperit, en l'evangeli i l'eucaristia. Però no només això: té el deure, també, de viure la comunió i el servei a favor de l'Església universal i de totes les altres esglésies particulars.

És clar que d'aquestes quatre afirmacions que descriuen esquemàticament la col·legialitat episcopal se'n deriven conclusions operatives que seria ben interessant de recordar i precisar. Però sortiríem dels límits d'aquest article. Donem-les per suposades i considerem les passes pràctiques que s'han donades a l'Església des de la formulació de la col·legialitat pel Vaticà II.

Mirant aquests darrers vint anys

1. *Moviment dialogal.* Sens dubte s'ha iniciat un moviment dialogal dins els episcopats de tot el món que s'ha de considerar molt positiu. Diàleg que té dues vessants:

a) *Dels bisbes amb el papa.* Assenyalaria, només, tres fets: els sínodes de bisbes, els viatges del papa arreu del món i les visites *ad limina*.

Potser no s'ha arribat encara a la cota desitjada de col·legialitat efectiva que aquests fets haurien de suposar, i a segons quins

ulls poden semblar intents de centralització o un excessiu afany de protagonisme per part de Roma; però els fets en si impliquen tot un moviment de diàleg i de consulta que cal valorar degudament i sense prejudicis. Que el papa escolta el col·legi «perifèric» molt més que abans és un fet real i concret del qual tots els bisbes del món podem donar testimoni personal.

b) *Dels bisbes entre ells.* Sens dubte l'exponent més significatiu d'aquest fet són les conferències episcopals i el pes específic que aquestes assoleixen dins cada país. Progressivament la seva veu es converteix en punt de referència i és cada vegada més escoltada. A títol d'exemple, referiria els documents que sobre la pau en el món han publicat ja diverses conferències episcopals i que constitueixen un element sensibilitzador de la consciència cristiana. En un altre nivell, les províncies eclesiàstiques permeten afrontar conjuntament tota una problemàtica pastoral pròpia, fins i tot amb valuosos pronunciaments i programes conjunts d'acció pastoral.

En un altre nivell hi hauria els contactes entre les distintes conferències episcopals d'un mateix continent: cal subretxar la realitat ben sòlida del CELAM, les passes cada vegada més decidides que es fan a Europa i el desvetllament encara tímid de les esglésies africanes. Reconeixent i assumint, és clar, totes les imperfeccions i ambigüitats òbvies.

2. *Un magisteri més col·legial.* Tot aquest moviment de diàleg ha donat com a primer fruit un magisteri de l'Església més col·legial a tots els nivells, la qual cosa ha posat en dinamisme tot un sistema de treball de consultes i respostes, esmenes i síntesis, irreversible i extraordinàriament positiu, al meu parer.

El sínode de Roma s'està preparant ja des de les aportacions de la base de les comunitats i els moviments. Un altre fet a notar és el magisteri plural i enriquidor provocat pel pronunciament de tants organismes col·legials que han estat, i són, il·luminadors per a altres països. S'ha passat d'un magisteri bàsicament fonamentat damunt els pronunciaments personals dels papes i les cartes pastorals de cada bisbe a l'interior de les pròpies diòcesis, a una multiplicitat de documents, estudiats conjuntament i publicats pels col·lectius dels diversos països o regions, que il·luminen més àmpliament i profundament el poble de Déu.

3. *Major intercomunicació de béns.* Un tercer fruit, derivat de les formulacions conciliars sobre la col·legialitat, és la creixent intercomunicació de béns, conseqüència de la mútua comunicació

i de les programacions conjuntes. A nivell internacional pensem en el fet missioner, que ha comportat la intercomunicació de persones (preveres, religiosos, religioses i laics), la intercomunicació econòmica, les diverses campanyes (Domund, Mans Unides) i l'ajuda sistemàtica de certes nacions a altres esglésies més pobres. A escala més reduïda es van fent passes a nivell de programació conjunta a les distintes diòcesis que formen una mateixa província eclesiàstica, o viuen una problemàtica semblant.

4. *Consolidació de les esglésies particulars.* La informació, la confrontació i l'intercanvi mutus ens han conduït a descobrir la diversitat de les esglésies i al mateix temps a consolidar la identitat de cada una d'elles. El concepte d'unitat avui ja es conjuga amb el de diversitat, tal com ha dit el recent sínode de bisbes: «Una única i universal Església és present realment en totes les esglésies particulars i aquestes estan formades a imatge de l'Església universal de manera que existeix una sola i única Església catòlica en i per les esglésies particulars. Ací tenim el veritable principi teològic de la varietat i de la pluriformitat en la unitat, la qual pluriformitat cal distingir d'un mer pluralisme. Ja que la pluriformitat és veritable riquesa i comporta una plenitud, és la veritable catolicitat; en canvi, el pluralisme de posicions fonamentalment oposades porta a la dissolució i a la destrucció com també a la pèrdua de la identitat» (2).

Passes a fer, d'aquí endavant

Em semblen particularment lluminosos els dos suggeriments fets pel sínode de bisbes a aquest respecte.

1. *Ressituació teològica i pastoral de les conferències episcopals, de les províncies eclesiàstiques i de les regions pastorals.* Diu el sínode: «Ja que les conferències episcopals són tan útils, més encara, necessàries en el treball pastoral actual de l'Església, es desitja un estudi del seu estatut teològic, i sobretot que s'expliqui més clarament la qüestió de llur autoritat doctrinal, tenint present el que es troba al Concili en el decret «Christus Dominus» núm. 38 i al Codi de Dret Canònic, can. 447 i 753». (8,b).

En primer lloc cal subretxar la valoració que el sínode ha fet de l'experiència de vint anys de les conferències episcopals. Són proclamades com a necessàries. I precisament per aquesta neces-

sitat i pel camí que han fet i per la ressonància que han tingut, tant al si dels seus respectius països com en el món, aflora el buit, la manca de desenvolupament de les seves bases teològiques i consegüentment de la seva autoritat doctrinal. Dos camps oberts a la reflexió teològica en diàleg amb l'experiència tinguda a nivell de tota l'Església.

Caldria fer la mateixa reflexió sobre altres àmbits d'exercici de la col·legialitat episcopal molt menys considerats, utilitzats i valorats fins ara que les conferències nacionals, però per als quals es preveu un futur ple de fruits excepcionalment valuosos: les conferències provincials i les regions pastorals o apostòliques.

Com a conseqüència d'aquesta reflexió dialogada entre bisbes i teòlegs, pens que es derivarà un altre benefici de particular interès per al nostre moment històric: la ressituació de l'Església dins el món d'avui. En un món fragmentat pels egoismes nacionalistes, per la política de blocs i per les tensions entre el Nord i el Sud, el diàleg de les conferències episcopals a nivell internacional o de les províncies eclesiàstiques a nivell de cada país, està cridat a ser ferment de sensibilització comuna i de promoció d'unitat entre tots els homes.

Com a exemple significatiu del que acab de dir, adduiria tota aquesta sensibilització cada cop més creixent arreu del món respecte de la pau i la cursa d'armaments. Perquè moltes conferències han explicat a les seves esglésies els riscos i perills de l'actual política d'armament i altres alternatives de pau en el món, va éssent possible una reorientació ètica d'aquest problema.

Pens que en aquest punt ens trobam davant un gran desafiament. Ha d'arribar el moment, per exemple, en què les conferències episcopals europees ens plantegem conjuntament tants problemes comuns que afecten el conjunt del nostre continent. Si la col·laboració europea creix a tots els àmbits, crec que es fa ja necessari que les veus de les distintes conferències episcopals s'ajuntin per a il·luminar les consciències respecte d'uns problemes que són comuns.

2. *El principi de subsidiarietat.* Diu el Sínode: «Es recomana un estudi que consideri si el principi de subsidiarietat vigent a la societat humana es pot aplicar a l'Església i en quin grau i en quin sentit es pot o s'ha de fer aquesta aplicació.» (8,c).

És una presa de postura valenta i molt suggerent. No es tracta d'entaular cap tipus de lluita pel poder, ni de caure en un mimetisme servil de les instàncies civils. Sinó d'adequar la pràctica pastoral del govern eclesial als principis teològics de comunió, corres-

ponsabilitat i col·legialitat que mereixen ser inspiradors i orientadors d'aquella.

En aquest camp ens trobam encara amb no poques confusions, amb atavismes administratius no tolerables i, fins i tot, amb algunes pràctiques contradictòries de teories elementals i acceptades per tothom. Mentre es va consolidant la teologia de l'Església particular i es dibuixa cada vegada més clarament la figura teològica del bisbe ens trobam, per exemple, que per a certes qüestions litúrgiques de poca importància s'ha de sol·licitar el permís a Roma.

Pens que l'estudi de l'aplicació d'aquest principi consolidarà «la varietat i la pluriformitat en la unitat» de què parla el sínode, perquè afectarà tant la reforma de la Cúria romana com les atribucions de les conferències episcopals generals o regionals i les mateixes províncies eclesiàstiques.

3. *Altres qüestions obertes.* Caldria parlar encara d'un parell de qüestions més (quina serà l'efectivitat i la influència dels concilis particulars, prevists als cc. 439-446 del nou CIC, per exemple), però no queda espai per a més.

Gràcies per la paciència de llegir fins aquí.

ELS VICARIS EPISCOPALS

SALVADOR BARDULET

M'és incòmode de fer aquest escrit. Et ve per encàrrec i, com sol passar, aprofitant la teva absència en una reunió. Des del Consell de redacció, la coherència és total: que faci l'article dels vicaris episcopals qui ara ho és. Però el qui ara ho és es troba bon xic compromès a l'hora de tractar la qüestió d'una manera mínimament objectiva. Perquè encara que sigui impossible no partir de l'experiència, no és del cas donar una visió subjectiva dels pros i contres d'aquest ofici. No és això el que se m'ha demanat, ni gosaria de fer-ho ara com ara. Avancem, doncs.

El Concili crea el nou ofici

El núm. 27 del decret «Christus Dominus», sobre el ministeri pastoral dels bisbes a l'Església (28 d'octubre de 1965), diu: «L'ofici de vicari general és el primer de la Cúria diocesana. Sempre que ho demani el bon govern de la diòcesi, el bisbe pot nomenar un o més vicaris episcopals, els quals, pel mateix dret, en una part determinada de la diòcesi o en una certa classe d'affers o respecte als fidels d'un ritu determinat, tenen la mateixa potestat que el dret comú assenyala al vicari general.»

Sense afegir-hi, de fet, res més, el punt anterior és recollit en el «motu proprio» «Ecclesiae sanctae» de Pau VI (6 d'agost de 1966), núm. 14,1: «El Concili ha creat jurídicament el nou ofici de vicari episcopal, a fi que el bisbe pugui exercir de la millor manera possible el governament pastoral de la diòcesi ajudat amb nous col·laboradors. Per això es deixa a la determinació lliure del bisbe diocesà constituir un o diversos vicaris episcopals d'acord amb les necessitats especials del lloc.»

El nou Codi de Dret Canònic tracta la qüestió en els canons del 475 al 481. A part d'algunes altres concrecions, especifica clarament que els vicaris episcopals siguin nomenats per a un temps.

Una implantació generalitzada

Davant una sanció tan clara i explícita en els documents conciliaris, aquest nou ofici va ser implantat a gairebé tots els bisbats. A més, responia a una aspiració molt sovint manifestada, de paraula i per escrit, des dels àmbits més directament pastorals. Es reclamava que el bisbe cridés també com a col·laborador immediat algú que pogués portar el caliu de l'ebullició pastoral a la fredor burocràtica de la cúria diocesana, aconseguint així que les grans decisions del govern del bisbat fossin preses en clau pastoral. I que amb la mateixa autoritat de què gaudia el vicari general, el nou col·laborador pogués intervenir en els diferents afers del seu àmbit sense ambigüitats ni distincions.

Les distincions i subtilitats, això no obstant, vingueren. Tot i crear-se el nou ofici, alguns bisbes l'anomenaren vicari de pastoral (l'expressió ha perdurat en el llenguatge col·loquial), la qual cosa comportava en la teoria i en la pràctica una clara distinció entre allò que sortia de la cúria i allò altre que sortia de la vicaria de pastoral. Oi més davant del fet que, per exigències dels corrents del moment, el capellà cridat al nou ofici hi arribava un cop feta una certa consulta al clergat.

D'entrada, una intuïció bona

Si de balanç es tracta i d'avaluar la incidència del Concili en els diferents camps de la pastoral, aquest invent de la figura del vicari episcopal, pot ser qualificada de positiva. Per uns motius, és clar. Des de bon començament, el vicari episcopal no ha quedat presoner de la taula de despatx. Ha pres més el tarannà itinerant, tocant timbres de rectories i fent trucades per telèfon a desdir, fent-se present a reunions normals de preveres, de laics, de consells pastorals, presidint eucaristies dominicals perquè hi ha estat invitat o a títol de suplència. La qual cosa l'ha menat a prendre el pols a la marxa normal de la pastoral veient-ne i palpant-ne la seva immensa riquesa i la seva immensa pobresa.

Per altra banda, el que es va coent als diferents indrets, les inèrcies i els entusiasmes, els projectes possibles i també els impossibles, els aplaudiments, el rebuig o la indiferència amb què han estat rebudes les decisions de l'autoritat, els comentaris sobre aquest o aquell altre afer fets en reunions, entre passadissos, o a la barra prenent cafè, tot pot arribar periòdicament a la taula de govern del bisbat. Una aportació ben saludable de realisme que ajuda a primfilar pautes futures i a revisar-ne de passades.

Solució conjuntural?

Si tenim en compte la situació de fet, no sembla pas que es tracti d'una solució conjuntural sinó força definitiva. Tot bisbat, gran o petit, té vicari o vicaris episcopals totalment o parcialment alliberats.

Malgrat tot, sempre és possible de fer volar la imaginació per albirar noves i més lleugeres formes d'organització d'una diòcesi. Hi ha o no hi ha massa quadres intermedis?

L'invent dels vicaris episcopals coincideix amb un lent, però constant i real, acostament de la figura del bisbe. El bisbe ha deixat de ser l'inasssequible i li vaga també ja de palpar la normalitat de la pastoral enmig de preveres i de laics. Es va generalitzant el convenciment que el bisbe és l'alliberat i l'animador per antonomàsia.

Es clar que els bisbes, ara com ara, es troben encara molt travats i agafats per qüestions i tipus de presència que només indirectament diuen relació amb el seu alliberament al servei de la diòcesi i amb la seva tasca d'animació. Unes traves els vénen de llurs responsabilitats com a membres del col·legi episcopal (els bisbes de Catalunya, per la situació políticament anòmla i dependent que viu el país, són membres de dues conferències episcopals). La qual cosa suposa dies, viatges, hores per a respondre o fer qüestionaris, informes, dossiers... D'un altre bloc de traves, en devem ser culpables tots plegats: preferim omplir l'agenda del bisbe amb festes, misses especials, commemoracions, més que no pas amb reunions de consells pastorals, trobades de catequistes o d'arxiprestos.

Alleugerits aquests blocs de traves i deixant a part algunes delegacions molt específiques o de caràcter més teòric, ¿no fóra possible de quedar-se amb els arxiprestos com a únics quadres intermedis?

La temporalitat

Els vicaris episcopals, ho són per a un temps. Els avantatges de la temporalitat deuen superar els desavantatges. Per a aquell a qui ha tocat d'exercir aquesta responsabilitat: té el temps suficient d'aportar o d'intentar d'aportar a la pastoral diocesana allò que li sembla que hi falta, de fer-se més conscient i capaç de la realitat del bisbat i d'enriquir-se amb noves experiències que sap que podrà plasmar quan es trobi de retorn a la base. Per al presbiteri: és bo de conèixer diferents maneres de pensar i d'actuar, i és bo

també que diferents preveres passin a exercir aquest servei. El mateix cal dir en referència al bisbe: com a primer responsable de la marxa pastoral del bisbat, li caldrà fer un aprenentatge periòdic de col·laboració i de treball en equip.

La complexitat d'aquest servei

Per raó de la temporalitat i perquè, al cap i a la fi, el vicari episcopal no pot prendre decisions unilaterals sinó, només, les assumeix per l'equip diocesà de govern i, en últim terme, pel bisbe, l'exercici d'aquesta responsabilitat porta una càrrega de complexitat. Complexitat que vaig trobar molt ben definida pel bisbe de Mallorca, Teodor Ubeda, en una trobada de vicaris episcopals de Catalunya i les Illes que es va fer allà. «El vicari episcopal —digué— ha d'exercir la lleialtat a dues bandes.» Encara que, ben vist i mirat, la lleialtat és a tres bandes. Perquè, a més de les dues a què feia referència el bisbe Teodor, s'hi afegeix la lleialtat a un mateix. Al costat de les lleialtats, hi ha el costa amunt que suposa el fet d'empènyer, moure i coordinar un projecte pastoral. Perquè, és clar, n'hi ha més d'un, de possible. Devem sortir —si és que se'm permet un pic d'humor— a un projecte per cada quatre barbes i, com a les rebaixes, per cada vuit barbes, en surten tres. Però ara agafaria unes cartes que em menarien per uns viaranys que ja he dit de bon començament que no eren del cas.

LA VIDA I L'ACCIÓ PASTORAL DELS PREVERES

MANUEL PAL

0. No podran ser res més aquestes brevíssimes pàgines que un esbós d'anotacions prèvies a un treball més ampli i documentat que caldria que algú escrivís, però que de cap manera està al meu abast de fer-ho. Valgui d'entrada aquesta excusa, tant pel que fa al contingut com a l'estil d'aquestes notes.

1. La recent celebració del Sínode universal, clos el 8 de desembre passat, en provocar una reflexió crítica generalitzada sobre el Concili i el postconcili, podrà tenir efectes positius. Ja n'és un la confirmació solemne i unànime de la doctrina i les orientacions conciliars i la voluntat expressa de seguir-les sense por. Concretament, pel que fa al nostre tema, què podem dir?

2. Personalment jo penso que, en aquest punt com en tots els altres, l'aportació transcendent del Concili es troba en els quatre pilars fonamentals de la seva reflexió sobre: un *Déu* que se'ns revela en la història concreta («*Dei Verbum*»), una *persona humana* lliure i responsable («*Dignitatis humanae*»), una *Església* que és un Poble amb corresponsabilitat missionera («*Lumen gentium*»), en el compliment de la qual el realisme, el diàleg i l'obertura als grans *problemes del temps* han d'ésser constants («*Gaudium et spes*»). Aquests punts cardinals haurien d'orientar en cada moment i circumstància la vida i l'acció individual i col·lectiva de tothom: des del papa al més humil dels fidels. Els diversos decrets i declaracions (sobre bisbes, preveres, seglars, seminaris, educació, etc.) van voler ja concretar les orientacions de base respecte a algunes persones o estaments i institucions. Aquest és el cas del decret «*Presbyterorum ordinis*».

3. No és el moment de fer ací la història i prehistòria ni cap judici crític d'aquest decret. Diguem només que per a alguns és un document no del tot reeixit. (Cronològicament, els preveres

—rectors— foren els invitats darrers —els de l'hora undècima— a assistir com a observadors al Concili. De què fou signe això?) El document, però, hem de dir que conté una gran riquesa d'elements, molts d'ells ben vàlids per a dinamitzar la vida i l'acció pastoral dels preveres: teologia i espiritualitat pròpies, comunió amb el bisbe, santificació a través del ministeri, fraternitat presbiteral, etc. Quina influència tingué a casa nostra?

Repàs a aquests anys

4. El ressò del Concili en el nostre món clerical, diguem-ho d'entrada, no pot referir-se de cap manera només al decret que ens ocupa. Fou el Concili en ple i les seves grans opcions que remogueren en profunditat les aigües, la consciència clerical un xic endormiscada. Aquí hauria de dir una cosa: el que escric ho faig inevitablement des d'una perspectiva i circumstància concreta, des del bisbat d'Urgell. No sóc pas ni tan sols un aprenent d'historiador del fet clerical català. Podré parlar només de certes coses. Compteu amb aquest límit. Però també amb el valor que té allò que és realment verificat i viscut.

5. Hauríem de començar un xic enrera per a entendre'ns millor. Des del 1950 ençà la inquietud anava augmentant. Recordo la situació als seminaris: «revolució» (!) al de La Seu, discurs del P. Lombardi al de Barcelona, ressò en tots d'«Stadium» i «Incunable», pastoral obrera, etc. Jo mateix en una nota íntima del 1954 escrivia sobre la necessitat d'un Concili, que sentia urgent. I no era sol. La meua alegria en escoltar per ràdio el seu anunci fou immensa. I amb els companys preveres iniciàrem el seguiment apassionat.

6. Crec que feren una labor desvetlladora i congregadora ben important algunes publicacions que sorgiren llavors del Cap i Casal. El full de diàleg «Correspondència» en primer lloc. A quants preveres arribava i de quants bisbats? Des de quan i fins quan durà? M'agradaria poder respondre aquests interrogants i d'altres. Certes dades de la inquieta, senzilla i fraterna publicació serien ben significatives per a conèixer-nos un xic més (algú podria recollir-les?). Sorgí també «Presbyterium» que, en créixer, es transformà en els presents QUADERNS, i ací hi ha un altre banc de dades, imprescindible.

7. A cada bisbat caldria seguir endemés la formació i activitat de les delegacions del clergat, amb diversos noms i comeses (exercicis, direcció espiritual, jornades formatives, promoció de la pastoral de conjunt, dels moviments especialitzats, etc.).

8. Convindria remarcar especialment, pel que significa de voluntat col·lectiva en l'Església catalana, la formació del Centre d'Estudis Pastoral (CEP) a Barcelona, l'any 1968. Fou pensat des del primer moment no pas com una entitat purament barcelonina, sinó dels vuit bisbats catalans, amb un Consell de direcció amb membres de tots ells i amb un ventall d'assistents procedents també de totes les diòcesis. I així ha anat actuant. Seria interessant precisar millor i conèixer moltes de les dades de la història del CEP i la seva influència positiva.

9. Ací escauria ja de fer referència a alguns aspectes negatius de la situació. S'hauria de començar també de molt enrera. Incomprensions, oposicions, calúmnies, ferides —doloroses sempre—, acompanyaren massa sovint la marxa de les coses. Renoms de «mau-mau», pastoral polèmica sobre «Espiritualidad nueva», sospita dels de «colores», dels capellans obrers o d'ambients obrers, suspensions «a divinis» per motius pastorals, campanyes del «volem bisbes catalans», violències de les autoritats civils, homilies multades, les primeres secularitzacions «escandaloses»... Les tensions jerarquia-clerical augmentaven. No pas a tot arreu, ni per a tots. Però sí que molts casos eren dramàtics. Les esperances, les presses, els neguits i temors dels primers anys del post-concili desgavellaren tots els equilibris, la falsa pau d'abans. La lluita, el recel entre les dues tendències de sempre —renovadora i immobilista— s'aguditzava a voltes i es perllongava obstinadament. La clàssica «dialèctica» entre rector i vicari fou sovint duríssima (al bisbat d'Urgell, el «ball» dels vicaris no parava). L'efecte de tot això per als fidels fou dolentíssim i per als capellans encara més. No es tracta de fer judici de culpes (qui tiraria la primera pedra?), però el «pecat» és evident. Quantes secularitzacions hi ha hagut als bisbats de Catalunya des del Concili ençà? (Al meu, 36 de jurídiques i 14 més de facto). I quantes foren provocades, almenys inicialment, pel mal-estar pastoral, per la insatisfacció en el treball propi, i en la relació jeràrquica o fraterna? No pas totes, però segurament que massa.

10. A l'inici de la dècada dels 70 s'ha d'anotar un fet de primer ordre pel que fa a la vida eclesial + clerical: la celebració, impulsada des de Madrid pel Secretariat de la Comissió episcopal del clerical, de l'Assemblea Conjunta. A Catalunya tingué ressò i incidència diversos. Pel que sigui (poc interès per part del bisbe o dels propis preveres...), no es féu en moltes diòcesis. Crec que fou un error. On es realitzà en les seves successives etapes fou una gran ocasió per a conèixer, compartir i revisar criteris, i iniciar una fraternitat més plena. A Urgell, per exemple, em sembla que la història posterior de la diòcesi no seria pas la mateixa sense l'As-

sembla... I a nivell de tot l'estat espanyol es comença ja a reconèixer (ja era hora!) la importància que tingué. Les mateixes apassionades oposicions que suscità en moltes esferes ho acreditaven. També la història haurà de precisar-ho més algun dia.

Balanç global

11. Concili, en fi, i post-concili immediat han anat dibuixant una situació o millor un gran pluralisme de situacions, problemàtiques o satisfactòries, ací i allà.

Resumint jo diria:

a) Que s'ha fet un gran esforç de renovació de mentalitats per part d'uns i altres (grans i joves): cursets, jornades d'estudi i espiritualitat innumbrables, vida litúrgica més intensa, relació més senzilla amb la gent, etc...

b) Que la convivència generacional, el respecte i la fraternitat han millorat, ni que en alguns bisbats sorgissin en certs moments dificultats especials —a Tarragona, per exemple.

c) La Pastoral de Conjunt (teoritzada per Boulard i incansablement propugnada per Mn. Batllés) ha aconseguit realitzar-se en part (coordinació de programacions arxiprestals, etc.). No és ni molt menys el desideràtum, però la llavor ha començat a donar fruit. L'acció de diversos consells (parroquials, etc.) ha estat també positiva.

d) La formació d'equips —de vida i de treball— no ha reeixit, per múltiples raons, a generalitzar-se tant com en algun moment se somnià.

e) Els excessos d'una sacramentalització quasi exclusiva —sobretot en els medis urbans— han posat de relleu la urgència primària de les accions evangelitzadores (testimoniatge compromès de vida i de paraula...).

f) A nivell institucional l'acció dels consells del Presbiteri ha estat ben remarcable: renovació d'organigrames, política de nomenaments més racional, reducció de dignitats i privilegis, atenció a l'economia dels preveres, i a la situació dels més ancians —residències, seguretat social—, impuls a les activitats pastorals més adequades i urgents, etc... També l'acció de les diverses Delegacions diocesanes ha estat més eficaç.

g) Hi ha aspectes (nous ministeris, inserció de la dona, relació amb preveres secularitzats, etc.) que presenten encara problemes no resoltos.

h) L'envelliment inexorable de la majoria i la manca de voca-

cions crea ara mateix un alentiment de les activitats i una angoixa difusa especials. Deu ser la prova d'Abraham... Tindrem hereus?

i) En alguns camps la creixent col·laboració dels fidels més responsables (litúrgia, catequesi, diaconat permanent...) suavitza la crisi i és motiu humà d'esperança. En un àmbit més universal (Europa és un món envellit) la vitalitat de les Esglésies joves (Latinoamèrica, Àfrica, etc...) i dels nous corrents teològics que creen són també un motiu d'alè i de goig.

j) Ací, a casa, els problemes són greus ara mateix (els eclesials, els polítics autonòmics, els socials de l'atur, etc...) i els preveres ens hi sentim immersos. Els grans reptes de la cultura actualment hegemònica —agnosticisme i ateisme generalitzats— ens sotraguen també. No és gens un moment fàcil. Em sembla, però, que per damunt de tot la confiança preval. El «no tingueu por, Jo he vençut el món», encara és veritat.

12. Nota final: Ja podeu veure les mancances d'aquestes notes ràpides. Tant de bo que algú amb més temps, documentació i competència s'animés a fer un treball més ample i seriós.

L'ECUMENISME DESPRÉS DEL VATICÀ II

JOAN BOTAM

Amb plena consciència del problema greu que suposa la desunió dels germans d'una mateixa fe, en mirar d'acabar definitivament amb els recels amuntegats al llarg d'anys i anys de desconeixença mútua, Joan XXIII tingué molt clar el deure de l'Església catòlica de «treballar coratjosament per tal que s'acompleixi el gran misteri d'aquella unitat que Jesucrist, quan era imminent el seu sacrifici, demanà al seu Pare celestial amb una ardent pregària» (Joan XXIII, Discurs d'obertura del concili Vaticà II, 17). Des del lloc d'alta responsabilitat pastoral que ocupà, sobretot com a principal impulsor del Vaticà II, el papa Roncalli, amb el seu carisma personal, no sols ajudà a desvirtuar una bona colla de recels, més positivament aconseguí d'aliniar els catòlics amb la resta dels cristians a favor del moviment per la unitat, iniciant, així, una etapa nova de l'ecumenisme.

Un concili per a la unitat

Amb vista al desitjat retrobament ecumènic de tants germans dispersos, el concili féu cim en enllestir el decret sobre l'ecumenisme, «Unitatis redintegratio». En les seves línies mestres, aquest document fou preparat per les constitucions, dogmàtica, «Lumen gentium», i, pastoral, sobre l'Església en el món actual, «Gaudium et spes», i, completat, d'una banda pel decret sobre les esglésies orientals catòliques, «Orientalium ecclesiarum», i, de l'altra, per la declaració sobre la llibertat religiosa, «Dignitatis humanae».

Ara, si vollem tenir presents les exigències d'una visió global del concili, recordant, d'entrada, l'esperit que sabé infondre-li Joan XXIII, ja en anunciar-lo d'una manera imprevista el dia 25 de gener de 1959, adés pel seu testimoniatge, adés per les aportacions doctrinals de tots i cadascun dels seus documents, no és exagerat d'afirmar que els treballs de la magna assemblea conciliar es produïren tothora amb el repte de la unitat dels cristians com a teló

de fons. Els seus mòbils havien de comprendre, com s'apressà a subratllar Pau VI en inaugurar la segona sessió, la consciència de l'Església, la seva renovació, la seva unitat en la diversitat i el diàleg amb el món actual, atesa sempre, com a prioritària, la meta «d'una ecumenicitat total i universal, almenys en el desig, en les pregàries a Déu i en la preparació» (Pau VI, Discurs d'obertura de la sessió segona del concili Vaticà II, 32).

No correm, trotem

Als pocs anys de distància de les instruccions dictades als catòlics pels pontífexs anteriors, tan extremadament cauteloses, la sorpresa del canvi d'actitud de l'Església catòlica, pel que concernia la unitat dels cristians, no nasqué espontàniament com un bolet. L'havien preparat els pioners de l'ecumenisme, protestants, anglicans, ortodoxos i catòlics, i, en general, tots els promotors de la renovació eclesial dels moviments bíblic, litúrgic, missioner, social i per la pau, guiats pels postulats d'una espiritualitat cada dia més centrada entorn del misteri de Jesucrist i de la seva missió salvífica enmig del món. Per fidelitat a l'Esperit que, com el vent, «bufa allà on vol» (Jo 3,8), ja no era possible de desmarcar-se de la resta d'esglésies cristianes per tal de fer-se, en solitari, amb els fins pastorals del concili. La tensió dialèctica de la unitat, assumida com un do de Déu, se situà en bona hora a l'arrel mateixa de l'experiència conciliar per projectar-la sempre més endavant, acolorida amb els tons esperançadors de la profecia. De fet, ni que sembli anecdòtic a primer cop de vista, fou a propòsit de l'espai fraternalment compartit de l'esperit profètic, que els observadors al concili d'altres denominacions cristianes se sentiren justament a casa seva. La seva presència, silenciosa i expectant, esdevingué, per això, una de les més enriquidores.

L'episcopat

Al marge de la seva identitat catòlica i, també, de la seva incidència portes enfora, el concili fou, per ell mateix, una experiència ecumènica. Ho fou, fins i tot, a jutjar per l'actitud nova que, amb el seu bany, assumiren els bisbes. Com ho féu notar un dels observadors, Marc Boegner, ex-President del Consell ecumènic de les esglésies, i, al seu temps, ho poguérem comprovar a casa nostra, molts d'ells es convertiren a l'ecumenisme. Qui sap si amb sorpresa

d'ell mateix, aquest fou el testimoniatge que donà Gregori Modrego, arquebisbe de Barcelona. Avesat a heure-se-les amb fantasmes a propòsit dels protestants, perquè mai no s'havia aproximat personalment a cap, malgrat tot, sabé acollir amb delicada comprensió pastoral els gestos dialogants que respecte a tots ells, aleshores en circumstàncies molt dures, mantingueren abans, durant i després del concili alguns catòlics «sospitosos d'heretgia» de la seva diòcesi.

Pesa el temps perdut

Rera la celebració del concili s'anaren configurant arreu les conferències episcopals. Ho feien amb l'empremta de l'ecumenisme, pels bisbes d'actitud pastoral renovada que les integraven i, encara més, per l'esperit del concili que, amb visió programàtica, les havia previstes, accentuant, així, la col·legialitat. Elles foren les encarregades de designar les comissions d'ecumenisme (dites nacionals). Amb propòsits si fa no fa iguals, així mateix en foren nomenades d'altres d'àmbit diocesà. De cop i volta començaren a proliferar, amb ganes evidents de guanyar temps, les corresponents sessions internes, les jornades i/o setmanes d'estudi, les reunions de pregària, les publicacions d'indole diversa i, fins i tot, els actes públics de caràcter interconfessional als mitjans de comunicació com la TV. Els tècnics d'imatge haurien dit que l'ecumenisme, entre nosaltres, amb la conseqüent descoberta dels protestants, era la gran revelació conciliar. Ho era, és clar, amb característiques semblants, en proporció inversa al grau d'intolerància que tots els sectors religiosos pròxims a l'«establishment» havien manifestat abans sentenciant-lo a mort.

Especialment a Barcelona i València, les experiències precursors del concili que tímidament i, potser per això, transparentment, havien assajat de fer la coneixença i el diàleg interconfessionals, encaixaren amb penes i treballs la febre de la nova situació. A la vista dels déficits notables de preparació, en general, i, sobretot, de la trajectòria anòmala per la qual s'havien vist obligades a passar les esglésies evangèliques, amb complex justificat de persecució, les presses no eren aconsellables. Com sigui, hom cremà les etapes. En estirar més el braç que la mànega, els gestos i les paraules es buidaren aviat de sentit i, òbviament, no trigaren a aparèixer els símptomes preocupants de la inflació. Les relacions mútues es refredaren i, per primera vegada, després del distanciament polèmic, s'infiltrà entre les files del moviment ecumènic el virus de la indi-

ferència. A parer d'alguns, si mai n'havien sortit, el tombant jugava a favor del seu aïllament; no calia moure's d'on eren. En opinió d'altres, en canvi, la crisi era només d'un moment. Gràcies al dinamisme intern de l'ecumenisme, patrimoni de tota l'Església, a desgrat de tot, pressentien un temps no llunyà de disposicions més favorables; superades les insuficiències i corregits els propis errors, és clar.

Respecte i decisió alhora

Passada la prova, que durà aproximadament uns cinc anys, no sembla pas que la incidència ecumènica del concili Vaticà II, amb els seus alts i baixos, malgrat tot s'hagi fet fonedissa. Potser perquè d'ençà d'uns deu anys s'han obert pas actituds més realistes i serenes, darrerament podem fins i tot detectar els signes d'una represa, ara a nivells convenientment destriats. Comptem amb les aportacions de la Facultat de teologia de Catalunya, atesos, redimensionats d'acord amb les orientacions conciliars, els cursos ordinaris i els actes públics, d'àmplia convocatòria, garantits, entre d'altres, pels professors Antoni Matabosch, Josep Perarnau i Hèctor Vall. Disposem de publicacions, com «Documents d'Església», que ens té al dia dels escrits provinents d'instàncies ecumèniques, de les esglésies i dels teòlegs, sense oblidar «Foc Nou» i «Presència Evangèlica», les quals, a base de notícies, reportatges i articles firmats, indistintament, per cristians de totes les denominacions, mantenen un bon nivell d'informació. Endemés, per segona vegada s'ha tingut a Montserrat, amb el patrocini de l'abadia, del CIIR (Congrés internacional i interconfessional de religiosos) i del Centre ecumènic de Catalunya, una setmana d'orientació ecumènica per a educadors, dirigida per Joan Botam i Martín de Zabala. En fi, continua brindant els seus serveis, fidel als orígens, el Centre ecumènic de Catalunya, ara dotat d'estatuts, especialment compromès en l'animació de la setmana de pregària dels dies 18-25 de gener i, a través del Grup Irini, en la celebració de la divina litúrgia, en ritu bizantí, en ocasió de les grans solemnitats del calendari.

On som?

Ni cenyint-nos al ventall més reduït dels exponents representatius, partint dels mitjans a l'abast no és possible de fer el balanç com cal de la incidència ecumènica del passat concili entre nos-

altres. Per sort, als vint anys de la seva celebració, l'ecumenisme ja no és la sol·licitud d'uns quants nuclis més o menys atípics. Concerneix tots els qui, des de l'experiència de la fe, construeixen la comunitat cristiana. Per aquestes i altres raons, les impressions que segueixen, deduïdes al voltant d'una sèrie de pistes d'exploració, responen només a l'opinió compartida de J. B., R. C., J. Ll. F. i J. P., de la Junta del Centre ecumènic de Catalunya. En acceptar gustosament de seguir aquestes pistes, ningú no ha pretès de descriure cap panorama, de qualificar-ne els tons i encara menys de quantificar-los. A les balances hi és tot: els fets, la llum que irradia i, poc o molt, l'experiència personal que els dona vida. Podia ser altrament tractant-se d'ecumenisme?

Avenços

1. Ha millorat notablement el clima de les relacions interconfessionals. Atesos convenientment el gest, els criteris de valoració i el lèxic. A poc a poc s'obre pas un llenguatge nou.

El gest. L'esperit de convivència fraterna és la nota agraïdament joiosa de gairebé totes les reunions de participació alternativa d'invitats cristians d'una o més denominacions; també ho és dels actes que eventualment se celebren amb fins específicament ecumènics, de pregària, de reflexió i d'amistat.

Els criteris de valoració. Els llocs de culte, els centres docents, els llibres i les publicacions periòdiques, les experiències de retrobament eclesial, així com les obres assistencials i culturals, ja no es qualifiquen d'instint per la seva etiqueta confessional, ans pel que són i signifiquen objectivament.

El lèxic. A jutjar pels usos corrents, del tot respectuosos en la forma de tractar-se, semblen definitivament superades les tendències d'altres temps, filles d'apassionaments cecs, a adjectivar-se els uns als altres. Ni els protestants són «heretges» adscrits a la llista negra dels enemics, ni els catòlics, al seu torn, són vistos com a «papistes».

2. Tot i la modèstia dels petits grups que n'han fet l'assaig, el diàleg i la col·laboració interconfessionals han propiciat alguns fruits respecte a la pregària, a la reflexió i, més concretament, als estudis bíblics.

La pregària. L'animació conjunta de la pregària per la unitat, especialment durant la setmana dels dies 18-25 de gener, vista l'entesa de comunitats cristianes veïnes, a nivell, fins i tot, de barri,

sembla destinada a créixer.

La reflexió. Les sessions dedicades a temes eclesials, d'informació i d'intercanvi ecumènics, bé que escasses, mantenen alt el seu interès. Una prova: la taula rodona d'aquest any passat, organitzada pel Centre ecumènic de Catalunya, entorn del document de Lima sobre baptisme, eucaristia i ministeri.

Els estudis bíblics. Sota els auspicis de les Societats bíbliques unides i la Conferència episcopal tarraconense, l'any 1979 aparegué l'edició interconfessional, en català, del Nou Testament; una primícia que, naturalment, demana continuïtat.

3. A la vista dels signes, augmenta cada dia la credibilitat del potencial ecumènic que tenim a l'abast. Atesos els pastors (entre d'altres, els bisbes Josep Pont i Ramon Torrella), les comunitats cristianes, els instituts religiosos (la Fraternitat de Jesús, per exemple, d'estil nou), els moviments d'espiritualitat (com Taizé i els Focolars), els espais per a l'acolliment (el Centre ecumènic de Platja d'Aro), els centres docents oberts a tothom, les publicacions periòdiques (amb les ja citades, «Catalunya Cristiana» i els fulls dominicals), una llista llarga d'escriptors, etc., no exclosos, tingut en compte el moment històric que vivim, el procés de democratització de la societat, l'estil nou de les relacions entre l'Església i l'estat i la integració als pobles de la comunitat europea.

Mancances

1. Situades al seu lloc les dimensions cultural, ideològica i política, amb les quals hom confon sovint les qüestions religioses, la unitat dels cristians no és tanmateix prioritàriament un problema; és un misteri. S'ha d'aproximar a la llum de l'Església com a comunió. Com un mirall, ens revela quina és la nostra fe. Ens poden els murs de la separació entre germans? O, més aviat, ens veiem amb cor d'enderrocar-los? La resposta ens dirà on són les nostres mancances. No és permès de creure irresponsablement.

2. D'entrada, la comunió amb Déu i amb els germans no apareix com l'ideal més acaronat de les tradicions espirituals cristianes. No preguem o, almenys, no sabem pregar com cal. La invitació profètica de Paul Couturier invitant-nos tots a demanar «la unitat visible del regne de Déu damunt la terra, tal com Crist vol i pels mitjans que ell voldrà», troba resistències. No tenim coratge per assumir-la suplantant els nostres afanys de protagonisme per la iniciativa de l'Esperit. No ens adonem que el meridià de l'expe-

riència cristiana de la unitat en la caritat passa també per nosaltres. Un cop hem pregat junts, ho fem com els parents que es veuen una vegada de tant en tant. Abraçades, galetes i vi bo; després, cadascú a casa seva i Déu a la de tots.

3. Anem mal equipats. A nivell universal no disposem encara d'una eclesiologia de l'Esperit. La pentecosta del Vaticà II i, a menys escala, dels sínodes episcopals que han vingut després, no ha assolit la mateixa cota a la Conferència episcopal. Tampoc no ha brillat gaire a través de les comissions d'ecumenisme (per cert, què s'ha fet d'algunes comissions diocesanes?). No han tingut més sort els èxits aconseguits a les darreres assemblees del Consell ecumènic de les esglésies, ni entre els protestants, ni entre els catòlics. «Com els camellers que rondinen i els secretaris que abominen; de terra estant, preguntem als mags: tanta esperança on va?» (Carles Riba, *Els tres reis d'Orient*, 1954).

Llocs d'ensopec, ara

Hi hem de comptar, amb els llocs d'ensopec. Viatgen sempre amb nosaltres camuflats sota els replecs més íntims del nostre tarannà. Venim de lluny, recordem-ho. Per superar-los, aconseguir l'acord sobre els objectius prioritaris, hem de lluitar. Si els sabem exorcitzar amb temps, no solament no es convertiran en «llocs», com a contrapartida ens ajudaran a veure millor les nostres mancances. Amb aquesta esperança, sense perjudicar res ni ningú, heus-ne aquí una petita mostra:

1. L'ús rutinari de tòpics. Si n'havíem de fer cas, «els protestants seran per sempre una minoria irrellevant entre nosaltres» (catòlics) i, al seu torn, «els catòlics, una agregació massiva» (protestants). Amb els de nombre, de procedència i d'hàbituds, juguen un paper pitjor els de qualitat. «Els catòlics insisteixen només en qüestions d'autoritat, d'organització i de dogma» (protestants) i, per oposició, «la característica dels protestants és la dispersió individualista» (catòlics). Pretenem de definir-nos i, com a conseqüència, ens empobrim i allunyem.

2. El nacionalcatolicisme. L'influx dels sectors fonamentalistes es fa sentir encara, en l'aiguabarreig de la transició, en no poques valoracions nostàlgiques, d'un costat, i certes ànimadversions instintives, de l'altre. Potser només es tracta de romanalles, però si no les fèiem fora a temps, podrien enrarir l'aire de les relacions interconfessionals.

3. Els comportaments sectaris. De resultes de visions mono-

colors, aparellades amb un sol projecte (el de la reforma o el de la contrareforma), caiem en la trampa, de fet, de comportaments seculars. Tots bons o tots dolents. Ja ho sabem que la veritat és més complexa, però, si badem, podem semblar molt experts en dissimular-la.

4. L'apologètica. O, en altres termes, l'orgull per la pròpia església, amb el conseqüent miratge de creure'ns cridats a ensenyar l'altre perquè som millors.

5. La proposta d'un cristianisme ahistòric. El missatge cristià, per situar-se a l'altura dels reptes del nostre temps, demana l'esforç de tots. Compte, doncs, a no malgastar les energies que tenim tractant «només» de llimar diferències entre els uns i els altres. Viure cristianament immersos en el món, de retop, ens ajudarà a superar-les, sense ni adonar-nos-en.

Nous plantejaments

Als orígens de la consciència eclesial que propicia resultats positius, lògicament hem de suposar-hi plantejaments. Però, preguntem-nos tot seguit: Quina és la seva índole? Quina la seva gènesi? Quin el seu influx?

1. L'experiència de retrobament ecumènic dels cristians comporta, amb el pressupòsit de la fe en un mateix Senyor, la relació personal, la pregària, el diàleg i la col·laboració. La «regla i vida» d'aquesta experiència, per dir-ho en termes cars a la tradició franciscana, és l'evangeli de nostre Senyor Jesucrist (Francesc d'Assís, 2R 1). Com a expressió de vida que va cada dia a més, portes endins, el plantejament ve dels germans i hi torna, perquè l'objectiu és la fraternitat en pobresa i humilitat. Portes enfora, des d'allò mateix que hom viu, la meta és el servei del regne.

2. Relativament a l'ecumenisme, per aquestes raons, el discurs sobre els plantejaments no és fàcil; i ho és menys encara si aquests havien de ser nous. El potencial ecumènic es mou, ben cert, per plans diversos: jeràrquic, doctrinal, pastoral, litúrgic, social, etc. Però, com a modalitat, cap d'ells no obté l'exclusiva, ni és separable de l'altre. L'ecumenisme se situa a les arrels i vitalitza tot l'arbre. Es confon amb l'Església; amb el procés sempre en actiu de la seva identificació i de les conseqüents creixença i obertura profètiques. La seva florida apareix, per això, a les branques, als llocs fronterers de l'acció conjunta pels drets humans, la justícia, la pau, l'evangelització, la implantació de l'Església, la catequesi dels infants...

Esperances

Les esperances d'aprofundiment ecumènic dels cristians, aplegats al voltant de l'únic pastor, Jesucrist, suposen la sintonia de tots ells pels grans esdeveniments eclesials dels nostres dies, com el Vaticà II. L'ecumenisme ha de ser, per això, una prioritat fonamental de l'Església, com ho recordà recentment a Utrecht Joan-Pau II, en l'encontre amb els representants de denominacions cristianes diverses. A mesura que ho sigui, i el balanç dels dos últims decennis és prou positiu en aquest sentit, les esperances seran realitats a la vista.

ECUMENISME

A LA ZONA DE RUBÍ-TERRASSA

LLUÍS BONET I ARMENGOL

Rubí i Terrassa són unes poblacions en les quals des de 1922 existeixen comunitats de l'Església evangèlica baptista, formades per persones arrelades al país. Com en altres llocs, en els seus inicis i durant molts anys la seva presència i actuació va ser malvista pels responsables de les comunitats de l'Església catòlica romana. Sobretot durant els primers anys del règim franquista patiren serioses incomprensions. Tanmateix, amb l'adveniment al pontificat romà de Joan XXIII, l'actitud dels nostres representants es canvià, com en altres llocs, en una actitud de respecte i una voluntat de diàleg.

Així, a Terrassa, a partir de 1965 s'establiren contactes i s'organitzaren actes conjunts de pregària. Aquests quedaren interromputs el 1972. De nou, el 1980, després de la celebració de l'Assemblea del poble de Déu, fruit d'una de les seves conclusions, es creà dins l'Església de Terrassa una comissió d'ecumenisme. Aquesta establí tot seguit contactes amb l'Església evangèlica. Des d'aleshores, amb continuïtat, cada any hi ha algunes trobades puntuals de pregària i de convivència. És en ocasió de l'anomenada Setmana de la Unitat que a les esglésies parroquials catòliques i a les evangèliques es congreguen cristians d'ambdues confessions. El títol utilitzat és, per exemple: «pregària d'unitat dels cristians de Terrassa». Perquè l'esperit de germanor sigui més visible, la predicació que s'hi fa correspon dins l'església catòlica al pastor protestant i al rector catòlic a l'església evangèlica. També cap al mes de maig s'organitza una convivència i pregària, amb dinar inclòs, cuinat i servit per tots, a l'Alberg de la Caixa d'Estalvis de Terrassa. Enguany, el I diumenge d'Advent, per iniciativa del Retaule Artístic de Terrassa, seguint l'esquema de les celebracions protestants es féu un pregària cristiana on el Cor Montserrat de Terrassa interpretà la cantata 142 de J. S. Bach, «Ens ha nascut un Infant». Cal

destacar la participació de la nostra Església als actes organitzats per l'Església Evangèlica amb motiu del 500 aniversari del naixement de Martin Luter.

A Rubí, l'experiència de pregària comuna començà el 1975. Les trobades s'han anat fent durant l'esmentada Setmana de la Unitat. Alternativament, un any la pregària es fa a l'església evangèlica i l'altre en una església parroquial catòlica. Com a Terrassa, la predicació del pastor protestant es fa en l'església catòlica i a l'inrevés. També, des de 1981, cada diumenge, es comparteix una emissió radiofònica a Ràdio Rubí, és a dir, mitja hora els uns i mitja hora els altres. En un moment determinat, amb la creació de Cristians pel Socialisme (CPS), s'ajuntaren en aquesta entitat cristians d'ambdues confessions.

En fer una valoració d'aquestes relacions, cal dir que altres grups de les confessions evangèliques no hi participen. Com se sap, tot i formar part d'aquest col·lectiu, cada Església és molt autònoma. Tanmateix, segons les circumstàncies, els pastors han promogut la participació. Altres grups cristians, com pot ser l'Església Adventista, no hi han participat mai. De fet, no accepten el moviment ecumènic. Una altra qüestió a dir és el sostre que tenen les trobades: són simplement de pregària i convivència; no poden tenir un caràcter de discussió teològica. Tampoc no s'ha iniciat una col·laboració de tipus social o caritatiu. Però l'ambient que es crea és de veritable amistat i ganes de tornar-hi. El pastor Samuel Vila, vell lluitador, ara ple d'anys, no deixa mai de participar en aquestes trobades.

LA PARRÒQUIA POPULAR DE CAN SINGUERLIN

SALVADOR CABRÉ

A partir d'unes conferències quaresmals

Parlarem d'un cas concret: el naixement de les petites comunitats cristianes a la parròquia de Sant Miquel, de Can Singuerlín, a Santa Coloma de Gramenet.

Va ser l'any 69, aprofitant el temps de quaresma. Ja feia tres anys que existia la parròquia —fundada el setembre del 65.

Vam muntar unes conferències quaresmals orientades cap a la creació de comunitats de base.

Tots ens sentíem impulsats pels aires del Concili. Havíem d'aconseguir unes estructures que asseguressin per als laics el paper que els correspon dintre de la vida de l'Església. Que visquessin la fe d'una forma personalitzada, responsable, adulta, compartida, posada al dia, arrelada en la vida. Calia, a més, que tot això tingués força dintre de la vida de l'Església, que les seves reflexions i vivències es fiquessin en la pràctica concreta de la Parròquia. Els laics viurien, parlarien, pensarien, intercomunicarien parers i experiències. Però tot això no restaria a l'entrada de la Parròquia, sinó que hi penetraria i també hi canviaria tot allò que fes falta.

Va venir a parlar-nos Mn. Cuspinera, que era rector d'una de les parròquies del Besòs.

El primer dia, dimarts, 25 de març de 1969, ens va parlar del «sentit de la comunitat cristiana». L'esquema era el següent:

— La comunitat cristiana aplega els creients en Jesucrist a fi de revistar i educar la seva fe.

— La comunitat cristiana respon a la necessitat de purificar, sostenir i augmentar la fe personal.

— La comunitat cristiana haurà d'ésser fraternal i oberta.

— La comunitat cristiana ha d'ésser signe d'unitat («que siguin u») i d'amor («estimeu-vos») per als no creients.

L'endemà, dimecres, vam recórrer tot el procés que havia fet

la parròquia de Mn. Cuspinera, al Besòs: «una senzilla experiència». Ens parlà de l'Assemblea, del Consell pastoral (sacerdots i laics) i dels petits grups: catequesi i comunitat.

A partir de tot aquest material, i amb l'experiència que nosaltres portàvem de més de tres anys d'existència de la nostra parròquia, el tercer dia vàrem parlar de com podríem arribar nosaltres també a viure una comunitat cristiana ben intensa i sobretot evangèlica: com a membres més actius de l'Església.

Es convoca una Assemblea parroquial oberta

Els seglars mateixos van anunciar-ho al mig de la missa. Van introduir la convocatòria amb unes paraules del bisbe Tarancon:

«Si fallem els bisbes i els sacerdots, l'Església no pot anar bé; però si fallen els seglars, tampoc. Perquè aleshores l'Església no pot exercir la seva missió en el món ni en la vida dels homes. La missió que és la seva pròpia per tal com Jesucrist envià l'Església al món per a salvar-lo.

»Actuar en els problemes temporals —siguin polítics, econòmics o socials— amb tota honradesa, amb tota lleialtat, sense interessos ni de grups ni de res, sense egoismes, mirant el bé del nostre poble, mirant la promoció dels nostres homes —i tot això il·luminat amb aquesta llum sobrenatural de la fe, la qual, en definitiva, fa que les coses humanes assoleixin la seva autèntica transcendència. Perquè l'home queda aplastat quan perd la seva dimensió transcendental vers la divinitat. Però, il·luminat amb la llum de la fe, aquesta projecció cap a l'ordre humà és el gran deure dels catòlics d'avui.»

Fins aquí les paraules del bisbe. Els convocadors afegien que precisament per a viure realment aquesta fe, creien necessaris una convivència més comunitària i un esforç més seriós de cara a la formació per part de tots. Creien que tenien l'obligació de no deixar aquesta tasca solament en mans del sacerdot, sinó que tots hi havien de col·laborar, empenyent la parròquia i desvetllant la consciència que l'Església és de tots, i a tots, per un igual, com a cristians batejats, ens correspon d'activar els objectius propis de l'Església, d'aprofundir el coneixement de l'evangeli i de comprometre'ns mútuament com a cristians que som.

En sortir de la missa, es donaren uns fulls que convocaven per al dia 26 d'abril a una *Assemblea* on es parlaria de tot això amb el següent qüestionari:

1. *Quins mitjans fas servir per tal de viure seriosament la teva fe?*

2. *Amb aquests mitjans, creus que et prepares prou bé en ordre a:*

- *l'educació cristiana dels teus fills?;*
- *viure cristianament el teu treball?;*
- *transmetre la fe als teus companys?*

3. *No creuries necessari un coneixement més profund de Jesucrist?*

4. *¿Consideres possible i oportú deixar aquest estudi i aprofundiment a la lliure iniciativa de cadascú, sol i aïllat?*

5. *No creus que la parròquia, com a tal, ha de donar més del que dona?*

6. *Estaries disposat a participar en una reunió mensual d'estudi i reflexió sobre l'evangeli en la teva vida?*

Convé i preguem que aquestes preguntes siguin meditades i encomanades a Déu per tal que la nostra reunió doni realment el fruit que tots desitgem.

D'aquella assemblea, en van sortir set grups d'unes deu persones cada un. Es trobaven un cop al mes. La parròquia els proporcionava un tema bíblic molt explicat que pogués servir per a la conversa formativa. Però s'insistia que la trobada servís sobretot per a posar sobre la taula les vivències de cada u. Hi havia un secretari en cada grup i tots els secretaris junts es trobaven un cop al mes per posar en comú les aportacions i els suggeriments de tothom. Aquells grups eren experimentals i, per tant, calia veure en cada cas, si ja hi estaven bé o era millor canviar de grup. Fins i tot els secretaris havien de canviar si es veia necessari. Insistíem que la parròquia era una família, que la formàvem entre tots i que les aportacions dels grups havien de tractar també de la vida concreta de la parròquia, de les misses, dels bateigs, de les primeres comunions, etc., etc. Havíem de fer les coses, no perquè sempre s'havien fet així, ni perquè així ho decidia el rector, sinó perquè ho consideràvem positiu després d'una reflexió general de tots.

Una nova assemblea

Finalment es convocà una nova Assemblea per al dia 4 d'octubre del 69. Hi assistiren unes cinquanta persones i es desenvolupà el tema de les petites comunitats cristianes. En síntesi dèiem el següent:

Una petita comunitat cristiana és un instrument actual per a viure la fe més de prop. Un grup reduït de persones que creuen en Jesucrist i volen ajudar-se mútuament a viure la fe. Per aconseguir-ho es reuneixen freqüentment (a casa seva o a la parròquia), lle-

geixen la Bíblia (en fan conversa, l'apliquen seriosament a la seva vida real i es comprometen davant dels altres), pregunten i donen gràcies en comú i, quan ho decideixen, també comparteixen, a la mateixa taula, el pa i el vi de l'eucaristia.

Per tal d'explicar millor el que volíem que fossin les nostres comunitats, vam aprofitar unes reflexions que acabaven de sortir a «Vida Nueva» escrites per P. Llanos i que deien allò que *no eren*, que no havien de ser els nostres grups:

— No és un cercle tancat.

— No són els «iniciats» = estan oberts a tots els qui vulguin i estan en contínua comunicació amb tota la parròquia.

— No són els «sants» = se saben pecadors i volen ajudar-se per no ser-ho tant. Confien en els altres per aconseguir-ho.

— No són els «piadosos» = volen viure i comprometre's en els problemes del món.

— No són «conquistadors» = no pretenen importunar la gent; solament volen exigir-se més ells mateixos.

— No són «complicats» = res de reglaments ni fitxers. Espontanis com l'amistat, flexibles com la vida: «només la mort és rígida».

— No són «illes» = són cèl·lules vives de la parròquia, integrats així vitalment, a l'Església, al bisbe, al papa.

A través de la *petita comunitat cristiana rebem* de l'Església, però també *donem* a l'Església: iniciatives, queixes, aspiracions urgents, etc., etc.

Es va obrir un diàleg per ordenar la reunió i aclarir conceptes. Es van formar quatre grups per respondre un qüestionari. Els secretaris van prendre nota de totes les aportacions i, al cap d'uns quants dies, es van tornar a trobar per posar en comú el pensament de tots els participants. S'havia decidit de continuar funcionant els grups anteriors reactivats per aquesta assemblea. Els secretaris anaven prenent consciència de la seva responsabilitat. El full-estudi bíblic continuaria sortint cada mes solament com un dels possibles temes de la reunió. A partir d'aleshores esperàvem que sorgissin dels grups més iniciatives per a ells i també per a tota la parròquia, com la creació d'un Consell pastoral, la revisió econòmica de la parròquia, etc. S'aprofitarien les misses i les cartelleres de la parròquia per a comunicar-se totes les iniciatives.

El full multicopiat on exposàvem totes aquestes resolucions acabava amb aquelles paraules del Mestre adreçades a la primeríssima comunitat cristiana: «Ja sabeu que els qui són tinguts per governants de les nacions, en disposen com a amos, i els seus magnats les tenen sota el seu poder. No ha de ser així entre vosaltres; sinó que el qui vulgui arribar a ser gran entre vosaltres,

serà el vostre servent, i el qui vulgui ser el primer entre vosaltres, serà esclau de tots; com també el Fill de l'Home no ha vingut pas a ser servit, sinó a servir i a donar la seva vida en rescat per a la multitud» (Mc 10, 42-45).

I llançàvem aquesta proclama: «Amb això voldríem que tots els cristians de Singuerlín se sentíssim realment convocats a col·laborar en la gran família parroquial integrant-se en petites comunitats cristianes. *La Parròquia està disposada a informar, estimular i acompanyar tothom*».

Estructuració de la Parròquia.

Situació actual

D'aquesta manera i després d'una llarga reflexió, que havia durat mesos, a la qual havien estat invitats d'una manera o d'una altra, tots els assistents a les misses, va quedar estructurada la nostra Parròquia com una federació de petites comunitats, responsables de totes les coses que constitueixen la vida parroquial. No hi havia secrets ni matèries reservades. La Parròquia havia d'ésser viva, oberta a les crítiques de tothom i oberta a la col·laboració de tothom. Els canvis que van anar venint, en les primeres comunions, en els bateigs, en les misses, etc., tot era fruit de les reflexions de tots. Moltes d'aquestes innovacions, a més, eren estudiades en comunió amb les altres parròquies de la ciutat.

Encara ara la cosa resta oberta. Els grups que funcionen es plantegen tota mena de qüestions: la catequesi, les confirmacions, els cants, etc. Continua havent-hi una Assemblea parroquial cada mes a la qual assisteixen no solament els representants dels grups, sinó també tots els espontanis que poden dir-hi la seva. De fet, hem de confessar que són molts els qui participen en les celebracions, però molt pocs els qui s'interessen per canviar la marxa de la Parròquia. Potser perquè ja els està bé, potser perquè no tenen temps de participar en els grups o les assemblees, potser perquè encara els sembla que ells no s'hi han de ficar. Cal reconèixer que hi ha poca imaginació, poca creativitat, que segurament tots plegats estem molt absorbits en tasques externes a la parròquia. Però les estructures estan a punt per acollir les crítiques, les iniciatives, els canvis que entre tots creguem més convenients. Sabem que Déu ens crida a formar l'Església dels pobres, volem obrir de debò les nostres portes als aturats, als malalts, als marginats de tota mena. Busquem la manera d'aconseguir-ho, tot i que la recerca se'ns fa llarga i difícil. Encara mantenim, però, l'esperança que algun dia es farà la llum i tindrem la força del cel per a caminar seguint l'estrella.

LECTURA

EL VINTÈ ANIVERSARI DEL CONCILI VATICÀ II: PANORAMA BIBLIOGRÀFIC

La producció literària relacionada amb el vintè aniversari del concili Vaticà II ha estat força abundant i variada, tant en articles periodístics i de revistes com en llibres més o menys voluminosos. Sense pretensió de ser exhaustiu, faré una ullada a les publicacions més sobresortints.

El «best-seller» de Ratzinger

Sens dubte, cal començar pel

llibre que ha causat més impacte en l'opinió pública, de tots els que sobre el tema dels vint anys de postconcili s'han publicat arreu del món. Em refereixo, naturalment, a l'entrevista periodística que Vittorio Messori va fer al cardenal Joseph Ratzinger, publicada en italià en forma de llibre amb el títol *Rapporto sulla fede* i traduïda ràpidament a les principals llengües (la versió castellana va sortir en la col·lecció «BAC popular»: *Informe sobre la fe*,

Editorial Católica, Madrid 1985, 222 pp.)

Es tracta d'una obra deliberadament polèmica i provocativa, en què el prefecte de la congregació vaticana de la doctrina de la fe exposa sense embuts el que fa temps ja anava insinuant sobre les desviacions que, al seu parer, s'han produït en l'aplicació de moltes de les reformes del concili Vaticà II. El cardenal Ratzinger no vol atacar directament el concili —ell mateix diu que tot bon catòlic l'ha d'acceptar de cor—, però fa una subtil distinció entre concili «veritable» i concili «falsejat»: «Estic convençut que els mals que hem experimentat en aquests vint anys no es deuen al concili "veritable", sinó al fet d'haver-se desfermat a l'*interior* de l'Església ocultes forces agressives, centrífugues, irresponsables o simplement ingènues, d'un optimisme fàcil, d'un èmfasi en la modernitat, que ha confós el progrés tècnic actual amb un progrés autèntic i integral. I, en l'*exterior*, al xoc amb una revolució cultural: l'afirmació a Occident de l'estament mitjà-superior, de la nova "burguesia del terciari", amb la seva ideologia radicalment liberal de caire individualista, racionalista i hedonista».

Es evident que moltes de les apreciacions de Ratzinger són fruit d'una mirada objectiva i cal tenir-les en compte a fi de no caure en una mena d'aprovació indiscriminada i embadalida d'absolutament tot el que s'ha fet a

l'Església en nom de la reforma conciliar. Però cal adonar-se també que la perspectiva de Ratzinger és, des del començament, clarament esbiaixada i mancada d'objectivitat. Això el fa caure en contradiccions, com quan posa com a prova dels resultats negatius del concili el fet que «els cristians són novament minoria, més que en cap altra època des del final de l'antiguitat», i, una mica més endavant, afirma que és molt convenient que sempre el cristià «pertanyi a una minoria i estigui sovint en contradicció amb l'esperit del món». És aquesta manca d'objectivitat que li fa trobar excuses per al comportament cismàtic de monsenyor Lefebvre, oblidant que Lefebvre no ataca només «certes interpretacions» del concili, sinó el fet mateix de la reforma conciliar. També és simptomàtic que Ratzinger únicament vegi una possibilitat de superació dels estralls produïts pel postconcili en la potenciació d'un seguit de moviments de signe clarament dretà: carismàtics, comunitats neocatecumenals, cursets de cristiandat, focolari, Comunione e Liberazione, etc. Per ell, totes les altres realitats existents a l'Església són caduques i rovellades...

La reacció saludable

El llibre de Ratzinger-Messori va produir, com he dit, un impacte molt notable en l'opinió pública, i tot seguit van sorgir reac-

cions a favor i en contra. En conjunt, les reaccions contràries a les tesis del cardenal han estat nombroses i d'un pes específic més gran (episcopats sencers s'hi han posat en contra) que les favorables a l'opinió ratzingeriana. (Alguns opinen que molts bisbes van anar al sínode disposats a esmenar la plana al cardenal Ratzinger, amb la qual cosa el llibret en qüestió hauria provocat uns efectes no volguts ni previstos —o potser sí?— pel seu autor.)

Una de les reaccions més notables és la manifestada pel cèlebre teòleg francès Yves Congar a través d'una entrevista publicada a la revista «La Lettre» el novembre del 1985 (vegeu-ne la versió catalana, amb el títol *La vida és sempre la més forta*, a «Documents d'Església» 20 [1985], n. 424, col. 1403-1410). La primera observació que Congar fa és que «Ratzinger ha vist certes desviacions possibles o reals —admeto que algunes són reals—, però no ha vist pràcticament, o en tot cas no ho ha expressat mai, la part positiva extraordinària d'una època que, en la història de l'Església —em sembla que la conec força bé— és una de les més bíbliques, més evangèliques, més “actives” pel que toca a la funció exercida pels fidels, és a dir per aquells qui són una part essencial del poble de Déu».

La segona observació es refereix a l'actitud subjacent a tot el llibre, i aquí Congar fa una crítica molt greu a Ratzinger: la

seua falta de sentit de la historicitat. «Ell no ignora —diu textualment l'il·lustre teòleg dominic— la Història, evidentment, però en té una concepció “integralista”: tot és llegit partint de l'ésser catòlic profund. Així es pot anar a parar, ho reconec sense dificultat, a observacions precises per a la investigació teològica, però es pot també oblidar que tot, sempre, canvia. Interrogat per Messori sobre el seu paper en la fundació de la revista “Concilium” de la qual està ben lluny avui, Ratzinger respon: «No sóc pas jo qui ha canviat, són ells». Si això és veritat, ho lamento per ell ja que, com va dir Newman, “ésser ver és haver canviat diverses vegades”. No pas, evidentment, perquè s'hagi abandonat la veritat en què es creia, sinó perquè se la veu diferentment, pel fet que es té una altra experiència.»

Altres observacions negatives que Congar fa al llibre de Ratzinger afecten molt de ple les tesis centrals del prefecte de la congregació de la doctrina de la fe. Per exemple, Ratzinger es lamenta de la importància excessiva donada segons ell, en el postconcili, a la *Gaudium et spes*, és a dir, a l'obertura al món. «Però —observa Congar— aquí es tracta d'un punt absolutament central en l'aportació del Vaticà II». I es pregunta: «Com se'l podria contestar sense contestar al mateix temps el concili mateix?» Un altre exemple es troba en la crítica que Congar

fa d'una fórmula que sembla ser admesa pel cardenal Ratzinger i que diu així: «*Tot el concili, res més que el concili*». Segons Congar, molts episcopats actuals «admeten sense dificultat la primera part però no la segona, en efecte, més que contestable. Perquè després del concili han passat moltes coses, especialment la puja dels joves, la funció nova de les dones... Com ignorar canvis així?»

En conclusió, davant el pessimisme de Ratzinger, Congar presenta una visió clarament optimista, perquè, com diu ell mateix, «personalment crec en la vida que és sempre la més forta».

Les anàlisis aprofundides

Dos són, al meu parer, els llibres apareguts l'any mateix del vintè aniversari del concili, que d'una manera més àmplia, profunda i objectiva han tractat el tema dels resultats del Vaticà II: tots dos són escrits en col·laboració per diversos autors, coordinats, en un cas, per G. Alberigo i J. P. Jossua, i en l'altre, per C. Floristán i J. J. Tamayo.

1. El primer es titula *La réception de Vatican II* (Le Cerf, París 1985, 466 pp.) i no pretén de ser «el balanç d'una aventura ja acabada, sinó l'inventari dels aspectes sobresortints d'una aventura que continua», és a dir, no vol ser un llibre d'història pròpiament dita, sinó un instrument per a la re-

flexió i l'actuació dels nostres dies. Hi col·laboren pensadors cristians de diverses nacionalitats i de tendències no totalment homogènies, i el resultat és una visió equilibrada, però radicalment interpelladora.

Després d'una introducció a càrrec de l'italià Giuseppe Alberigo («La condició cristiana després del Vaticà II»), l'obra es divideix en cinc parts. En la primera, titulada «Els contextos de la recepció», hi ha les aportacions de l'alemany Hermann J. Pottmeyer («Vers una nova fase de recepció del Vaticà II. Vint anys d'hermenèutica del concili»), del francès Louis de Vaucelles («Els canvis de l'entorn social del catolicisme durant el període postconciliar») i del xilè Segundo Galilea («Exemple d'una recepció "selectiva" i creativa del concili: l'Amèrica llatina en les conferències de Medellín i Puebla»).

La segona part és dedicada a «allò que fou essencial per al concili i que ho ha continuat essent en la recepció», i hi ha articles del nord-americà Joseph A. Komonchak («La realització de l'Església en un lloc»), de l'italià Giuseppe Ruggieri («Fe i història»), del també italià Enzo Bianchi («El caràcter central de la Paraula de Déu») i del francès René Girault («La recepció de l'ecumenisme»). En una tercera part s'analitzen «els intents infructuosos durant el concili però repesos al llarg de la recepció», amb interessants col·laboracions

del peruà Gustavo Gutiérrez («La relació entre l'Església i els pobres, vista des de l'Amèrica llatina»), del francès Pierre Toulat («La pau: entre la Bona Nova i el mal menor») i del belga Adrien Nocent («L'Església local, realització de l'Església de Crist i subjecte de l'eucaristia»).

La quarta part presenta les «iniciatives conciliars que no han estat prou explotades al llarg de la recepció» i consta de quatre articles: el primer sobre la col·legialitat (pel suís Lukas Vischer), el segon sobre el dret canònic (pel també suís E. Corecco), el tercer dedicat a la reforma dels clergues (a càrrec del francès Christian Duquoc) i el darrer, referent a la litúrgia, per l'espanyol Luis Maldonado. Finalment, hi ha una cinquena part reservada a tractar dels «diversos rebuigs del Vaticà II», en què l'italià Daniele Menozzi descriu els principals moviments d'oposició a la reforma conciliar que hi ha hagut durant aquests vint anys.

No és possible d'oferir una síntesi del contingut d'un llibre tan voluminós i amb tants temes i autors. Ara bé, hi ha una idea subjacent: perquè un concili sigui eficaç, a més de la promulgació de les seves decisions, cal que aquestes siguin «rebudes», és a dir, acceptades i assimilades per tot el cos eclesial. La conclusió global és que el Vaticà II ha estat suficientment «rebut» o acceptat, però que encara queden moltes dimensions que són ignorades i, per

tant, no assimilades. La força potencial del Vaticà II és lluny d'haver-se esgotat, i el futur de l'Església depèn en bona mesura del coratge que tots, pastors i fidels, han de mostrar per tal d'explotar totes les riqueses del concili. Cal dir, tanmateix, que una de les causes de la poca receptibilitat que han tingut algunes de les innovacions del concili ha estat que, en el mateix moment que el concili les va formular, es va haver de trobar una solució de compromís entre dues o més tendències divergents: moltes d'aquestes síntesis prematures han quedat neutralitzades per les interpretacions diverses que han suscitat.

2. El segon llibre a què abans he alludit es titula *El Vaticano II, veinte años después* (Cristiandad, Madrid 1985, 476 pp.) i, com l'anterior, és fruit de la col·laboració de diversos pensadors, la immensa majoria dels quals pertanyen a l'àmbit hispànic. Té quatre parts i en la primera s'aborda la «significació general del Vaticà II», amb articles de Josep M. Rovira Belloso («Significació històrica del Vaticà II») i José M. González Ruiz («El Vaticà II: reforma i restauració»). La segona part analitza la «nova consciència eclesial» produïda arran de la celebració del concili: Casiano Floristán en parla en general, i Jon Sobrino ho fa des de la perspectiva de l'Amèrica llatina.

La tercera part recull un seguit

de «plantejaments teològics», que presenten l'estat de les diverses disciplines teològiques després del Vaticà II. José M. Castillo parla de la teologia en general; Andrés Torres Queiruga, de la cristologia; Marciano Vidal, de la teologia moral; Luis Maldonado, de la litúrgia, els sagraments i la religiositat popular, i Víctor Codina, de l'ascètica i de la mística. La quarta i darrera part aplega un seguit de «qüestions frontereres», que són aquestes: «Utopies històriques i esperança cristiana» (Juan José Tamayo), «De la doctrina social de l'Església al missatge social de l'evangeli» (José M. Díez Alegría), «El procés de secularització a Espanya» (Javier Martínez Cortés), «Reptes a l'Església espanyola als vint anys del concili» (Antonio Duato), «Fe i compromís polític» (José Antonio Gimbernat), i «De l'Església al món a l'Església dels pobres. El Vaticà II i la teologia de l'alliberament» (Giulio Girardi).

Com he dit de l'obra anterior,

és difícil fer una valoració global d'aquesta aportació dels teòlegs més coneguts a Espanya a la reflexió sobre els anys del postconcili. Però, en conjunt, els autors esmentats aconseguixen —com diuen els coordinadors en el pròleg— «no quedar-se en la mera anàlisi dels resultats del concili, sinó dibuixar algunes perspectives amb vista al futur, tot tenint en compte els nous climes socioculturals que van sorgint i l'evangeli de Jesús».

Totes dues obres palesen, tanmateix, que, com diu la relació final del sínode extraordinari de bisbes celebrat la tardor de l'any 1985, «és necessària una recepció més profunda del concili, que exigeix quatre passos successius: un coneixement més gran i més profund del concili, la seva assimilació interna, la seva afirmació amorosa, la seva traducció en vida. Només l'assimilació interna i la traducció a la vida poden fer que els documents del concili resultin vius i vivificants».

Joan Llopis

4 VENTS

GIRONA

Un bon moment

Aquest és un bon moment —no té res de l'altre món, com ho tindria el qualificatiu d'òptim, però és millor que d'altres— per significar el moment present a la diòcesi de Girona: *estem passant un bon moment*. No gosaria fer repicar les campanes, puix ja començo a malfiar-me d'aquestes sensacions. Sovint els moments de calma i serenor solen amagar tempestes, que es congrien en la més absoluta impunitat i nocturnitat.

Però, com que no tinc res millor per oferir, dono fe d'un moment de serenor, de tolerància, i unes certes ganes d'anar per feina, a la diòcesi.

Els moviments, tot i les seves limitacions —els nombres que remunem sempre estan sota mínims—, han experimentat un creixement. En aquests darrers temps s'ha consolidat la JARC i ha renaixut la JOC. El MIJAC ha superat una crisi interna, i torna a ser present, amb empenta, a molts indrets de les nostres comarques. L'Escoltisme creix. L'Escola de

l'Esplai, una organització magnífica i seriosa, està treballant a tota potència; ha doblat i triplicat el nombre de cursos de formació. HORA 3 s'està replantejant seriosament la seva incidència a la diòcesi, i sembla que va trobant el camí d'una autèntica implantació. El MUEC es fa notar amb la seva activitat a la Universitat, i té un esplet d'excel·lents consiliaris. El Servei de Colònies de Vacances va augmentant el nombre dels seus adherits —és el grup que arriba a més infants, adolescents i joves; és el primer, de bon tros— i ofereix una coordinació i uns serveis ben fets. El Servei de Convivències de Joves, o TROCA, una institució genuïnament diocesana, va a més i forneix a molts joves gironins una ocasió per a aprofundir la seva fe.

Algú em retraurà el fet que no més parli de joves. A part que és el tema que conec més (i, per tant, tiro aigua al meu molí), l'apostolat organitzat entre els adults és una realitat més minsa, tot i els generosos esforços del Delegat d'apostolat laical en aquest terreny. Els moviments d'adults fa temps que han encès el senyal vermell d'emergència i de perill, tot i que hi ha algunes realitats esperançadores, com és ara els Equips de la Mare de Déu, els Cursets de Cristiandat, el Secretariat de Pastoral Familiar, Justícia i Pau, Mans Unides, Càritas Diocesana, i d'altres. Però la majoria d'aquests organismes que he esmentat són secretariats,

o sigui, serveis. El que són, pròpiament, moviments d'adults, brillen per la seva absència. Una excepció seria l'HOAC. Però la seva realitat i presència a la diòcesi és tan residual, que, de fet, compta per a molt poc. Aquest és un repte —l'apostolat organitzat dels adults— i una de les preocupacions per a l'Església gironina. Ens hi juguem molt, en aquesta palestra.

La pastoral estructural (vull dir arxiprestats i zones pastorals) funciona tallà-tallera com sempre; que vol dir que el carro està força encallat. No sé si podria dir el mateix de les parròquies. Hi ha algunes parròquies que han creat organismes com el Consell Pastoral i/o el Consell d'Economia. La catequesi parroquial funciona bé, en general. El culte és poc participatiu, però bastant dig-ne. Les collectes —toquem el «dogma», noi!— augmenten. Però molts rectors no n'acaben d'estar satisfets. I molts capellans diuen que les reunions d'arxiprestat són pastoralment inoperants; diuen que a penes pot salvar-se el fet de trobar-se i fer una estona de convivència. Tot això vol dir que no s'ha acabat de trobar un pla dinamitzador de la pastoral estructural de parròquies, arxiprestats i zones pastorals. És un repte de futur, especialment adreçat als dirigents diocesans.

En descàrrec dels mateixos dirigents diocesans, cal dir que han potenciat unes noves instàncies, que van donant els seus fruits.

Penso en la Trobada Diocesana de responsables de delegacions i secretariats. És una eina que no s'havia fet servir gaire, fins ara. Hom ha entès que governar vol dir compartir aspectes d'aquest govern. Potenciar aquest *staff* intermedi vol dir obtenir fruits pastorals a mitjà i a llarg termini. Parlo també de les Jornades Diocesanes per a consiliaris i capellans interessats en la pastoral de joventut, les Jornades de Caldes. Aquestes Jornades ja porten uns quants anys, i se'n fan tres cada curs, amb una participació i un interès notables —hi participen una trentena de capellans.

Hi ha, també, unes trobades de capellans del món rural, que van fent una feina callada, però efectiva. I em deixo altres realitats, que l'autoritat diocesana va potenciant. Cal creure-hi i saber esperar.

Un laic, Delegat Diocesà d'Economia

La Vicaria General de Cúria ha reorganitzat la Secció d'Economia i Administració Diocesana. Potser seria millor dir que està en vies de fer-ho de soca-rel. Des de temps immemorials, tots els departaments de Cúria que «remen» diners funcionaven a la seva manera. Des de fa uns pocs anys, el Vicari General de Cúria està duent a terme una reforma. El punt més visible d'aquest *iceberg* reformístic, sens dubte

que és el recent nomenament d'un laic com a Delegat Diocesà d'Economia. Aquest càrrec ha recaigut en el Sr. Eduard Vallès, ex-director de Banca Catalana de Girona; un home, un cristià lligat, des de fa molts anys, amb realitats d'apostolat diocesà, com és el cas de l'Escoltisme. El nomenament ha caigut generalment bé, puix es tracta d'un home competent i d'una gran amabilitat. Juntament amb el Delegat, treballen dos laics més, en funcions de comptables. Es tracta, també, de dos laics competents, i de provat amor a l'Església diocesana. Són el Sr. Josep Heras i el Sr. Pere Subirós, ambdós relacionats amb el món de la comptabilitat i de la banca. El Sr. Subirós ha substituït el Sr. Lluís Batlle i Rueja, un cristià emèrit, ànima de l'Hospitalitat de Lourdes, que va morir sobtadament.

També hi ha hagut un altre canvi notable. S'ha retirat Mn. Josep Vidal, que ha estat administrador dels immobles de l'Església diocesana durant més de vint anys. Mn. Vidal ha complert el seu càrrec amb notable fidelitat, però amb un cert aire pintoresc. Això havia provocat moltes enganyades i enrabiades amb un bon nombre de persones, laics i capellans. A Mn. Vidal, n'hi havia molts que la hi portaven votada. Però, el que ningú no pot negar és que Mn. Vidal ho feia tot tenint en compte els interessos de la diòcesi, i no els interessos propis. L'ha substituït Mn.

Josep Ramírez i Carles. Tothom diu que el canvi s'ha fet notar en bé.

Resta, de l'antic equip, Mn. Salvador Coll i Company, Habilitat Diocesà (és, de fet, el que paga les nòmines dels capellans, té contacte amb les banques, i s'ocupa de les Fundacions). Mossèn Coll és també tota una institució a la Cúria, substituït d'una altra institució, mossèn Joaquim Aluàrt. Mossèn Coll executa amb fidelitat el seu càrrec des de fa molts anys. De mossèn Aluàrt, en podria contar moltes anècdotes sucoses, però això ens allunyaria del contingut d'aquest apartat. En tot cas, en una altra ocasió, dedicaré un espai a aquesta tasca.

Cloc aquest tema dient que el Vicari General de Cúria, mossèn Xavier Xutglà, ha fet una bona tasca —tasca necessària— de modernització de l'economia diocesana. Les generacions futures li ho agrairan, malgrat les petites menudències, com l'opinió, bastant generalitzada, que diu que mossèn Xutglà vol controlar-ho tot massa directament i personalment. Jo penso que mossèn Xutglà, bon amic per altra part, ha fet una feina imprescindible; no gaire gratificant, però importantíssima de cara a la modernització de la Cúria i de l'economia diocesana.

La Pasqua Jove 86

Enguany celebrem (potser hauria de dir hem celebrat, perquè

no sé quan sortiran aquestes ratlles) la desena edició de la Pasqua Jove gironina. La Pasqua Jove ha anat a més. L'any passat, els joves assistents van passar del miler. Aquest any, hom n'espera uns mil cinc-cents. Aquesta institució, que va començar mossèn Ramon Oller, amb un grup de capellans i un grup de joves, ha arribat a una maduresa digna d'esment. Cal celebrar l'efemèrides del desè aniversari. L'equip que l'organitza pensa editar un llibre commemoratiu. La Pasqua Jove 86 se celebrarà, per primera vegada en la seva història, a la ciutat de Girona. Les parròquies de la ciutat hi han ofert, amb joia, la seva col·laboració. I el Capítol Catedral ha prestat, gentilment, la Seu per celebrar la Vetlla Pasqual. Tothom espera que la Pasqua Jove 86 sigui sonada. Els capellans gironins ja comencen a estimar la Pasqua Jove. I l'estimem tal com s'ha d'estimar una realitat com aquesta: com una eina. Tothom sap que la Pasqua Jove no és la Pastoral de Joves. La Pastoral de Joves encara s'ha de perfilar.

Tot parlant de llibres...

Sí, tot parlant del llibre de la Pasqua Jove 86, se m'ha acudit que aquest curs han aparegut uns quants llibres que tenen relació amb l'Església de Girona. Jo he assistit a la presentació de quasi tots. De memòria, en cito uns quants, demanant perdó als inte-

ressats, per si m'oblido d'algun.

Abans d'acabar l'any passat, va tenir lloc la presentació pública del llibre *Estimats germans*, que parla de l'experiència al Seminari de Girona, del llavors seminarista Josep Valls i Grau. Mans Unides ha editat, i presentat a Girona, un llibre sobre la fam en el món. Justícia i Pau n'ha editat dos: l'un, en commemoració del desè aniversari del Secretariat, i que recull aquests deu anys d'història de Justícia i Pau a Girona. L'ha fet en Salomó Marquès, un dels fundadors de Justícia i Pau a la diòcesi. L'altre llibre, *El civisme mundial i la Pau*, és del professor Pere Fontan, membre de la comissió permanent de Justícia i Pau, i catedràtic de l'Institut gironí. I finalment —«last but not least»— el més recent de tots. Un llibre de mossèn Josep M. Marquès i Planagumà, arxiver diocesà, administrador del Seminari, i professor de la Facultat de Teologia de Barcelona. El llibre es titula *Rutes d'Art Sacre*. Com el seu nom indica, és una guia, pulcrament editada per la Diputació de Girona, per a descobrir i gaudir de l'art sacre de les comarques gironines, del 1939 ençà. Mossèn Marquès, investigador i escriptor per vocació; i teòleg, historiador i arxiver per professió, és un cas rar d'erudició i de facúndia literària en el mes aviat pobre món de les lletres clericals gironines. Els seus coneixements són tan amplis, que és capaç d'escriure, amb coneixement de causa

i de manera amena, sobre multitud de temes. Penso que l'Església catalana l'hauria «d'explotar» més.

I un darrer apunt

A Càritas Diocesana de Girona ha esclatat una crisi. Hi ha hagut canvi de Director. El Sr. Joan Paredes ha substituït el Sr. Lluís Calderon en la direcció de l'organisme diocesà. A partir d'aquest fet, ha esclatat una crisi a la cúpula de l'estructura de l'entitat. La cúpula comprèn el Director, el Delegat Episcopal, el Secretari, la Junta Diocesana, i «l'staff» de la direcció. No seria ètic per part meua explicar, ara, les causes i les conseqüències d'aquesta crisi. Seria esbombar i ajudar a podrir una problemàtica que, segons m'ha arribat, ja està en vies de solució. I, a més, les dues parts en litigi són bons amics meus. En tot cas, més endavant ja n'informaré més a la menuda. I sempre, havent escoltat ambdues parts del contenciós. Però en dono fe, com a bon cronista, donat que la crisi ja s'ha fet pública, encara que la majoria diocesana de la missa no en saben ni la meitat. Penso que fóra bo que, un cop superat el tràngol, Càritas Diocesana fes un comunicat públic, explicant els termes de la crisi, i els passos que hom ha fet per solucionar-la. D'altra manera, sempre quedarà el regust de cosa mal portada, i del fet que les entitats eclesiàstiques prefereixen rentar la roba

bruta a casa, privant l'opinió pública d'uns elements per valorar la problemàtica concreta de l'Església, i donant peu a multitud

d'especulacions malèvoles, que no fan gens de bé. Jo sempre he optat per la presència de llum i taquígrafs a l'interior de l'Església.

Quim Pla

DES DE LA TERRA FERMA

En retrobar-nos el cercle d'amics lectors de «QUADERNS», amb l'afany de fer àgil la lectura d'aquestes ratlles, seré breu, i espero que enriquidor.

Setmana d'evangelització

El Bisbat, la diòcesi, en aquests moments està vivint un període de joiosa esperança. A mitjan abril tindrem la Setmana d'Evangelització, en la preparació de la qual treballen molts grups i particulars. Les respostes a la primera enquesta corresponen a 8 arxiprestats, 21 parròquies i comunitats, 13 comunitats de religioses i 2 de religiosos, 9 moviments i associacions (en total, 53). Ara tothom té una segona enquesta, la qual determinarà la marxa de la Setmana.

El treball de la Setmana té com a rerafons l'esquema de la Revisió de Vida. El *veure* serà la ponència, el *jutjar* és el treball per sectors amb la posada en comú i l'*actuar* correspon a les conclusions, les quals, almenys en les línies generals, es faran públiques el dia 20 a la sessió de clausura del recés extraordinari.

Hi haurà quatre ponències: «L'home per evangelitzar, avui», per Mn. Xavier Gros; «Què és evangelitzar», per Mn. Mateu Freixes; «L'Església que evangelitza i és evangelitzada», per Mn. Ramon Prat; i «Exigències de l'evangelització», per Mn. Joan Bestard. Mn. Josep Llanas farà la presentació dels treballs i de les conclusions. El diumenge 20, al recés-cloenda de la Setmana, Mn. Ventura Pelegrí parlarà sobre l'espiritualitat de l'evangelitzador.

Avui tot són esperances, que, demà, un cop acabada la Setmana, volem que siguin realitats. Les sessions comencen el dia 14, a les 20'30 del vespre, als locals del Col·legi episcopal.

Missió al Cinca-Llitera

Durant el mes de febrer i part de març, la zona del Cinca-Llitera, part aragonesa del Bisbat, ha estat de missió. Els Redemptoristes, experts en mission populars, han dut el pes de la preparació i la realització de la Missió, que abastava pobles importants com Monçó, Binèfar, Tamarit de Llitera, etc., amb una àrea de població superior als 30.000 habitants. Tot ha estat possible gràcies a la idea i a l'impuls evangelitzador dels capellans de la

Zona. Ara s'estan fent els treballs de revisió i avaluació. De moment, podem avançar que ha estat una grata sorpresa la resposta de la gent.

L'any passat van fer Missió els d'Alfarràs, ara els de Cinca-Llitera, potser l'any vinent en faran els de Lleida-ciutat?

Ordenació de diaca

Finalment vull dir-vos que, des de fa pocs dies, el bisbat compta amb un nou diaca dels dits «permanents» (ara ja en tenim quatre). El nou ordenat és casat, avi de nombrosos néts i jubilat, i pertany al moviment de Renovació Carismàtica Catòlica.

I això és tot; si més no el que us faig saber.

Jaume Montaña

Ha passat l'hivern, ha arribat la primavera —de la qual són misatgers encisadors aquí els ametlers florits—, som a Pasqua, una Pasqua esplèndida de sol —i de bon grapat de turistes—, que a la nostra Església és sempre precedida per una solemne Missa crismal, amb la Seu de gom a gom, plena de feels i de preveres, enrevoltant el bisbe.

Els Consells diocesans

Des de la meva darrera crònica a QUADERNS, hem tingut dues reunions del Consell presbiteral i una del Consell de Pastoral.

La primera del Consell presbiteral se celebrà dia 19 de desembre en la nova seu del Seminari Major, l'antic Col·legi de La Sapiència. Fou com la inauguració oficial de l'edifici renovat, on habiten els seminaristes des del començament del present curs. Per cert que aquesta sessió del Consell presbiteral no fou gaire brillant; més aviat fou trista. Es presentà un projecte de directori de les exèquies, que va ser rebutjat i retornat a la comissió redactora. De fet era un directori que no «dirigia» res i que ho deixava tot tal com estava. Els capellans s'emboficaren amb la discussió de si havien de continuar portant

o no els cadàvers a les esglésies de la part forana (ja que a Ciutat fa anys que no els hi duen) i tot quedà aturat per minúcies clericals, sense gaires perspectives pastorals.

En aquesta sessió el bisbe donà compte de l'absorció de la «Caja de inversión» per la «Caja de Madrid», de què ja parlava a la meva darrera crònica (vegeu QUADERNS, núm. 93, p. 79). El bisbe digué que la situació del banc o caixa s'havia fet insostenible als darrers temps per la competència en què ha entrat tot el món de la banca, on les empreses petites són engolides pels grans bancs de l'Estat. En un principi —va dir— es pensà que fins i tot aquesta entitat podria facilitar l'autofinançament de l'Església però la cosa ha estat inviable.

Dia 6 de març, en el Seminari Nou, també es reuní el Consell presbiteral, que tractà formalment del directori de l'Eucaristia. El bisbe informà de temes d'actualitat: el projecte de la biblioteca diocesana, de la casa sacerdotal —ja que ha finit la que hi havia—; el problema de la presència de missioners mallorquins a Burundi; la presentació a la pròxima reunió de la conferència episcopal espanyola del mes d'abril de la Província eclesiàstica de les Balears —que sembla que

rebrà l'aprovació—; la consulta que pròximament farà sobre nomenament de Vicari General i de Vicaris episcopals, tres dels quals han de cessar enguany.

El Consell de Pastoral de dia 1 de febrer tractà també el tema de l'Eucaristia, per presentar propostes al Consell presbiteral amb vista a la preparació del directori d'aquest sagrament.

VII Setmana de Teologia

Els darrers dies de febrer, del 26 al 28, el bisbe d'Urgell, Joan Martí i Alanís, dirigí la setena Setmana de Teologia, organitzada, com cada any, pel Centre d'Estudis Teològics de Mallorca. El tema va ser l'Església local. Es feren dues sessions cada dia, una a la tarda i una altra a la nit, per facilitar l'assistència dels sacerdots, religiosos i laics que hi estiguessin interessats. L'assistència tant al Seminari Nou —el capvespre—, com el vespre a la sala d'actes de La Caixa fou notable, i les explicacions del bisbe d'Urgell foren seguides amb atenció i crec que també amb profit, per la claretat i per l'experiència i l'aprofundiment en el tema que demostraven.

El bisbe Martí digué que venia a Mallorca —era la primera vegada que trepitjava la nostra illa— amb la intenció de fer una visita fraterna en nom de la seva Església a la nostra.

El problema de Burundi

Ja he dit que el nostre bisbe va tractar aquest tema en la reunió del Consell presbiteral. Ell havia visitat aquest país al centre d'Àfrica el mes de febrer passat, per tal d'establir un canvi d'impressions amb els dos sacerdots mallorquins que hi resten i l'arquebisbe d'allà on treballen. Fa molts d'anys que la nostra Església era present a Burundi amb sacerdots, religiosos i missioners seglars. Darrerament el govern ha anat expulsant els missioners pel sistema «suau» de no renovar els permisos de residència. Per altra banda, hi ha un clima de persecució religiosa amb detencions de sacerdots nadius i retalls en la tolerància d'actes religiosos. Tot en un clima estrany de xenofòbia i de lluites tribals entre les dues races, la minoritària que és al poder i la majoritària que és esclafada. La jerarquia catòlica guarda silenci, tal volta perquè no pot fer res més. En aquestes circumstàncies, el bisbe decidí amb el delegat de Missions que l'acompanyava i els dos sacerdots que romanen al país africà, que aquests retornarien a Mallorca tal volta a final d'aquest curs o a principis del nou.

Darreres notícies indiquen que la presència de Mallorca missionera al continent africà no s'acabarà quan fineixi l'obra fraterna dede Burundi; hi ha voluntat manifesta de continuar-la a altres països, tal volta al Zaire o a paï-

sos veïns. Així ho han decidit els capellans i religiosos mallorquins que ara són a Mallorca i que havien treballat a Burundi.

Conferències quaresmals

Ja gaudeixen d'una certa tradició les conferències quaresmals del nostre bisbe a la Seu, que després repeteix a Inca i Manacor. Prèviament són impreses perquè tothom les pugui llegir i conservar. Els temes d'enguany foren el de la pau, el de la nova humanitat i el temps lliure i el diumenge. Els dies 18-20 de febrer el bisbe pronuncià les tres conferències a la Seu, els dies 25-27 a Manacor, i els dies 11-13 de març a Inca.

Sens dubte la que despertà un interès més gran va ser la que duia per títol: «Feliços els qui construeixen la pau». El nostre bisbe ha estat un dels redactors del document episcopal «Constructores de la paz» (que per cert va ser repartit als preveres en acabar la Missa crismal de dia 26 de març). Endemés érem a les portes del referèndum sobre l'OTAN, i era fresc el record del rebuig del dit organisme per part del Consell presbiteral de Menorca, que amb grans titulars havien publicat els diaris d'aquí. Doncs bé, la gent sortia més o menys convençuda que el bisbe havia donat el *no* a l'OTAN, cosa que per altra banda no és tan clara per a qui llegeix el text de la conferència.

De totes formes, del referèndum del passat 12 de març direm només que Balears fou la comunitat autònoma on hi hagué més abstenció després de Galícia, i que el *sí* fou superior a la mitjana de l'Estat espanyol i el *no* estigué per sota d'aquesta mitjana. El conservadorisme dels mallorquins a les urnes quedà palesat una vegada més.

Per acabar, afegiré que, com és natural, els moviments cristians més progressistes (com Justícia i Pau) i nacionalistes feren bona propaganda pel *no*. I fins i tot l'antiga capella del palau episcopal (avui Museu) fou «decorada» a l'entrada per un *no* cridant a l'OTAN, així com també el monument de Fra Juníper Serra. Si el senyor Reagan ho arriba a saber, i s'assabenta endemés que Fra Juníper hi està d'acord, amb l'eslògan inscrit als peus de la seva estàtua a la plaça de Sant Francesc, segur que prohibirà més pelegrinatges de ianquis a Petra...

Llibres d'autors mallorquins

L'amic Bartomeu Bennàssar és fecund de paraules, obres i llibres. Celebrà pel desembre el 25 aniversari de la seva ordenació sacerdotal presentant els seus darrers títols: de moral, pastoral i fins i tot de poesia. Dos són estampats a Barcelona: «L'altre ens allibera» (Saurí. Montserrat), finalista del premi Francesc Eixi-

menis 1984; i «Viure a la intempèrie» (Claret). Ha publicat també unes bones reflexions i pistes pastorals per a la part forana de Mallorca. Diu que la seva poesia són «quasi-poemes», però si no contenen, ni pretenen, gran perfecció formal, són prenys, com diria Ramon Llull, de gran contingut. Finalment us diré que també l'editorial Sígueme li ha publicat un volum: «Moral para una sociedad en crisis».

El P. Josep Amengual ha fet un recull prou interessant de conferències i articles sobre «L'Església local», que també acaba de sortir a la llum.

II Congrés Internacional de la Llengua Catalana

Ja deveu saber que el primer fou organitzat i presidit l'any 1906 a Barcelona per Mn. Antoni M. Alcover, amb qui cal que us reconcilieu plenament els catalans continentals abans del proper segon Congrés. A Mallorca aquest segon Congrés té un gran èxit de preparació.

En l'aniversari del naixement de Mn. Alcover, es va fer dia 2 de febrer —un diumeuge primaveral de sol i de flor blanca d'ametler— a Manacor la presentació a les Balears del dit segon Congrés. L'acte de presentació va ser molt reeixit en tot, fora de les paraules finals, forçades, seques i distants, breus, de qui presidia l'acte, el president del

Govern autònom, d'AP, Gabriel Cañellas. Els altres parlaments foren de caire acadèmic en l'exposició biogràfica que de Mn. Alcover féu Joan Miralles, engrescador en el miting de Josep M. Llompart, assenyat per l'estudi i la passió que demostrà Antoni Badia i Margarit. La relació d'entitats que s'havien adherit al Congrés fou llarguíssima, entre elles moltes parròquies, moviments, col·legis i altres obres de l'Església de Mallorca. Els bisbes de Mallorca i Menorca eren entre la presidència de l'acte. El bisbe de Menorca va presidir una eucaristia al vespre a l'església dels dominics de Manacor i en les seves paraules va enaltir l'obra sacerdotal i filològica de Mn. Alcover.

Cal destacar així mateix que l'arxiprestat de Manacor ha publicat un fragment de la Vida del Bon Jesús que va escriure un prevere manacorí, Mn. Joan Aguiló, i que va guanyar un premi concedit a principis de segle pel bisbe Pere J. Campins. Aquest fascicle, sobre el Dijous Sant, va ser repartit als felcs de Manacor i també als sacerdots en la Missa crismal. És una iniciativa també d'adhesió al II Congrés de la nostra llengua.

Mots finals

Per acabar us diré que el dia 22 de febrer fou restaurada en el Seminari Major la festa de la Càtedra de Sant Pere, titular de la

casa, que fou instituïda pel bisbe Campins. La concelebració resultà molt reeixida i plena de sentit, i fou molt simpàtic el clima cordial entre tots els qui hi participaren, seminaristes, formadors, preveres, familiars i amics, presidits pel bisbe. També s'ha publicat un fulletó amb la història i el moment actual del nostre Seminari Conciliar de Sant Pere.

Dia 22 de març el papa Joan Pau II signà el decret sobre virtuts heroiques de la mallorquina, fundadora de les religioses de la

Puresa, Gaetana Alberta Giménez, nascuda a Pollença el 1837 i morta el 21 de desembre del 1922.

Podem dir que en l'espai d'un any tres mallorquins han estat declarats «Venerables» per la Santa Seu: Sor Francina-Aina Círrer, Fra Juníper Serra i Alberta Giménez.

La Pasqua que ara celebrem ens encoratja a continuar endavant: perquè a la nostra terra, sabem que hi ha llavor de resurrecció i de vida.

Pere Llabrés

URGELL

Canvis significatius en la demografia de muntanya

Als pobles de l'Urgellet, de l'àrea de la Seu d'Urgell, els darrers cinc anys, mentre els baptismes han disminuït en un 36 %, les defuncions han augmentat en un 6 %. Segons aquestes dades la població de muntanya envelleix sensiblement, fet que hom considera una amenaça per al seu futur. Les conseqüències de tot això són que es tanquen escoles, es redueix la matrícula escolar a centres i residències estudiantils, i per altra

part diàriament truquen a la porta de les dues residències geriàtriques ancians que no poden ser acollits per manca de lloc.

Hi ha qui situa les causes d'aquest fenomen en l'augment del control de naixements, en la crisi econòmica, en el treball de la dona fora de casa, i cal no oblidar l'empobriment continuat de les zones de muntanya en l'aspecte social i econòmic, així com naturalment, la perllongació de la vida humana gràcies al progrés de la medicina. Són molts també els qui ja preveuen les conseqüències

del fenomen si s'assoleix una societat amb més nombre de vells que de joves, amb més residències geriàtriques que escoles, amb més cadires de rodes que bressols.

Les dades s'han tret dels llibres parroquials, perquè, tot i no tenir una exactitud absoluta —hi ha pares que no bategen els fills—, són més significatives que les estadístiques del registre civil que inclouen tots els naixements del cap de comarca i molts dels nados són de pobles ben llunyans a aquestes contrades.

Un exemple ben significatiu del fenomen, el donen les estadístiques de la parròquia d'Oliana. El 1974 van ser batejats 42 infants, el 1985 la xifra ha baixat a 18. El 1974 van morir 9 persones, el darrer any hi hagué 20 defuncions. O sigui, que els baptismes han baixat un 57 % i les defuncions han augmentat un 122 %. L'exemple és significatiu, però té connotacions atípiques a considerar, perquè és una població que ha passat d'agrícola en un 100 % a industrial almenys en un 30 %, a causa de la seva progressiva industrialització en la branca dels petits electrodomèstics.

Els fets són aquí i caldrà fer-ne motiu d'estudi i reflexió.

L'Hospitalitat de Lourdes assoleix la majoria d'edat

El bisbat d'Urgell inicià el 1976 —fa 10 anys— els pelegrinatges diocesans amb malalts al Santua-

ri francès de Lourdes i aleshores de bracet amb l'Hospitalitat de Vic i Solsona. Va ser el 1978 quan per primera vegada la diòcesi d'Urgell organitzà el dia del bisbat al Santuari marià de Lourdes amb una xifra total de 700 pelegrins. El 1982 l'Hospitalitat emprengué una nova activitat: l'aplec anual de malalts al Castell del Remei, activitat que ja s'ha celebrat sempre més el dia 1r de maig.

En aquest moment l'Hospitalitat de Lourdes ha assolit la majoria d'edat i és ja una institució sòlida. El mes de desembre del 1985 el Sr. Bisbe aprovà els estatuts de l'entitat i, el mes de gener del 1986, a Agramunt, més de cent socis i simpatitzants van elegir la junta rectora, amb un mandat de quatre anys, i que és integrada per laics i el consiliari.

L'ànima d'aquesta institució ha estat Mn. Francesc Sabaté, prevere ja jubilat i resident a Agramunt, que darrerament també ha viscut en la pròpia carn el dolor de la malaltia.

Exhortació pastoral a la confessió

A propòsit del temps quaresmal i de la Pasqua, el Bisbe ha adreçat una carta pastoral als diocesans en la qual els exhorta a confessar els seus pecats. El Bisbe Joan reconeix que és dolorós el camí de la conversió i que costa anar a trobar el sacerdot i

manifestar-li els pecats. A això cal afegir la crisi actual de fe que arriba també als sagraments. «Hi ha creients, diu l'escrit pastoral, que es casen civilment. N'hi ha que no bategen els fills o no els preparen per a la Confirmació. La confessió dels pecats és un acte d'humilitat costós i per això hi ha creients que encara senten el pes dels pecats, però ho voldrien tot més fàcil».

Després de recordar que les absolucions collectives no estan permeses al nostre bisbat, el Bisbe acaba la carta pastoral amb la següent exhortació: «Revisem la nostra fe, convertim-nos de cor i confessem els nostres pecats».

Tres dones, responsables de la pregària dominical

Un diumenge cada mes la religiosa M. Josepa Freixas, de la Companyia de Maria, presideix i anima la pregària litúrgica en la parròquia d'Arsèguet. En total ja són tres les dones que exerceixen aquest servei religiós a la comarca de l'Alt Urgell. A Muntant de Tost, de forma ocasional, la Sra. Teresa Sala, una dona del poble, també és la responsable de reunir la gent per a la pregària dominical, i a Alinyà fa la mateixa tasca, també de forma ocasional, la Sra. Lourdes Garriga.

Es una tasca ben reeixida que les responsables exerceixen, amb molt goig, com un servei al poble

creient. Per a garantir aquest servei participen a la catequesi d'adults i a les classes de l'Escola diocesana de Teologia. Naturalment, fan la seva tasca sabent que és una suplència del prevere —en els actes que fan: lectures, comentari homilètic, pregàries i distribució de la Comunió—, són conscients, però, que la difusió de la seva fe constitueix un dret i un deure derivats del seu Baptisme. I no cal dir que la seva col·laboració facilita que els preveres puguin atendre periòdicament altres comunitats cristianes en una geografia de població tan dispersa.

El Bisbe, ja recuperat

Els primers dies de gener el Bisbe Joan va estar internat una setmana a la clínica de la Universitat de Navarra a causa d'haver-se sotmès a una intervenció quirúrgica per a posar remei a dolències d'origen prostàtic. Ha superat ràpidament les conseqüències de la intervenció i ben aviat s'ha reintegrat al seu ofici pastoral. Prova d'això són les seves darreres activitats: ha donat tres conferències de teologia eclesial a Palma de Mallorca, ha dirigit un recés als preveres, ha visitat diverses parròquies, ha presidit una sessió del Consell presbiteral, etc. També ha celebrat el 15è. aniversari de la seva consagració episcopal i de govern a la diòcesi, tasca que ell ha defi-

nit com un nou estil, sobretot per les moltes formes de participació en la pastoral. Davant les dificultats del món d'avui afirma: «Més

que lamentar-se el que hauríem de fer és reaccionar i col·laborar més en tot».

Antoni Mirabet

VIC

Bon dia! Hi ha coses que passen a Vic i que podrien passar a qualsevol raconada d'aquest bell triangle que en diem Catalunya. Però, malgrat això, podem considerar certs esdeveniments per raó d'algun parentiu especial amb el nostre bisbat. I, com que sou prou eixerits, ja sabreu destriar-ne la meritòria culpabilitat. He dit.

Thesaurus

El Secretariat interdiocesà de Custòdia i Promoció d'Art Sagrat a Catalunya presentà, a Barcelona, una mostra d'art dels nostres bisbats on gairebé es podien veure més de dues-centes peces seleccionades d'entre les obres que es guarden a les catedrals i als museus de tot el Principat, del període que va de l'any 1000 al 1800.

El bisbe Guix —per això en parlo— al discurs d'inauguració de l'exposició, el 23 de desembre passat, després de glossar el sen-

tit pregon d'aquesta bella mostra, digué que l'exposició Thesaurus «demostrarà ben palesament a tots els qui sàpiguen contemplar-la amb els ulls nets de prejudicis, que el patrimoni històrico-artístic de Catalunya no és una història de desamor com alguns pretenen, sinó, malgrat les seves limitacions i deficiències, una història amarada d'amor...» Que n'aprenguin els qui diuen que no en sabem i que no ens preocupem d'aquest bell «thesaurus» que tenim arrecerat a l'obaga dels campanars.

Ripoll, bressol de Catalunya

Pel març es complirà el centenari del començament de la restauració de la basílica de Ripoll, l'ànima de la qual fou el bisbe Josep Morgades, ajudat pel canonge Collell. Durant els set anys que duraren les obres es desvetllà arreu de Catalunya la cons-

ciència de país, i Ripoll esdevingué el centre vital dels prohoms de Casa Nostra.

La importància històrica, artística i turística del monestir fa que estiguin interessades com mai en el manteniment d'aquest important monument les institucions de la Nació, les quals podran col·laborar a la conservació i a l'embelliment del monestir mitjançant serveis tècnics, projectes, recursos econòmics, iniciatives i publicacions sobre la història i els valors artístics d'aquest monument. Per això s'ha creat el Patronat del Monestir de Santa Maria de Ripoll, format principalment per la Generalitat de Catalunya, el Bisbat de Vic, la Diputació de Girona, l'Ajuntament de la vila de Ripoll i la Parròquia de Santa Maria.

Festes entranyables

Els catalans tenim festes entranyables que ens dol molt de perdre. Les nacions de l'Estat espanyol tenen limitades les festes i això fa que quan l'Estat es treu de la butxaca l'invent lluminós d'una nova festa per a tota la Pell de Brau, les nacions han de suprimir-ne alguna de les seves perquè els de Madrid ho diuen... I ara, amb l'invent de la nova santa «Constitución», que no sabem si és verge o màrtir, haurem de prescindir d'alguna festa molt estimada.

Potser ens haurem d'ajupir de sobre i quedarem geperuts del

tot. Es nota massa que els catalans encara no ens governem. Ja fa prou temps que Madrid ens diu què podem i què no podem fer. Ja som grans per a aguantar tants capricis embafats...

Consell del presbiteri

S'ha enllestit el Reglament per a l'Administració dels béns del Bisbat. Tot ha estat posat damunt la taula i debatut: rectories, dotació del clergat, comissió del Patrimoni cultural i dels béns artístics, manera d'inserir les entitats parroquials a l'economia de l'Església, propietat dels béns del Bisbat... S'ha reglamentat i estatuat la vida de la gent del Consell del Presbiteri.

El bisbe Josep Maria ha comentat detingudament el seu viatge recent a Amèrica, amb una referència especial a les entrevistes tingudes amb els sacerdots i seglars que testimonien allà la fe que van mamar al Bisbat de Vic.

També es tractaren d'altres punts: trobades de Catequesi d'adults, emissió radiofònica religiosa a tot el Bisbat, II Congrés Internacional de la Llengua catalana i enquesta sobre normalització lingüística que adreçarà el CEP a tota la clerecia del País.

Catequesi

A Sant Martí Sesgueioles va te-

nir lloc una gran trobada d'animadors i membres de grups de catequesi d'adults, en què va parlar el P. Evangelista Vilanova, monjo de Montserrat i professor de la Facultat de Teologia de Catalunya. El Bisbe Josep M. hi féu acte de presència. Hi ha una cosa bona que cal dir-la ben fort: que el Bisbe pren part a qualsevol trobada, reunió o esdeveniment (gros o petit) que tingui lloc a qualsevol punta del Bisbat.

A Balenyà, els dies 8 i 9 de març, els animadors i catequistes de grups de jovent, sota el lema de «L'Església en el món dels joves: fites i camins», han tingut unes jornades organitzades pel Departament de joves del SIC.

Restauracions

A Malla, fa mil anys que s'edificà el primer temple, al qual al pas del temps es feren reformes i ampliacions que van desfigurane molt el projecte inicial. Ara s'ha retornat l'església als seus orígens gràcies a diferents treballs: recuperació de l'absis central i de la porta del migdia, col·locació de l'altar davant l'absis, restauració del campanar i embelliment dels voltants. Val la pena d'anar-hi i admirar la bona feina que s'hi ha fet, gràcies al servei de Catalogació i Conservació de Monuments de la Diputació de Barcelona.

A Sant Vicenç de Torelló s'ha restaurat l'església parroquial. Es

tracta d'un dels edificis més genuïns i representatius de l'art romànic a Osona, que té una magnífica torre-campanar dreçada dalt d'un turó, amb afegitons i construccions posteriors que canviaren la fesomia de l'edifici. Ara s'ha refet l'exterior del campanar i dels absis i s'ha restaurat l'interior. Hom pot gaudir de la bellesa de l'edifici restaurat, veritable joia, polida i rejuvenida, que se suma a la llarga tradició artística dels nostres verals.

A Montgrony, la Covadonga catalana, també s'han buscat feina. S'ha fet un bon repàs de l'església romànica de Sant Pere, on han afermat els absis i els pòrtics de l'entrada principal. Montgrony, demés, té el santuari marià arrapat a la cinglera, en un lloc feréstec on es respira la pau dels cims. És un bell indret del pre-Pirineu en què, com diu l'ermità del Santuari, podem trobar afluença de devots, corruets d'excursionistes, un culte arrelat, trobades, aplecs i una bona garba de festes anyals. Doncs, per molts anys!

El Bisbat té nombroses cases de colònies escampades, a les quals caldrà afegir la de Vil·lleons, a l'orient de la Plana, sota mateix del santuari de Puiglagulla. Es tracta de la rectoria del poblet que, transformada, servirà per a trobades, convivències i reunions. És un indret en plena natura i un dels llocs més pintorescs d'Osona.

Sebastià Codina

L'ESPECTADOR

FE I ATEISME A LA TELEVISIÓ

En poques setmanes de diferència, TVE ens ha ofert dos programes sobre fe i ateisme. El primer, el 13 de març al vespre pel primer canal, en l'espai «Jueves a jueves» que dirigeix i presenta des de Madrid la barcelonina Mercedes Milà. El segon, el diumenge 20 d'abril a l'hora de dinar pel segon canal, en el circuit català, al debat del programa «Recull informatiu», que dirigeix i modera en Josep Maria Balcells, ben coneguts per molts lectors de QUADERNS.

Dues postures paral·leles i distants

Al programa de la Mercedes Milà vam poder veure Angel Quintanilla, professor de lògica i filosofia de la ciència a la Universitat de Salamanca i José Ignacio González Faus, jesuïta, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya. Pròpiament no es tractava d'un diàleg, i encara menys d'un debat entre els dos participants. Era la presentadora la que els feia preguntes, que ells con-

testaven. Aquestes regles de joc van permetre als dos convidats d'expressar-se, per bé que mantinguessin entre ells com una certa distància i una certa fredor.

Els espectadors vam poder veure un ateu molt convençut i segur: tant, que semblava haver-ho tocat, això que Déu no existeix. I que, des que es va alliberar d'aquest «error» (en expressió seva), mai no ha tingut cap mena de dubte sobre la seva possible existència i la vida li ha resultat més senzilla.

Un ateu rodó, doncs, per qui l'actitud espontània de l'home primitiu a través de la història és el politeisme, el qual fa referència a les forces materials que nosaltres intentem controlar a través de la ciència i la tecnologia i no pas a un «Ser Superior». Un ateu per a qui no hi ha cap fonament raonable per a pensar que hi pugui haver altra vida que no sigui la mundana: que això no té cap sentit, ni significa res concret. Un ateu que no entenia el llenguatge del p. González Faus sobre la resurrecció més que com una metàfora i que raonava, com els saduceus a Jesús: «¿Realment, tu concebeixes la resurrecció dels morts?... Imagina't una pel·lícula, i la gent que va sortint dels sepulcres...». I davant l'explicació que la resurrecció de Jesús no és com el retorn d'un mort a la vida, que les càmares de TV no haurien pogut filmar res, però que «concebeixo que Jesús surt de la mort i entra en la vida de

Déu», respon que aquesta és una manera de parlar allegòrica i poètica, però no pas un llenguatge sobre fets i esdeveniments reals, com quan diem que avui plou o que demà m'he posat malalt o que m'he mort: «aquests són fets reals, l'altre és poesia».

He de confessar que vaig quedar enormement estranyat que un professor de filosofia s'expressés d'aquesta manera i practiqués aquesta reducció, sense més matisos, del camp d'allò que és real.

El p. González Faus es movia en uns altres paràmetres: parlava de Déu balbucejant, es referia a l'experiència i a la paraula de Jesús —«qui em veu a mi, veu el Pare»; «el que vau fer a un d'aquests germans meus a mi m'ho féreu»— i trobava en Déu una presència, una companyia, un fonament de tots els valors, una promesa de plenitud, una crítica, i una força al servei del treball humanitzador... Sense aquest nord, i aquest punt de referència sòlid, el sentit i el no-sentit, el martiri i la baixesa acaben essent, en el límit, simples variants insignificants, qüestió de gustos o de tarannàs...

La negació del diàleg

Girem full —canviem de dia i de canal— i ens trobem amb un debat entre creients i no creients. En Josep Maria Balcells presenta els tres creients —Mn. Josep Maria Ballarín, capellà de Que-

ralt, Mn. Salvador Pié, professor de la Facultat de Teologia, i la Roser Bofill, directora de «Foc Nou» — i els dos no creients — el Sr. Gustavo Bueno, professor de Filosofia a la Universitat d'Oviedo i l'antic jesuïta barceloní, Joan Leita. Els presenta... i fa mutis.

Primer acte: el Sr. Gustavo Bueno, després d'haver assegurat que l'ateu afirma i el creient nega (sí, ho heu llegit bé), diu com aquell qui res a Mn. Ballarín: «lo que usted dice supone mala fe». Davant aquesta sortida no vaig entendre —ni entenc ara— com és que el moderador no va prendre la paraula per restablir les regles del joc: això no és discreció ni professionalitat; això és abdicació i prou. I tampoc no vaig entendre com Mn. Ballarín no es va alçar i no va donar per acabat el suposat «debate», esdevingut impossible. Va passar una altra cosa: el capellà de Queralt es va eclipsar, fos com un bo lado. Té l'excusa que ell no és cap professional de la TV i que el van agafar desprevingut.

Segon acte: en Joan Leita parla que parlaràs, interrompent a tort i a dret, prenent la paraula i no deixant-la. Aquí el senyor moderador tampoc no hi era; i això que tenia ocasió d'exercir la seva professió i moderar. ¿I què tenia tant interès a dir en Joan Leita? Doncs això: que ell havia estudiat molt bé l'evangelí de Marc (ell i només ell?), que ningú no havia contestat els seus llibres, i que demanava que li contestessin

el darrer (encara no publicat), en què «demostro que Jesús no és el Messies». El moderador calla i els teòlegs també. En Joan Leita parla i parla.

Tercer acte: el Sr. Gustavo Bueno amplia el seu pensament: «lo que ustedes dicen supone mala fe», sentència ara en plural. Després d'haver-la engaltada així, matisa, tot canviant el to: «en el sentit sartrià de la paraula». Suposo que una gran majoria d'espectadors del programa —si no havien tancat l'aparell o canviat de canal, cansats i avorrits— es devien fer molt de càrrec del que volia dir el senyor d'Oviedo.

Quart acte: ¿i què van dir els creients? Doncs van callar. La Roser Bofill, (que, només d'obrir la boca, ja va ser increpada), en Josep M. Ballarín, en Salvador Pié. Aquest, al final, va intentar de fer uns aclariments sobre el modern concepte d'ateisme. Inútil: el Sr. Joan Leita no el va deixar acabar: ell tenia massa coses a dir i havia d'aprofitar al màxim el temps disponible.

Cinquè acte: abans d'abaixar el teló, el moderador va voler quedar com un senyor. Sí senyors: va sortir a moderar. És a dir, va dir que s'havia exhaurit el temps i que cadascú disposava de mig minut per dir una darrera cosa.

Sisè acte: la darrera cosa que tenia a dir el professor Gustavo Bueno: advertir els creients de la greu responsabilitat que controuen de sembrar irracionalitat.

Conclusions (o moralitat de l'assumpte)

Aquests dos programes m'han fer adonar —si encara no ho sabia prou— que va apareixent un ateisme agressiu. No s'assembla gens a l'agnosticisme respectuós, qüestionador i receptiu. Ni tampoc a l'ateisme fred i desinteressat per la qüestió religiosa. És un ateisme segur, menyspreador (intellectual) dels «adversaris»; de vegades educat en la forma i l'expressió, d'altres, ni això.

Segon. Es tracta d'un ateisme que —en la meua ignorància— gosaria qualificar de matusser, de massa primari, per ser professat per professors universitaris del ram de la filosofia en ple segle vint. Em creia que aquest estadi estava ja molt «superat». Veig —amb estranyesa— que no. I jo que em pensava que els reduccionismes —per un cantó i per un altre— eren «decimonóni-

cos». Doncs es veu que no, que són la darrera paraula, almenys en aquesta pell de brau tan desconcertant, per molt que es vulgui europea.

Tercer. Hi ha persones molt condicionades pel seu passat i centrades en elles mateixes, que sembla que no saben parlar de res més. D'altres, encara que no ho aparentin, també n'estan, de condicionades pel seu passat, i això les porta, de manera inconscient, a evadir-se, no sigui que sembli que...; si s'hagués tractat d'un altre tema, el moderador, ¿hauria mantingut el seu silenci?; he de dir que altres vegades l'he vist intervenir amb tota naturalitat, àdhuc fer matisar una resposta.

Darrera conclusió. Abans de participar en segons quina mena de debats amb segons quina mena de convidats, més val rumiar-s'ho dues vegades i assegurar-se de les regles del joc.

Josep M. Totosaus

RETALLS

Equips de capellans

He detectat un renovat interès pel tema dels equips de capellans. Als moments forts de la «Pastoral de Conjunt» i del postconcili, aquest tema era a l'ordre del dia de totes les reunions de capellans. Parlàvem dels equips de capellans com d'una necessitat de primer ordre. Semblava que ens hi jugàvem el futur i la subsistència pastoral. Agullonàvem els bisbes a cada moment amb els nostres plantejaments i les nostres peticions. Després, vam veure que molts d'aquests equips fracassaven. El nostre interès es va anar esllanguint. I vam parar de burxar els bisbes i de preocupar-nos pel tema. L'època de les secu-

laritzacions massives de capellans va anar fent oblidar la qüestió. Els bisbes van respirar. Tothom es va anar tancant a les seves coses, al seu «rotllo», com es diu ara. Hi va haver alguns grups que continuaren creient en els equips sacerdotals. I que, esforçadament i pacientment, van continuar la tasca. I també hauria de dir calladament i sofertament. Perquè la majoria no en feia gaire cas.

Ara torna a brollar el tema. En alguns llocs es torna a burxar els bisbes. Però, en general, la qüestió es planteja des d'una altra perspectiva. Es planteja com un problema de les bases clericals, que ha de ser solucionat per les mateixes bases clericals. I em

sembla que és un plantejament més realista, amb més possibilitat de fruits a mig termini. Ens hem tornat, tots plegats, més realistes, més humils, més respectuosos, més febles, més conscients de la complementarietat.

Què ha passat? Em sembla que ha passat simplement que tots plegats estem fent un descobriment que ens esborrona. Anem descobrint que estem molt sols. Que el celibat no té sentit en la solitud pastoral. Hem descobert que no hi ha amistat entre nosaltres, que cadascú va per ell. Anem descobrint que ens trobem a un pas de l'esquizofrènia sacerdotal colectiva. Dir a la gent que ens hem d'estimar, i no ser capaços, nosaltres, de concretar aquella situació que és més propera a l'amor, tenint en compte la nostra condició celibatària, que és l'Equip de capellans. Adonar-nos que el nostre treball pastoral sovint es torna eixorc, entre altres coses perquè no tenim gaire ningú amb qui esplaïar-nos i compartir els èxits i fracassos. Adonar-nos que vam foragitar la direcció espiritual perquè la trobàvem infantil i coaccionadora, però que no l'hem suplerta amb res. La nostàlgia de menjar junts, de riure junts, de patir junts, de pregar junts, d'estimar junts, de confessar-nos (en minúscula) junts.

Tot això són indicis de l'interès i de la represa del tema dels equips de capellans. Em sembla una bona notícia. Estic segur que

hi guanyarà la Pastoral, que vol dir que hi guanyarem tots els qui formem part de l'Església i, de retop, també hi guanyarà la credibilitat de la mateixa Església, perquè s'enfortirà l'esperit evangelitzador. — *Quim Pla*

La pastoral de joves ha trobat un bon camí

Vull fer de notari d'aquest fet. No n'hi ha per fer tritllejar les campanes, però és un començament esperançador.

En una reunió recent de Delegats diocesans de Pastoral de joventut i Consiliaris nacionals de Moviments hom va començar a posar les bases d'un gran pacte pastoral que afectarà el futur de la Pastoral de joventut de Catalunya i les Illes. No us dic els termes d'aquest pacte, puix no seria ètic per part meua. Simplement en dono fe.

Crec que ha arribat el moment en què tots ens hem fet conscients d'una realitat, expressada bellament per aquells versos de Pere Quart, que es refereixen al vell Noè: «Caldrà refer els conreus i escarrassar-se. Som quatre gats malavinguts i me n'estic veient una muntanya». Tothom ho sabia, això, però ningú no hi posava mà.

Em sembla, també, que l'assemblea s'adonava de la importància del moment i de la força que tenim uns Delegats i uns Con-

siliaris reunits, a l'hora de presentar a les esglésies diocesanes i als seus pastors un pla coherent i unitari. Els assistents preniem consciència del fet que s'ha acabat el moment de donar les culpes als bisbes o a les bases estructurals de la Pastoral. L'Església catalana ens ha donat un mandat, i l'hem de dur a la pràctica fins a la darrera conseqüència.

Que hi ha molts punts foscos? Tothom ho sap. Que haurem de discutir moltes coses? Naturalment. Que el part serà dolorós? Evidentment. Però ja no podem romandre més temps suplint la pastoral amb tapaforats; ni que aquests tapaforats s'anomenin aplecs, pasqües joves o catequesi de confirmació i postconfirmació. Tot això són eines de la Pastoral, però no són la Pastoral. Ja n'hi ha prou de confondre el fi amb els mitjans, o de fer temps, esperant dies millors. Fer temps porta a l'esclerosi progressiva de l'Església.

S'ha acabat el temps de tenir i mantenir una política (pastoral) de campanar. O, cosa molt més greu encara, una política agressiva, basada en eslògans com aquest: «que guanyi el millor». Això, deixem-ho per a les olimpíades.

A partir del dia 24 de febrer proppassat —dia de l'esmentada reunió— hom ha notat un canvi d'actituds en els agents qualificats de la pastoral de joventut. En dono fe i me n'alegro. — *Quim Pla*

Més coses sobre la pastoral de joves

Després de rellegir l'anterior retall («*La pastoral de joves ha trobat un bon camí*»), he comprovat que m'havia deixat coses al tinter. Per mor de l'estructuració, m'ha semblat més convenient obrir un altre capítol, aquest sobre el lloc que ocupa la pastoral de joventut a la pastoral ordinària.

Fixeu-vos que no he dit pastoral de conjunt, sinó pastoral ordinària. La pastoral de conjunt és un futurible (i no dic una entelequia, per no ser càustic). La pastoral ordinària és aquella tasca de cada dia, que ens espera a tots, mentre mantinguem oberta la botiga. I la pastoral ordinària es divideix en pastoral parroquial, pastoral d'arxiprestat, pastoral de zona i pastoral diocesana. No parlo de més divisions per no embolicar la troca, ja prou embolicada, de la pastoral, i perquè els límits d'una diòcesi són uns límits raonables.

La distinció entre la pastoral ordinària i la pastoral de conjunt passa per uns barems molt subtils, però fàcilment identificables per part de tot aquell qui tracta capellans (o que és capellà, evidentment). La pastoral de conjunt és el nostre fracàs, no confessat, d'assaig de treball en equip. La pastoral ordinària és la nostra creu de cada dia, que duem a coll amb més o menys il·lusió o resignació. Pregunteu a un sector qual-

sevol si estan gaire satisfets dels bateigs, enterraments, o expedients matrimonials —amb la conseqüent celebració— que han de fer. La majoria us parlaran del feixuc «pondus» de la sacramentalització.

I aquí entra la pastoral de joventut com una eina recent per col·laborar a resoldre l'antic contenciós entre la pastoral ordinària i la pastoral de conjunt.

Fins ara, la pastoral de joves o bé s'ha dut a terme a l'ombra protectora del campanar i de les faldilles del rector, o bé ha estat vista com a plataforma d'uns eixebrats, que no eren capaços de fer de rectors o que encara no havien madurat prou per ser-ne. És a dir: el treball pastoral amb joves es veia com una aventura de vicari, o com una tasca amb grups marginals i contestataris (que hom llegeixi moviments).

Però, de sobte, hem vist com els joves tornaven a omplir els temples, en segons quins moments. Hem vist com el Papa s'adreçava, sovint, als joves, i els deia que ells eren l'esperança de l'Església. Entre les floretes del Papa als joves i les altres coses, ens hem eixorivit i hem començat a mirar els joves d'una altra manera. Hem començat a somriure'ls i a facilitar el seu accés a les parròquies. Algunes —això depèn de la simpatia del rector— han assolit integrar grups de joves a les seves activitats. Però moltes s'han trobat que els joves anaven per les seves, i no

responien a les sol·licitacions parroquials. Feia massa temps que n'havien estat foragitats o que n'havien sortit, fastiguejats. Llaavors hem inventat la figura del Delegat diocesà per a la Pastoral de joventut. Els delegats han fet, normalment, coses molt bones amb els joves. Però han palesat la seva dificultat per connectar amb la pastoral ordinària, sobretot en l'aspecte supraparroquial. I, paradoxalment, han constatat com la pastoral de joves tendeix a ser, fonamentalment, supraparroquial. Per moltes raons que ara no exposo però que són fàcilment deduïbles.

Doncs bé; crec que ha arribat el moment d'integrar la pastoral de joves en tots els àmbits de la pastoral normal. I això és tasca de tots: dels rectors i, sobretot, dels dirigents diocesans i de zona o sector. Si la pastoral de joves entra als esquemes de la pastoral ordinària, haurem fet un pas de gegant, i haurem contribuït a resoldre el contenciós entre la pastoral ordinària i la pastoral de conjunt.

La recent reunió entre els Delegats diocesans de Pastoral de joventut de Catalunya i les Illes i els consiliaris nacionals de Moviments i Serveis a la Joventut, és un exponent del fet que aquesta tasca és possible, si tots hi posem el coll.

Algú ha parlat, amb un gran sentit profètic d'anticipació, d'un futur Congrés de la Joventut Cristiana de Catalunya. Cal conside-

rar la idea amb atenció. Com també cal considerar la possibilitat de celebrar congressos diocesans i supradiocesans de Pastoral de joventut, a Catalunya i les Illes. — *Quim Pla*

El rebombori de l'OTAN, «cui prodest?» (a qui afavoreix?)

Al moment que escric —dimecres, dia 26 de febrer de 1986, en plena campanya pro i anti-OTAN, amb declaracions favorables i desfavorables a la consulta del govern, declaracions que surten d'on menys et penses— haig de confessar que em trobo desconcertat, i amb greus problemes de consciència. Com que aquestes ratlles sortiran molts dies després del referèndum, el fet d'escriure-les no em provoca un altre problema, gràcies a Déu.

Em trobo desconcertat. Ja no sé ben bé què es vota, ja no sé ben bé qui vota, ja no sé ben bé per què es vota. Quan, d'això fa uns dos o tres anys, jo em manifestava públicament en contra de l'OTAN, de la cursa d'armaments, dels blocs militars, de l'amenaça atòmica, i dels recursos robats al Tercer Món..., hom em titllava d'eixelebrat i, fins i tot, de company de viatge dels comunistes. I no en treia res d'afirmar que també estava en contra del Pacte de Varsòvia i de les seves conseqüències polítiques i socials. Per sort, mai ningú no em va titllar

d'antievangèlic. Però, poc se n'hi faltava.

Ara, quan manifesto els meus dubtes sobre aquest referèndum, m'estan titllant del mateix. No ho entenc. Com tampoc no entenc que els bisbes refusessin un document global, com és el cas del document «Constructors de la Pau», i ara es manifestin —veladament, això sí— en contra d'una cosa tan concreta com és l'OTAN. No entenc com molts moviments cristians i moltes entitats d'Església s'hagin llançat a cursa desfrenada per veure qui és primer a signar un manifest anti-OTAN. Fins i tot, algun tan estimat per mi, com és el cas de Justícia i Pau (del qual jo formo part, pràcticament des del començament). A mi m'agradava més aquell Justícia i Pau que deia no a l'OTAN fa tres anys. No entenc com els Consells presbiterals d'algunes diòcesis s'han posat ara la cuirassa, han esmolat les dents, i s'han llançat a proclamar als quatre vents la seva postura anti-OTAN. No entenc com molts capellans que criticaven el meu pacifisme a ultrança, ara em retreuen com és que no em defineixo públicament. Em costa molt de creure que tots aquests capellans s'han «convertit» de sobte. I llurs retrets em sonen a fariseisme.

No ho entenc. I tinc dubtes greus de consciència. Ja no sé si el fet de votar o no votar perjudicarà la pau, perjudicarà el govern, o perjudicarà el President del govern. Ja no sé si m'és lícit

alineiar-me, tàcitament, amb tants no que, de fet, són sí. I això que molts moviments i entitats eclesials, que jo estimo molt, s'han inclinat pel no. Crec que no puc votar sí. I no ho puc fer per principis, tot i que els arguments polítics dels qui propugnen el sí em mig convencen. He pensat abstenir-me. Però, com voleu que m'abstingui, si els que defensen l'abstenció es troben a les meves antípodes? Em queda el vot en blanc. Però no vull que el meu vot es manipuli en un sentit de plebiscit en contra del govern elegit democràticament. En tot cas, per a votar en contra del govern, vull esperar les properes eleccions legislatives. No sé què

fer. Només em resta el recurs dels «anarcos», que potser votaran la Lola Flores o el «Papà Dòc».

Enteneu per què em preguntava, al començament, «cui prodest?» (a qui afavoreix)? Sigui com sigui, com a cristià, continuaré votant qui i què em sembli millor. A consciència, això sí. I continuaré demanant el desarmament unilateral i la justícia, en el sentit que es destini el que calgui de la nostra riquesa a anivellar les condicions de vida de tota la humanitat, perquè em sento germà de tots.

Aquest és el meu camí evangèlic de pau. — *Quim Pla*

VIDA DEL CENTRE

Departament de Pastoral Rural

Tal com ja notificàvem al número anterior, el divendres 14 de març ens vam trobar una bella colla a St. Sadurn d'Anoia per a celebrar el X aniversari. Ens presidia el Dr. Ramon Torrella, president del Consell de Direcció del Centre. La puntualitat a l'hora d'arribar va ser, realment, de nivell europeu. I tots dúiem pintat a la cara que hi anàvem per a una festa. Alguns feligresos ens acompanyaren en la celebració de l'eucaristia. No gaires, naturalment, perquè era dia feiner i, per aquests verals la gent té el bon costum de treballar. En començar, un membre del Consell pastoral va donar-nos la benvinguda

en nom de la comunitat cristiana de la vila amb paraules belles i senzilles. I després de l'evangeli l'arquebisbe Torrella ens va exhortar a donar gràcies a Déu per aquests deu anys de treball i a demanar la seva ajuda per continuar endavant.

Acabada la missa, cap a Can Codorniu s'és dit. Primera sorpresa el roure esplèndid, centenari, de davant la casa, que ens mostrava l'enteixinat del seu brancatge nu i deixava endevinar la bellesa de la seva verdor fresca, quan estigui fullat. Segona sorpresa: la bella arquitectura modernista de la vivenda familiar. Tercera sorpresa: el celler que rep els visitants, obra de l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch, el

segon i —ai las!— darrer president de la Mancomunitat de Catalunya. Parem el recompte de les sorpreses, que no acabariem. Com semblava que no s'acabessin aquells corredors, on s'apilen ordenadament ampolles plenes de vi que es torna xampany, i aquell pujar i baixar escales, i aquell recorregut en vagonetes... I tot tan net, tan endreçat.

Acabada la visita vam passar en una sala a contemplar l'àudio-visual en versió catalana, no faltaria sinó. I va venir l'aperitiu, ben regat amb un deliciós xampany brut. I ens haguéssiu vist, en sortir, tothom amb la seva ampolla sota l'aixella, que és una bona manera de sortir d'un celler.

I ja ens teniu cap a can Segura Viudas —que actualment, com tothom sap, pertany a la casa Freixenet, després del periple rumasià. Nou aperitiu a l'arribada, a l'aire lliure, regat amb un brut de collita pròpia. I dinar al menjador de la casa pairal —que va ser posat amablement a la nostra disposició gràcies als bons oficis del rector del xampany, mossèn Francesc Pardo i Artigas. Un dinar excellent, servit per l'afamat restaurant de ca la Neus, que —ara sí— ens vam pagar religiosament. Gelat, pastís, cafè, copa i puro, parlaments (pocs! no us alarmeu) i cartes d'adhesió: carta del cardenal Jubany, de Barcelona, carta de Mn. Ramon Prat i Pons, de Lleida, i una tercera carta... no precisament de Roma sinó del Brasil, on es tro-

bava el bon amic olotí Enric Sala i Villegas, consiliari del FIMARC (Federació Internacional dels Moviments Agrícoles i Rurals Catòlics), un dels iniciadors del Departament, ara fa deu anys. Per a acabar d'arrodonir el sobretaula, el regidor de l'ajuntament, Marcel Gabarró, va exposar-nos, de manera àgil i interessant, una visió històrica i actual de la vila de St. Sadurní d'Noya: indústria, economia i cultura.

Quan ens alçàvem de taula el sol ja no tenia la resplendor fulgurant del migdia, però encara brillava amb força i acoloria bellament aquelles terres poblades de ceps. Mentrestant ens eren oferts dos altres recordatoris: un cendrer d'aniversari, a càrrec del Departament, i una ampolla de brut, a càrrec de Segura Viudas. Alguns vam córrer cap als cotxes. D'altres encara van tenir lleure de visitar les caves: grans, i ben portades, i modernes, amb el procés molt mecanitzat.

En resum, un dia complet. I fet a la mesura d'un Departament de Pastoral Rural, ¿no us sembla?

I perquè vegeu que la cosa no es detura, ja s'acosten les Jornades conclusives del Departament, la VII Trobada de capellans del món rural.

Seran a la Gleva (Osona) els dies 9, 10 i 11 de juny. El tema serà «Modernitat, món rural i pastoral». I comptarà amb les aportacions d'en Salvador Bardulet, del bisbat de Vic, i en Ramon Prat i Pons, del bisbat de Lleida. Els qui

hi estiguen interessats poseu-vos en contacte de seguida amb Mn. Francesc Pardo, de St. Sadurní d'Anoia (tel. 93/891 02 65) o amb Mn. Josep Pausas, de Sta. Eulàlia de Ronçana (tel. 93/844 81 05).

La situació lingüística a l'Església

Aquest és el títol de la comunicació del Centre al II Congrés Internacional de la Llengua Catalana: «La situació lingüística de l'Església catòlica a Catalunya i les Illes». Mn. Salvador Bardulet i el qui signa vam presentar-la a Lleida, a l'àmbit sobre «Plantejaments i processos de normalització lingüística», el dilluns, dia 5 de maig. Té tres parts: una introducció històrica, una visió de la situació actual i unes conclusions amb vista a avançar cap a una normalització plena. Alguns aspectes de la situació actual —els que fan referència a les parròquies i a les institucions d'àmbit diocesà— s'han beneficiat de les dades aportades per un qüestionari-enquesta que ha estat possible d'estudiar gràcies als bons oficis de Mn. Francesc X. Arumí, rector de Fo-

nollosa, al Bages, que hi ha passat moltes hores d'ordinador.

Bé, aviat la coneixereu, perquè pensem publicar-la en un proper número de QUADERNS, juntament amb la comunicació del P. Pere Riutort, sobre el País Valencià i d'una altra de Mn. Pere Llabrés, sobre Mallorca.

I ara, xifres

Aquests dies, estem fent la campanya econòmica, com cada any. Ara que el curs ja declina i que s'han acabat els ingressos en concepte de matricules necessitem un cop de mà per travessar l'estiu i arribar a començaments d'octubre. Al número vinent ja ho detallarem un xic més, i us oferrim dades i xifres.

Us desitjo una bona entrada d'estiu. Suposo que haureu aprofitat aquesta oportunitat única: neu a desdir a muntanya —esports d'hivern— i sol i cremor a les platges —esports d'estiu. Així el fracàs del Barça queda —diguem-ne palliat. Es allò que qui no es consola és perquè no vol.

Josep M. Totosaus

COL·LABORADORS D'AQUEST NÚMERO:

Salvador Bardulet (vicari episcopal de la Zona Sud de Vic: Igualada, Manresa i Calaf), Lluís Bonet i Armengol (vicari episcopal de Terrassa), Joan Botam (caputxí, secretari de la Reunió d'Abats i Provincials, Barcelona), Salvador Cabré (rector de Sant Miquel Arcàngel, de Sta. Coloma de Gramenet), Joan Gomis (president diocesà de Justícia i Pau, Barcelona), Jesús Huguet (licenciat en Dret Canònic, Solsona), Pere Llabrés (director del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, Palma de Mallorca; corresponsal de «Quaderns»), Josep Lligadas (membre de l'equip de preveres de Mataró), Joan Llopis (professor de l'Institut de Teologia, Barcelona), Antoni Mirabet (membre de la Delegació de Mitjans de Comunicació Social, Urgell, i corresponsal de «Quaderns»), Jaume Montaña (delegat de Mitjans de Comunicació Social, Lleida, i corresponsal de «Quaderns»), Manuel Pal (delegat diocesà de Mitjans de Comunicació Social, Urgell), Joaquim Pla (delegat de joventut, Girona, i corresponsal de «Quaderns»), Pere Torras (rector de St. Joan Baptista, St. Feliu de Guíxols, Girona), Teodor Übeda (bisbe de Mallorca).

QP

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastoraes. Rivedeneyra, 6, 3r. Telèfon 317 48 58 - 08002 - BARCELONA.

Director: Josep M. Totosaus - Consell de redacció: Salvador Bardulet, Joan Batlles, Lluís Bonet, Jaume Duch, Josep M. Fisa, Jesús Huguet, Joaquim Pla, Mateu Terrats i Josep Torrella.

Disseny: Jaume Duch - Impressió: I. G. Santa Eulàlia. Santa Eulàlia de Ronçana - Preu de la subscripció per al 1986: 1.700 ptes. - Dipòsit legal: B 25.506 - 1989 - Amb llicència eclesialística. Juny 1986.

**MODERNITAT,
MÓN RURAL I PASTORAL**

**VII TROBADA
DE CAPELLANS DEL MÓN RURAL**

organitzada pel Departament de Pastoral Rural
del Centre d'Estudis Pastorals

**SANTUARI DE LA GLEVA
9, 10 i 11 DE JUNY DE 1986**

QP

- 0 Pastoral de Quaresma.
- 1 Evolució en la imatge del sacerdot. Antologia: Joan B. Manyà.
- 2 Pastoral del turisme. Antologia: Francesc Vidal i Barraquer (exhaurit).
- 3 Parròquia i comunitat.
- 4 Sacerdots en el treball. Vidal i Barraquer, home d'Església.
- 5 Parròquia i moviments obrers. Renovació a Lleida. Antologia: Guillem Rovira (exh.).
- 6 El sagrament de Penitència. Marginalió social a Barcelona (exhaurit).
- 7 La JOC, oportunitat perduda? Sobre pastoral infantil. Antologia: Jaume Collat i Bancelles.
- 8 De la cristiandat al pluralisme (exhaurit).
- 9 Pastoral rural (exhaurit).
- 10 L'Església catalana l'any 1970.
- 11 Escola i catequesi. Demarcacions diocesanes a les terres de Lleida.
- 12-13 La pastoral del bateig. La Llei fonamental de l'Església (exhaurit).
- 14-15 Consells presbiterals i pastorals (exh.).
- 16 Parròquies petites. Església catalana, 1971.
- 17 JAC, Escoltisme, Equips de la Mare de Déu. Església i home d'avui.
- 18 Els cristians i la política. Antologia: Manuel Carrasco i Formiguera.
- 19 Pastoral en medi urbà. Antologia: Josep M. Capdevila.
- 20 Entorn de la sacramentalització.
- 21 Conversa amb un monjo. Index 1969-1971.
- 22 Psicologia, experiència religiosa i pastoral.
- 23 Fe i joventut catalana.
- 24 Com reestructurar el bisbat de Vic. Història de la JOC. Jacques Maritain.
- 25 Catequesi d'adults. Immigració nordafricana.
- 26 Pastoral urbana. Consells pastorals. L'ensenyament de la Teologia.
- 27 L'ACO i la Missió Obrera. El Secretariat d'universitaris cristians. Darrers dies de Joan Aisina. Antologia: Josep Carner.
- 28 Comunitats de base. Església catalana, 1973.
- 29 Pastoral en el món burgès. Antologia: Jaume Bofill i Mates. El cas Añoveros.
- 30 L'economia de l'Església (exhaurit).
- 31-32 L'Església al País Valencià. Els cristians i la ciutat. Talzé: El concili dels joves.
- 33 Nous camins de vida religiosa.
- 34 Teologia, política i alliberament. La Pastoral als Països Catalans l'any 1974.
- 35 La fe, categoria cristiana. Pasqua i joventut. El dret dels immigrants a ser catalans.
- 36-37 Ciutat de demà i educació religiosa. La immigració a Catalunya. Antologia: F. V. García. «el rector de Vallfogona» (exhaurit).
- 38 El laicat, avui.
- 39 Canvis en l'Església i en els ministeris.
- 40 Església i canvi social. Capellans i classe obrera. Església catalana, 1975.
- 41 Renovar la celebració de Pasqua. Pastoral de vocacions. L'11 de maig de 1966.
- 42-43 Iniciació a la revisió de vida. Testimonis de preveres.
- 44 Programar un nou curs. Tipologies del ministeri. La marxa de la llibertat.
- 45 Relacions Església-Estat 1975-76. Cent anys de colònies. L'Església l'any 1976.
- 46-47 Equips de preveres. Transmetre la fe.
- 48 Confirmació i comunitat. Economia de l'Església. Escarré a «Le Monde» (1963) (exh.).
- 49 Programar la pastoral. Els catòlics de Barcelona als pares conciliaris (1965).
- 50 Després de les eleccions.
- 51 Festes cristianes i religiositat popular.
- 52 L'Església en la represa de Catalunya.
- 53 El cardenal Vidal i Barraquer.
- 54 Fer cristians conscients i responsables.
- 55 Cristians en el món.
- 56 Cristians entre els marginats (exhaurit).
- 57 Aparellament i matrimoni.
- 58 Moment present de l'Església catalana.
- 59 Entre el desencant i l'esperança.
- 60 Talzé: una interpretació.
- 61 Damià Estela, testimoni d'excepció.
- 62 Assemblees a l'Església catalana.
- 63 Pastoral i llengua catalana (exhaurit).
- 64-65 Vida de fe i presència en el món.
- 66 Pregiar amb el poble.
- 67 Mossèn Antoni Batlle.
- 68 Informe sobre Pastoral de joventut.
- 69-70 Els consells pastorals (exhaurit).
- 71 Cristians catalans al Tercer món.
- 72 Pastoral del bateig (exhaurit).
- 73-74 Qüestions sobre la parròquia.
- 75-76 El servei de la caritat (exhaurit).
- 77 Cardijn i l'evangelització del món obrer.
- 78 Pastoral dels malalts.
- 79 Descreença i agnosticisme.
- 80 Religioses als barris.
- 81 Pastoral de preparació al matrimoni (exh.).
- 82-83 L'economia de l'Església catalana.
- 84 Pastoral rural.
- 85 Pastoral dels deficients mentals (exhaurit).
- 86-87 C. Cardó, Ll. Carreras i J. B. Manyà.
- 88 Els malalts marginats.
- 89-90 La pastoral a debat.
- 91-92 Església i normalització lingüística.
- 93 La parròquia, lloc d'educació de la fe.
- 94 Debat sobre la guerra i la pau.
- 95 Aportacions pastorals del C. Vaticà II.

centre d'estudis pastorals

400' ntes